

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Diplomová práce

2024

Bc. Bianka Juhászová

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra Politologie

**RUSKÁ INFORMAČNÁ VOJNA NA
SLOVENSKU**

Diplomová práce

Autor práce: Bc. Bianka Juhászová
Studijní program: Politologie
Vedoucí práce: Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30. duben 2024 Bc. Bianka Juhászová

Bibliografický záznam

JUHÁSZOVÁ, Bianka. *Ruská informačná vojna na Slovensku*. Praha, 2024. s. Diplomová práca (Mgr.). Univerzita Karlova, Fakulta sociálnych vied, Institut politologických štúdií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Charvát, M.A., Ph.D.

Rozsah práce: 147 266 znakov

Abstrakt

Práca sa venuje podrobnej analýze pôsobenia ruskej informačnej vojny na slovenské informačné prostredie. Osobitý dôraz je kladený na aktuálne dáta v tejto oblasti a práca sa zameriava na informačné operácie po roku 2022. Skúmané sú témy a naratívy, ktoré Rusko využíva na ovplyvňovanie vo svojej informačnej vojne. Cieľom je poskytnúť ucelený obraz toho, aké témy a naratívy používa Rusko na manipuláciu so slovenským publikom, a rámec na analýzu týchto útokov. Pomocou tohto rámca je možné skúmať témy ruských dezinformácií na Slovensku a ciele, ktoré Rusko môže pomocou týchto informačných operácií sledovať. Práca takisto poskytuje teoretický základ o informačnej vojne, jej vývoji v Ruskej federácii a hlavných témach jej aktuálnej podoby. Teoretické poznatky budú v praktickej časti aplikované na analýzu dvoch konkrétnych prípadov informačných operácií z obdobia predvolebnej kampane na Slovensku v roku 2023. Metodologický postup zahrňuje obsahovú analýzu slovenských médií, sociálnych sietí, dezinformačných webov a platforiem. To bude doplnené dátami z rôznych prieskumov verejnej mienky a akademických štúdií slovenského informačného priestoru.

Abstract

The thesis is devoted to a detailed analysis of the impact of the Russian information war on the Slovak information environment. Emphasis is placed on current data in this area and the thesis focuses on information operations after 2022. The themes and narratives that Russia uses for influence in its information warfare are examined. The aim is to provide a comprehensive picture of what themes and narratives Russia is using to manipulate the Slovak audience and a framework to analyze these attacks. Using this framework, it is possible to examine the themes of Russian disinformation in Slovakia and the goals that Russia may pursue through these information operations. The thesis also provides a theoretical foundation on information warfare, its development in the Russian Federation, and the main themes of its current form. In the practical part, the theoretical knowledge will be applied to the analysis of two specific cases of information operations from the period of the election campaign in Slovakia in 2023. The methodological approach includes a content analysis of Slovak media, social networks, disinformation websites and platforms. This will be complemented with data from various opinion polls and academic studies of the Slovak information space.

Klíčová slova

Rusko, Slovensko, dezinformácie, média, informačná vojna

Keywords

Russia, Slovakia, disinformation, media, Information warfare

Title/název práce

Russian information warfare in Slovakia

Ruská informační válka na Slovensku

Poděkování

Na tomto mieste by som chcela poďakovať vedúcemu diplomovej práce Mgr. Jánovi Charvátovi, M.A., Ph.D.za jeho odborné vedenie, cenné rady a podnety.

Obsah

Úvod.....	2
1. Teoretická časť.....	5
1.1. Definícia informačnej vojny.....	5
1.2. Efekt falošných informácií.....	11
1.3. Taxonómia falošných informácií.....	14
2. Ruská informačná vojna a jej história.....	18
2.1. Súčasná podoba ruskej informačnej vojny a jej ciele.....	25
2.2. Hlavné témy a naratívy ruskej informačnej vojny.....	27
2.3. Štruktúra informačných kampaní Ruska.....	31
2.4. Prostriedky na šírenie ruskej informačnej vojny vo svete.....	35
3. Praktická časť- metodológia.....	38
3.1. Ruská informačná vojna na Slovensku.....	39
3.2. Naratívy ruskej informačnej vojny na Slovensku.....	40
3.3. Aktuálne témy ruských dezinformácií na Slovensku.....	45
4. Príklady informačných operácií Ruska: analýza informačných operácií na Slovensku v období predvolebnej kampane parlamentných volieb 30.9.2023.....	53
4.1. Vybrané motivácie Ruska na ovplyvňovanie slovenských volieb pomocou informačných operácií ..	55
Prípád č.1: informačná operácia o tom, že sa na Slovensku šíri nebezpečná radiácia z Ukrajiny.....	56
Prípád č.2: informačná operácia o zasahovaní USA do slovenských volieb.....	61
4.2. Záver k prípadom informačných operácií Ruska na Slovensku v období predvolebnej kampane predčasných parlamentných volieb 30.9.2023.....	64
Záver.....	65
Príloha číslo 1.....	71
Zoznam Zdrojov.....	72

Úvod

V dnešnej digitálnej dobe sa informačná vojna stala bežnou súčasťou politiky, vrátane politickej stratégie Ruskej federácie. Diplomová práca sa bude zaoberať analýzou tejto problematiky v kontexte Slovenskej republiky. Hlavným cieľom práce je teda analyzovať podobu ruskej informačnej vojny v prípade Slovenskej republiky a jej aktuálne informačné operácie. Dáta z prieskumov verejnej mienky a celkový vývoj slovenskej politiky v posledných rokoch poukazujú na to, že ruský vplyv je na slovenských obyvateľov účinný. Autor práce považuje výskum v tejto oblasti za dôležitý, nakoľko predstavuje ruská informačná vojna hrozbu pre slovenskú demokraciu. Cieľom práce je poskytnúť ucelený obraz toho, aké témy a naratívy používa Rusko na manipuláciu so slovenským publikom, a rámec na analýzu týchto útokov. Pomocou tohto rámca je možné pochopiť, aké témy Rusko na Slovensku zneužíva, a aké ciele chce svojou manipuláciou dosiahnuť. V analytickej časti je cieľom poskytnúť čo najnovšie dáta o slovenskom informačnom priestore k roku 2024, časovo sa teda práca zameria primárne na zber informácií od roku 2022.

Ciele práce budú naplnené preskúmaním slovenského informačného priestoru a zdokumentovaných ruských informačných operácií. Práca bude rozdelená do 4 kapitol, pričom prvé 2 kapitoly sa budú venovať teórii o informačnej vojne a ruskej informačnej vojne. Tretia a štvrtá kapitola sa budú venovať praktickej časti, v ktorej bude analyzovaná podoba ruskej informačnej vojny v prípade Slovenskej republiky.

Práca sa bude v teoretickej časti venovať ruskej informačnej vojne a nástrojom, ktoré informačná vojna používa. Zámerom je presne vymedziť, čo aktuálne pojem informačná vojna znamená, a aké nástroje sú pri informačných útokoch používané. Informačná vojna ako súčasť hybridnej vojny predstavuje rozsiahlu oblasť aktivít, ktoré je v rámci výskumu ruskej informačnej vojny a jej prejavov na Slovensku potrebné zúžiť a presne zadefinovať. Čitateľovi budú postupne predstavené definície informačnej vojny a prostriedky, ktoré používa na zasiahanie cieľového publika. Obsahom teoretickej časti práce bude ďalej poskytnúť čitateľovi zocelený obraz toho, čo je informačná vojna v ruskom kontexte. To bude dosiahnuté pomocou deskripcie jej vývoja a aktuálnej podoby ruskej informačnej vojny, rovnako ako jej hlavných naratívov a tém. Z odbornej literatúry budú vybrané hlavné témy, ktoré Rusko pri

svojich informačných útokoch šíri a ciele, ktoré sa pomocou nich snaží dosiahnuť. Pre umožnenie analýzy ruskej informačnej vojny na Slovensku sa práca bude zaoberať aj tým, na aké skupiny obyvateľstva sú informačné útoky cielené a aké naratívy sú pri tom často používané.

Praktická časť práce sa už zameria na samotnú analýzu ruskej informačnej vojny na Slovensku. V analýze budú aplikované teoretické poznatky o ruskej informačnej vojne na konkrétny prípad slovenského informačného priestoru. Práca popíše aktuálne dezinformácie a naratívy ruskej informačnej vojny, ktoré sú prítomné v prípade Slovenskej republiky. Metodologickým základom práce bude obsahová analýza slovenských médií, sociálnych sietí, dezinformačných platforiem, ktorá bude doplnená o dáta z prieskumov verejnej mienky a vedecké štúdie. Do práce budú zahrnuté prípadové štúdie 2 konkrétnych informačných operácií v období predvolebnej kampane k predčasným parlamentným voľbám na Slovensku v roku 2023. Toto obdobie bolo do práce zvolené preto, lebo predvolebná kampaň predstavuje potencionálny terč na ovplyvňovanie zo zahraničia a zároveň predstavuje relatívne nedávnu udalosť zo slovenskej politiky, ktorá do práce poskytla aktuálne informácie o dezinformáciách.

Obsah teoretickej časti práce bude čerpaný z mnohých akademických zdrojov, ktoré sa zaoberajú informačnou vojnou a aj ruskou informačnou vojnou. Do práce boli použité texty domácich aj zahraničných autorov, pričom zo slovenských autorov sa jednalo napríklad o texty Radoslava Ivančíka alebo Dávida Kollár. Významná bola práca od Michala Bokšu, ktorá poskytla prehľad o systéme ruských kaskádových naratívov. V teoretickej časti boli použité aj texty od zahraničných autorov, akými bol napríklad Media Ajir alebo K. J. Boyte. Snaha bola čerpať aj z prác ruských autorov. Celkovo je problematika informačnej vojny aj jej ruskej podoby dobre akademicky preskúmaná, čo však nie je prípad jej slovenskej podoby. Tam práca čerpala hlavne z rôznych analýz, napríklad Slovenskej akadémie vied alebo organizácie GLOBSEC, pričom aktuálnych akademických zdrojov je v tomto prípade menej. U analýzy slovenského informačného priestoru a konkrétnych informačných operácií pristúpi autor práce aj k čerpaniu z internetových zdrojov priamo od tvorcov dezinformácií.

Metodológia práce bude podrobnejšie opísaná v úvode praktickej časti, avšak analýza bude vychádzať z teoretických poznatkov o ruskej informačnej vojne, ktoré budú aplikované na slovenský informačný priestor. Práca sa zameria na identifikáciu uplatňovaných naratívov a dezinformačných tém na Slovensku. Praktická časť obsahuje obsahovú analýzu médií,

sociálnych sietí a dezinformačných platforiem, ako aj prieskumy verejnej mienky. Práca sa zameria na dva konkrétne prípady z obdobia predčasných volieb, hodnotiac ich ciele, pôvod a naratívy. Zároveň zanalyzuje ich potenciálny vplyv na voľby, s výstupom v podobe sumarizujúcej tabuľky týchto aspektov. Prvým prípadom je informačná operácia o šírení nebezpečnej radiácie z Ukrajiny, ktorá prebiehala v máji 2023, a druhým operácia o ovplyvňovaní predčasných volieb zo strany USA, ktorá bola šírená pár dní pred voľbami (september 2023). Cieľom analytickej časti práce je odpovedať na výskumné otázky práce, ktoré znejú takto:

Výskumné otázky práce:

1. Aké sú hlavné témy a naratívy, ktoré ruské informačné operácie na Slovensku využívajú?
2. Akú motiváciu má Ruská federácia na ovplyvňovanie slovenského publika?
3. Akú konkrétnu podobu majú ruské informačné operácie na Slovensku?

1. Teoretická časť

Táto časť práce sa bude venovať uvedeniu čitateľa do problematiky ruskej informačnej vojny a jej hlavných naratívov. Predstavené bude predovšetkým to, čo je informačná vojna, a aké základne pojmy v oblasti falošných informácií poznáme. Definícia informačnej vojny bude vychádzať aj z definícií hybridnej vojny, ktorej je súčasťou. Ďalej bude opísaná história a súčasná podoba ruskej informačnej vojny. Opísané budú hlavné naratívy, ktoré Rusko pomocou informačných operácií šíri, a na aké skupiny obyvateľstva ich cieľi. Teoretická časť sa bude venovať aj histórii týchto fenoménov a ich aktuálnej podobe.

1.1. Definícia informačnej vojny

Ludstvo v 21. storočí žije v dobe, ktorej doterajší vývoj zatiaľ najviac charakterizuje rýchly rozvoj moderných technológií a nespočetné množstvo všadeprítomných sociálnych sietí. Technológie nám umožňujú komunikovať s ľuďmi z celého sveta, sledovať naživo dianie v iných krajinách alebo mať prístup k informáciám, ku ktorým by sme sa bez nich nikdy nedostali. Digitálny rozvoj spôsobil množstvo pozitívnych aj negatívnych zmien v spoločnosti, a to vrátane toho, kde sa odohrávajú moderné konflikty. Bojové pole sa rozšírilo za hranice tradičného spôsobu vedenia pozemného boja a v súčasnosti sa spory vedú taktiež v digitálnej sfére pomocou informácií, hlavne falošných. Práca sa bude venovať informačnej vojne pochádzajúcej z Ruskej federácie, aj keď je nutné podotknúť, že informačné operácie používa za účelom rôznych strategických či politických cieľov väčšina krajín sveta.

Informačná vojna je nástrojom a zároveň kľúčovou zložkou hybridnej vojny. Hybridná vojna patrí v 21. storočí k jedným z najpoužívanejších pojmov v oblasti vojenstva a bezpečnosti, a to hlavne po vypuknutí konfliktu na Ukrajine v roku 2014¹ (Ivančík, 2016). Po začiatku ukrajinského konfliktu sa tento termín začal používať aj bežnou verejnosťou mimo armádnych kruhov. Pred vypuknutím konfliktu na Ukrajine sa termín hybridná vojna používal skôr na označenie konfliktu medzi štátnym a neštátnym aktérom, ktorých aktivity pre nás predstavujú hybridné hrozby (Ivančík, 2016). Systematické používanie napríklad informačných operácií² nazývame v odbornej literatúre ako tzv. hybridný indikátor. V kombinácii s ďalšími dvoma hybridnými indikátormi sa stávajú hybridnou hrozbou.

¹ Tiež vojna na Donbase či vojna na východnej Ukrajine, t.z: Ruská anexia Krymu a vojna na východnej Ukrajine v oblastiach Donbasu a Luhansku od roku 2014 (Šír a kolektív, 2017), nie ruská invázia na Ukrajinu z roku 2022.

² Alebo iných hybridných aktivít, tj. Podpora ozbrojených skupín, útoky na energetickú infraštruktúru a pod.

Najbežnejšou formou hybridnej hrozby v dnešnej dobe sú informačné operácie (Národný bezpečnostný úrad, 2021).

Konflikty medzi štátnym a neštátnym aktérom sú typické svojou nesúmernosťou v silách zapojených súperov. Keďže medzi týmito stranami existujú značné rozdiely v ich vojenskej, ekonomickej a celkovej sile, boli tieto konflikty označované termínmi ako sú „nelineárny“, „hybridný“ alebo „asymetrický“ konflikt. Príkladom tohto typu konfliktu sú spory na blízkom východe, kde proti sebe s prestávkami bojuje Izrael a Hizballáh, za použitia guerillových taktík a silnej propagandy³ (Fjodorov in Šír, 2017).

Konflikt na Ukrajine v roku 2014 toto vnímanie zmenilo, keďže sa jednalo o neoficiálne vyhlásený konflikt medzi dvoma modernými regulárnymi štátmi za použitia aj nevojenských prostriedkov boja. Hybridný konflikt stále môže prebiehať aj medzi štátnym a neštátnym aktérom, avšak v 21. storočí sa tento spôsob boja začal viesť aj medzi dvoma suverénnymi štátmi navzájom. Rusko okrem tradičných spôsobov boja použilo proti Ukrajine aj ekonomický nátlak, podnecovanie politických a sociálnych nepokojov, šírenie dezinformácií a psychologickú vojnu (Fjodorov in Šír, 2017). Manipulácia s informáciami sa stala bežnou súčasťou vojenských aj nevojenských konfliktov. Ako z vyššie uvedeného textu vyplýva, informačná vojna je nástrojom modernej hybridnej vojny. Avšak informačná a hybridná vojna nie sú nové pojmy. Ani informácia ako súčasť vojenskej stratégie nie je žiadnou novinkou, informácie boli pre vedenie vojny vždy dôležité.

Literatúra zaoberajúca sa touto témou opisuje viaceré udalosti z minulosti ako príklady predchodcov hybridných konfliktov, resp. konfliktov s hybridnými znakmi. Jedným z nich je odstúpenie oblasti vtedy československých Sudet Nemecku v roku 1938. Samotné vyhnanie Čechov zo Sudet nepovažujeme podľa definícií za hybridnú vojnu, avšak na základe výskumu Libora Franka⁴ boli na zabratie časti územia v českom pohraničí použité nielen vojenské, ale aj ekonomické či informačné prostriedky (Světnička, 2015). Ďalej sa ako príklady konfliktu s hybridnou povahou uvádzajú prvá a druhá Čečenská vojna, ktoré oba začali v 90. rokoch, keďže obe strany pri nich praktikovali informačné aj psychologické operácie (Ivančík, 2016). Posledným príkladom je vojna v Gruzínsku z roku 2008, ktorá bola návratom ku konvenčnej

³ Šiitske vojenské hnutie pôsobiace na primárne území Libanonu, ďalším príkladom neštátneho aktéra bojujúceho s Izraelom je palestínske extrémistické hnutie Hamás. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/tag/hizballah-56236>

⁴ Libor Frank z Centra bezpečnostných a vojenskostrategických štúdií Univerzity obrany. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/eperti-chteji-popsat-hybridni-boj.A150715_134014_zpr_nato_inc

vojne 20. storočia v kombinácii s kybernetickými útokmi a strategickou informačnou vojnou⁵ (Donovan, 2009).

Tieto udalosti boli ako príklady predchodcov hybridnej vojny uvedené z toho dôvodu, že v priebehu konfliktov neboli zo strany agresora použité len vojenské prostriedky, ale aj prostriedky ekonomické, humanitárne a informačné (Ivančík, 2016). Iní autori uvádzajú vojnu v Perzskom zálive v roku 1991 ako prvú vojnu novej generácie (hybridnú), keďže víťazstvo muselo byť okrem tradičnej vojenskej sily dosiahnuté tak isto aj víťazstvom v informačnej vojne (Řehka, p. 138, 2017).

V literatúre sa pojmy opisujúce informácie ako vojenské nástroje taktiež vyskytovali už v minulosti. Termín „*The fog of war*“, ktorý opísal v roku 1873 pruský akademik Carl von Clausewitz, sa veľmi približuje k dnešnému chápaniu hybridnej informačnej vojny. V preklade „vojnovú hmlu“ definoval ako „...*používanie slov ako zbraní politickej vojny aj v časoch mieru, na vytvorenie zmätku a neistoty ohľadom svetových udalostí*“⁶ (Boyte, 2017).

Jeden z najznámejších moderných popisov toho, čo dnes už chápeme ako hybridná vojna, pochádza ale z roku 2013. Jeho autorom je náčelník generálneho štábu ozbrojených síl Ruskej federácie Valerij V. Gerasimov. Ten vo svojom prejave, ktorý bol neskôr publikovaný aj v ruskom odbornom časopise⁷, popisuje tzv. nelineárnu vojnu a zdôrazňuje význam nevojenských prostriedkov pri dosahovaní geopolitických a strategických cieľov. Na jeho opise je významné primárne zdôraznenie významu nevojenských prostriedkov v budúcich konfliktoch. V prejave tvrdí: „*Samotné „pravidlá vojny“ sa zmenili. Úloha nevojenských prostriedkov narástla a v mnohých prípadoch prekročila silu zbraní v ich úspešnosti*“⁸. Taktiež v prejave opisuje ďalší významný znak hybridných konfliktov- tendenciu stierať hranice medzi vojnovými a mierovými stavmi. Vojny sa už podľa neho oficiálne nevyhlasujú, po začatí konfliktu sa postupuje podľa neznámej šablóny boja (Gerasimov, 2013). Z jeho opisu taktiež vyplýva miera dôležitosti nevojenských prostriedkov v hybridnej vojne, ktorá často krát svojou účinnou mierou efektívnosti a nižšími finančnými nákladmi prevyšuje významne prostriedky

⁵ Informáciu poskytuje analýza daného konfliktu od The U.S. Army War College, Strana 9, dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA500627.pdf>

⁶ Z knihy „O válce“, 1832, autor Carl von Clausewitz, kniha 1, kapitola 7 „Tření ve valce“

⁷ Časopis "Voyennaya Mysl" (Военная мысль).

⁸ Celý text je dostupný v anglickom preklade v texte s názvom “The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations, 2016, General of the Army Valery Gerasimov, Chief of the General Staff of the Russian Federation Armed Forces”, myšlienky použité v tejto práci sú na str. 24.

vojenské. Obsah prejavu sa neskôr začal označovať ako tzv. „Gerasimova doktrína“. Termín „Gerasimova doktrína“⁹ je ale sporný, nakoľko ho vymyslel britský expert Mark Galeotti a nejedná sa o oficiálnu vojenskú doktrínu Ruska. Naopak sa skôr jedná o Gerasimové pozorovanie moderných konfliktov v období Arabskej jari a hybridných prvkov vojny. Aj napriek tomu táto takzvaná doktrína pomohla poukázať na aspekty ruskej informačnej vojny (Galeotti, 2018).

Gerasimová definícia hybridnej vojny sa stala známou vo svete hlavne preto, lebo jeho úvahy o modernej hybridnej vojne bolo možné neskôr pozorovať naživo počas udalostí na Ukrajine v roku 2014. Hybridnú vojnu opísal ako súbežné a koordinované nasadenie množstva nevojenských nástrojov: manipulácia s informáciami, kybernetické útoky, použitie polovojských skupín a útoky na energetickú oblasť. Tieto všetky nevojenské prostriedky sú použité na dosahovanie strategických a geopolitických cieľov (Galeotti, 2014). Všetky tieto prvky hybridnej vojny opísané Gerasimom sú stále platnou súčasťou množstva týchto konfliktov.

Nastala teda zmena paradigmy v povahe konfliktu, kde sa nevojenské prostriedky stali rovnako dôležitou súčasťou konfliktov, ako konvenčné vojenské sily štátov. Ruská federácia je priekopníkom v oblasti tejto vojenskej transformácie. V tejto transformácii hrajú veľmi dôležitú rolu sociálne siete, ktoré sú ideálnym a rýchlym prostriedkom na šírenie informácií. V posledných rokoch sledujeme trend „militarizácie“ sociálnych sietí. Informácie sa tu dajú šíriť jednoduchým spôsobom a pre širiteľa môžu mať vojenský prospech (Boyte, 2017). Na lepšie objasnenie tohto javu použijeme z odbornej literatúry citát ruského predstaviteľa Dmitrija Kiseljova, ktorý ako známy propagandista poznamenal: „*Predtým existovala delostrelecká príprava pred útokom. Teraz je to informačná príprava*¹⁰“ (Dougherty, 2014). Vo vojenskom kontexte sa teda sociálne médiá pravidelne využívajú na zámerné skresľovanie reality a manipuláciu s informáciami. Proces vývoja ruskej transformácie v oblasti nevojenských prostriedkoch boja bude opísaný v nasledujúcich častiach textu.

Z českej odbornej literatúry je vybraná definícia, ktorá pochádza z práce pre informačné centrum o NATO: „*Hybridní válka je ozbrojený konflikt vedený kombinací nevojenských*

⁹ Literatúra zaoberajúca sa touto témou často označuje pojem „Gerasimova doktrína“ za nepresný. Nejedná sa o popis aktuálnej oficiálnej vojenskej doktríny Ruska, ale opis toho, ako vníma Gerasimov využitie nevojenských metód v kontexte nimi vnímaného geopolitického ohrozenia zo Západu (Galeotti, 2014).

¹⁰ Dmitrij Kiselev je moderátor ruskej televízie, šéf vládnej informačnej agentúry a propagandista. Myšlienky sú na strane 2 z dokumentu: <https://shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2014/07/d88-dougherty.pdf>

a vojenských prostriedkú s cieľom jejich synergickým efektom prinútiť protivníka k učinění takových kroků, které by sám o sobě neučinil. Alespoň jednou stranou konfliktu je stát. Hlavní roli při dosažení cílů války hrají nevojenské prostředky v podobě psychologických operací a propagandy, ekonomických sankcí, embarg, kriminálních aktivit, teroristických aktivit a jiných subversivních aktivit obdobného charakteru. Vojenské operace útočníka jsou vedeny na zapřenou nepravidelnými silami kombinujícími symetrické a asymetrické způsoby vedení bojové činnosti proti celé společnosti a zejména proti jejím politickým strukturám, orgánům státní správy a samosprávy, ekonomice státu, morálce obyvatelstva a ozbrojeným silám¹¹.“ (Kříž, Shevchuk, Števkov, 2016 p. 10).

Podstatnou časťou tejto definície je dôležitý efekt hybridnej vojny, pri ktorom protivník pod vplyvom útočiacej strany vykonáva kroky, ktoré by sám o sebe bez vplyvu útočníka nevykonával. Známymi príkladmi zahraničného vplyvu na interné politické dianie v krajinách sú americké prezidentské voľby v roku 2016, ktoré nakoniec vyhral Donald J. Trump. Druhým príkladom je referendum o Brexite v roku 2016, ktoré nakoniec viedlo k vystúpeniu Veľkej Británie z Európskej únie v roku 2020¹². Analýza týchto prípadov ukazuje, že externé zasahovanie do volieb spôsobilo zintenzívnenie vnútorných rozporov a tým pádom ovplyvnila ich priebeh (Davies, 2021).

Vo všeobecnosti neexistuje jedna univerzálne akceptovaná definícia hybridnej vojny. Definícii existuje mnoho a často vznikajú v závislosti od konkrétneho kontextu a konkrétneho konfliktu, ktorý opisuje. Informačno-psychologický aspekt na ovplyvňovanie verejného povedomia však tvorí základ väčšiny odborných definícií (Manko, Mikhieiev, 2018). Cieľom hybridného konfliktu teda nie je len fyzicky dobiť územie, ale aj získať mysle a podporu miestneho obyvateľstva, na ktoré je cielená informačná kampaň útočiacej strany. Cieľom nemusí byť len získanie podpory miestnych obyvateľov, ale aj vytváranie chaosu a narušovanie ochoty ľudí brániť sa útokom. Na tieto účely sú použité praktiky informačnej vojny. Výsledkom úspešnej informačnej vojny je získanie podpory miestneho obyvateľstva, na ktoré je cielená kampaň, a zároveň podporu medzinárodného prostredia pre svoje činy na danom

¹¹ Str. 10, dokument je dostupný z: <https://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A161212_M02_021_HH16_PP-V1.PDF>

¹² Spojené Kráľovstvo bolo členom Európskej únie od roku 1973 do 31.12.2020, Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html>>

území. Informačná vojna je konflikt, o ktorom napadnutá spoločnosť spočiatku ani nevie, že už prebieha (Ivančík, 2016).

Informačnou vojnou sa nezaoberajú vo veľkom len akademici, ale aj napríklad armádny predstavitelia štátov. Z textu generálporučíka armády Českej republiky Karla Řehku vyplýva, že hybridná vojna je konflikt skladajúci sa z kombinácie vojenských aj nevojenských prostriedkov na dosiahnutie strategických cieľov. Významnými elementmi hybridnej vojny sú informačné a psychologické útoky. Odborníci na túto tému odhadujú, že v budúcnosti bude dochádzať k poklesu počtu klasických ozbrojených konfliktov medzi štátmi, ktoré poznáme z minulosti, na úkor nepravidelných hybridných konfliktov medzi štátnymi aj neštátnymi aktérmi. Klasické konvenčné vojny budú stále prebiehať, ale v oveľa menšej početnosti, ako tomu bolo v minulosti. Informačné pôsobenie však bude hrať stále viac a viac významnejšiu rolu vo všetkých typoch budúcich konfliktov (Řehka, p. 46-47, 2017).

Práca sa zameria hlavne na informačný aspekt hybridnej vojny a na to, čo sa často nazýva *informačná vojna*. Informačná vojna je široký zastrešujúci pojem, ktorý zahŕňa množstvo aktivít a aj informačných procesov. Medzi tieto aktivity patrí napríklad šírenie škodlivých informácií za účelom ovplyvňovania verejnej mienky, podnecovanie k akcii alebo podpora určitej strany konfliktu. Ďalej pod ňu môžu spadať aktivity na ovplyvňovanie aj ekonomických alebo spoločenských aspektov informačnej vojny. Informačné a komunikačné technológie sú použité na dosahovanie vojenských a politických cieľov (Kollár, 2022).

Informačné operácie je aktivita, ktorá patrí pod informačnú vojnu, ale môže byť využitá aj mimo nej na iné komunikačné účely. V kontexte tejto práce, ktorá sa zameriava na informačnú vojnu, budeme tieto operácie chápať ako súčasť štátnej vojenskej činnosti, ktorá koordinuje informačné toky a podporuje ciele širšej *strategickej komunikácie* širiteľa. Taktiež zabezpečuje jej realizáciu vo vojenských alebo civilných operáciách. Pojem strategická komunikácia znamená v oblasti informačnej vojny nasledovné: Zmeny povahy vojenských konfliktov v 21. storočí spôsobili, že ovplyvňovanie udalostí pomocou komunikácie je v dnešnej dobe mimoriadne významné a komplexné. Strategická komunikácia je teda schopnosť aktérov ovplyvňovať obsah verejnej debaty pomocou moderných technológií efektívnejším spôsobom, ako súper tohto aktéra (Řehka, p.121-122, 2017).

Cieľom informačných operácií je hlavne ovplyvňovanie vôle a schopností protivníka a narušiť ich schopnosť porozumieť tomu, čo sa deje. Zároveň je ich cieľom chrániť vlastnú

stranu pred rovnakým ovplyvňovaním zo strany protivníka. Inými slovami, zahrňujú ofenzívne aj defenzívne opatrenia k manipulácii informácií, ďalej k obrane vlastných informácií a rozhodovacieho procesu. Sú uceleným procesom koordinovaného použitia informačných aktivít. Konkrétnym príkladom informačnej operácie môže byť ruská operácia zameraná na televízne kanály na Kryme. Počas tejto operácie Rusi odpojili 9 ukrajinských televíznych kanálov na Kryme v dobe, kedy na ňom už prebiehala anexia. Toto vysielanie bolo vzápätí nahradené kompletne ruským televíznym vysielaním (Měřička, 2022).

Informačná vojna zahrňuje široké spektrum aktivít, medzi ktoré patria napríklad psychologické operácie, elektronický boj, útoky na počítačové systémy protivníka, ochrana svojich počítačových sietí, vojenské klamanie a opatrenia proti klamaniu zo strany súpera, opatrenia proti šíreniu propagandy, šírenie vlastnej propagandy, informačná a operačná bezpečnosť a prenikanie do počítačov cieľenej strany. Môžeme ich teda považovať za proces, ktorý integruje účinky jednotlivých vojenských informačných aktivít k dosiahnutiu požadovaných informačných cieľov.

Rozvoju modernej doktríny o informačných operáciách sa okrem Ruskej Federácie vo veľkej miere zaslúžili aj ozbrojené sily USA. Hlavným predpokladom tejto doktríny je skutočnosť, že informačná dominancia v konflikte nie je len doplnkom k vedeniu vojny, ale samostatnou formou boja, ktorá môže rozhodnúť o výsledku daného konfliktu (Řehka, p. 137-142, 2017).

Falošné informácie sú najvýraznejším prvkom informačnej vojny. Na hlbšie pochopenie informačnej vojny je teda potrebná definícia toho, čo sú falošné informácie, a aké druhy falošných informácií poznáme. Taxonómii falošných informácií sa bude venovať ďalšia časť textu.

1.2. Efekt falošných informácií

V predchádzajúcej časti textu bolo opísané, čo je informačná vojna, a aké aktivity pod ňu spadajú. Súčasťou informačnej vojny sú informačné operácie a útoky, ktoré sú vykonávané aj pomocou rôznych foriem falošných informácií. Jedným z hlavných cieľom informačných útokov je vytvoriť v spoločnosti zmätok a chaos. Snažia sa v ľuďoch vyvolať pochybnosti o správach, ktoré čítajú, pochybnosti o veciach, ktorým doteraz verili, a o oficiálnych vysvetleniach udalostí, ktoré im poskytujú authority. Táto neistota tak v ľuďoch vyvoláva

neschopnosť zorientovať sa v aktuálnom svete a dianí v ňom. U týchto útokov často nie je možné určiť kedy začali, kedy skončili, ani do akej miery a na aké konkrétne ciele útočili. Tento vplyv na ľudí zapríčiňuje nárast nedôvery občanov v tradičné médiá a obrat k alternatívnym zdrojom informácií¹³ (Andersen, Shehata, Andersson, 2023).

Útoky vykonané pomocou falošných informácií majú často taktiež za cieľ podkopávať demokratické hodnoty a samotné fungovanie demokratických krajín. Podľa štúdie, vytvorenej pre parlament Európskej únie, sa dá konštatovať, že vo všeobecnosti falošné informácie znižujú kvalitu demokracie. Spôsobujú pokles dôvery ku demokratickým inštitúciám a ich následkom sa deformuje volebný proces. Tiež sa ich vplyvom zvyšuje všeobecná polarizácia v spoločnosti, čo sa prejavuje aj vo volebných výsledkoch krajín. Európsky parlament v roku 2016 prijal rezolúciu, v ktorej vníma dezinformácie ako „stupňujúci sa systematický tlak“ na európske spoločnosti a ich volebnú stabilitu¹⁴. Nedôvera v štát a skepsa k mainstreamovým predstaviteľom politickej moci sú ďalšie následky informačnej vojny (Colomina, Margalef, Youngs, 2021, p. 9-17).

Prostredníctvom falošných informácií je možné budovať v spoločnosti polarizáciu vedúcu k antipatii medzi rôznymi skupinami obyvateľov. Pomocou ich vplyvu je tiež možné podnecovať ľudí k akcii, ako sú napríklad protesty proti vláde alebo konkrétnym politikom. Častým zámerom použitia falošných informácií je podpora určitej strany konfliktu. Príkladom týchto dezinformačných aktivít je informačná operácia z roku 2016, ktorá sa konala v USA. V tomto roku sa v Texase odohrávali anti-islamské protesty a zároveň protesty, ktoré bojovali proti týmto anti-islamským protestom. Neskôr sa hlbšou analýzou daných protestov ukázalo, že oba tieto skupiny boli vytvorené a tiež následne organizované cez sociálne siete skupinou ruských dezinformátorov z Petrohradu. Cieľom tejto informačnej operácie bolo vytvorenie a budovanie chaosu v americkej spoločnosti¹⁵ (Shane, 2018).

Falošné informácie majú moc spropagovať negatívny postoj k určitým osobám, stranám, spoločnostiam alebo k celému národu. Falošné informácie sú najčastejšie šírené na internete a sociálnych sieťach. Vývoj politického diania v posledných rokoch umocňuje obavy zo sily

¹³ Nedôvera v tradičné médiá je pravdepodobne kľúčovým dôvodom pre obrat k čítaniu alternatívnych správ, ale zároveň aj potenciálnym výsledkom takejto konzumácie. Dôvera v médiá v poslednom čase v mnohých krajinách klesla (Andersen, Shehata, Andersson, 2023).

¹⁴ Rezolúcia dostupná z: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0441_EN.html

¹⁵ Článok New York Times, dostupné z: <https://www.nytimes.com/2018/02/18/us/politics/russian-operatives-facebook-twitter.html>

internetu, nakoľko jeho účinnosť pri šírení dezinformácii priamo ohrozuje demokraciu (Kollár, 2022). Masové používanie sociálnych sietí po celom svete značne zosilnilo distribučný a manipulačný potenciál dezinformácií. Dosah falošných informácií je v ére internetu prakticky neobmedzený.

Schopnosť sociálnych sietí byť účinným nástrojom na šírenie informačných operácií je umocnená tým, že falošné informácie sa na nich šíria oveľa rýchlejšie a účinnejšie ako pravdivé informácie. Výskum sociálnej siete Twitter (dnes už X) ukázal, že pri tweetoch (príspevky na tejto sociálnej sieti) obsahujúcich nepravdivé informácie je o 70 % vyššia pravdepodobnosť, že budú re-tweetované (zdieľané), ako tweety s pravdivým obsahom¹⁶.

Väčšina platforiem sociálnych sietí má navrhnutý svoj algoritmus tak, že užívateľom ukazuje primárne obsah zo sociálnej bubliny, o ktorú sa už zaujímajú. Toto vedie k javom, ktoré sa v literatúre zaoberajúcou sa dezinformáciami nazývajú ako tzv. „*echo chambers*“ (komnaty ozvien) a mechanizmus „*confirmation biases*“ (konfirmačné skreslenie)¹⁷. Oba tieto pojmy opisujú stav, v ktorom sa užívateľ pohybuje na sociálnych sieťach v obsahu, ktorý prakticky potvrdzuje jeho už vytvorený názor na javy vo svete (OECD, 2022). Sociálne siete sprostredkovávajú zdieľanie informácií o udalostiach v rámci homogénnych skupín ľudí s podobným alebo rovnakým presvedčením, ktorých názory sú ďalej posilnené prostredníctvom virtuálnych *echo chambers* (Matasick, Alfonsi, Bellantoni, 2020).

Problémom týchto izolovaných skupín na sociálnych sieťach je aj to, že na nich nie je príliš účinná populárna forma boja proti dezinformáciám - *fact checking* (overovanie faktov)¹⁸. *Fact-checking* je populárnou metódou na boj s dezinformáciami, avšak je nepravdepodobné, že sa spätne „overený fakt“ dezinformácie dostane k rovnakým ľuďom, ku ktorým sa predtým dostala neoverená dezinformácia (keďže algoritmus sociálnych sietí ukazuje obsah podľa princípu opísaného vyššie). Ďalším problémom pri boji s dezinformáciami je fakt, že

¹⁶ Data pochádzajú z práce od Sara Brown, 2020, dostupné z: < <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/mit-sloan-research-about-social-media-misinformation-and-elections> >

¹⁷ Technológia sociálnych sietí má v zvyčajne tendenciu uprednostňovať fragmentáciu a polarizáciu verejnej mienky. Pri konzumácii správ na týchto platformách sa informácie o používateľovi prenášajú do algoritmov navrhnutých tak, aby užívateľovi ukazovali podobný obsah ako informačné kanály iných používateľov s podobnými záujmami. Obsah ako taký teda skôr posilňuje už ich existujúce vnímanie o určitých javoch, než by ich spochybňoval (Matasick, Alfonsi, Bellantoni, 2020).

¹⁸ Fact-checking je proces overovania toho, či sú všetky informácie uvedené v písanom texte správne, inými slovami či zodpovedajú pravde. Fact-checking je neustranný a jeho hlavný výsledok je potvrdenie pravdivosti. Dostupné z: < <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/2854-fact-checking-vs-debunking> >

dezinformácie môžu naďalej pretrvávajúť v mysli ovplyvnenej skupiny ako pravdivé, aj keď sa už ukázalo, že sú nepravdivé (NATO StratCom COE, 2021).

Niektoré štúdie však vyvracajú tvrdenia vyššie spomenutej teórie o echo chambers, keďže ľudia nečerpajú svoje informácie len z jedného zdroja. Väčšina ľudí sa dostáva k informáciám aj pomocou televízie, rádia, novín a mnohých kanálov na rôznych sociálnych sieťach. Teória echo chambers, ktorá sa zameriava len na jednu platformu, tak nemôže správne vysvetliť jav, ktorý sa snaží skúmať. Štúdia E. Dubois a G. Blanka ukázala, že ľudia sú len málokedy zachytení v izolovaných echo komorách (tvoria približne len 8% skúmanej vzorky). Naopak, prevažná väčšina ľudí čerpá svoje informácie z viacerých zdrojov a menia svoj názor na základe informácií, ktoré sa ku nim dostali. Rozmanitosť médií a vyšší počet zdrojov informácií teda dokáže pomôcť ľuďom vyhnúť sa hrozbám echo komôr. Väčšina ľudí má teda podľa štúdie mediálne návyky, ktoré im pomáhajú vyhnúť sa echo komorám a podľa autorov nie sú echo komory primárnym problémom v oblasti informačnej vojny (Dubois, Blank, 2018).

1.3. Taxonómia falošných informácií

Informačná vojna pracuje s množstvom rôznych informačných taktík a termínov, ktoré je pri skúmaní tejto problematiky potrebné rozlišovať. Na identifikáciu rôznych foriem falošných informácií je v práci použitá taxonómia od slovenského Národného bezpečnostného úradu¹⁹. V oblasti informačnej vojny rozlišujeme tieto pojmy na opis druhov falošných informácií:

Falošné správy (angl. fake news)- sú informácie, ktoré zámerne napodobňujú formát spravodajstva alebo iného produktu žurnalistiky (napríklad novinové články), pričom ich tvorcovia úmyselne zavádzajú svoje publikum skresľovaním reality (NBÚ, 2021). V minulosti, ale aj dnes, sa tento termín tiež používal na politicky motivované útoky proti slobodnej tlači, ktorá zverejňovala nepohodlné pravdy pre politikov (Rogers, Niederer, 2020). Táto operácia má vo väčšine prípadov politický cieľ a je zámerne veľmi nepresná pri popise zložitosti akejkoľvek problematiky (Mladoevropani, 2023).

Dezinformácia – označuje nepravdivú alebo zmanipulovanú informáciu (t.z. čiastočná pravda, pravda), ktorá je šírená zámerne s cieľom zavádzať, manipulovať a uškodiť. Dezinformácie môžu mať podobu nepravdivého alebo zmanipulovaného textu, obrázku, videa alebo zvuku,

¹⁹ Delenie falošných správ bolo pôvodne dostupné na stránkach NBÚ, v roku 2024 bolo však z webu odstránené.

pričom môžu byť použité na podporu konšpirácií, šírenie pochybností a diskreditáciu pravdivých informácií či jednotlivcov a organizácií. Aj pravdivú informáciu môžeme považovať za dezinformáciu, ak je podaná manipulatívnym spôsobom s cieľom niekomu uškodiť. Medzi dezinformácie nepatria neúmyselné chyby v spravodajstve, satira, paródia ani správy a komentáre naklonené jednej strane, ktoré sú takto zreteľne označené (NBÚ, 2021).

Hoax (z angl. podvod, žart)- virálne rozšírená poplašná správa. Vo väčšine prípadov má tri typické znaky: naliehavosť, odkaz na nejakú autoritu (policajný zdroj, neexistujúce vedecké výsledky) a žiadosť o šírenie ďalej. Častým zámerom je vyvolanie obáv či strachu (NBÚ, 2021).

Propaganda – je informácia, idea, názor alebo vizuálny materiál, ktorý je vytvorený a distribuovaný s cieľom ovplyvniť názory ľudí. Nie je postavená iba na polopravdách alebo nepravdách, ale občas aj na pravdivých faktoch. V každom prípade je však vždy zaujatá smerom k propagácii určitej strany alebo názoru. Snahou je tak navodiť umelý dojem objektivitu, ide však o jednostranný naratív, ktorého cieľom je presvedčiť a nie informovať (NBÚ, 2021). V dnešnom kontexte je pojem propaganda najčastejšie spájaný s politickým presvedčaním a psychologickou vojnou. Cieľom je zlomiť protivníkovu vôľu bojovať alebo sa brániť, prípadne mať vlastný postoj k veci (MVČR, n.d.).

Americký politológ Lasswell definoval vo svojom článku z roku 1927 propagandu nasledovne: „*Propaganda je manažment kolektívnych postojov pomocou manipulácie určitých významných symbolov. Slovo „postoj“ predstavuje tendenciu jednať podľa určitých vzorcov oceňovania.*“ (Lasswell, p. 627, 1027). Znamená to, že pomocou propagandy vieme určitú skupinu ľudí zmanipulovať takým spôsobom, aby sa k stanovenému predmetu či osobám správali určeným vzorcom správania. Je to akt kolektívneho postoja, významné symboly plnia propagandistickú funkciu. Cieľom propagandy môže byť zmena postoje k určitej osobe, skupiny osôb, k inštitúciám, vládnym organizáciám ale taktiež udržanie už existujúceho postoja alebo motivovať ľudí osobne sa zapojiť do akcie (Lasswell, p. 127-631, 1927). Pojem propaganda je asi najznámejší a zároveň najstarší pojem opisujúci informačné pôsobenie. V dnešnej dobe je však slovo propaganda následkom druhej svetovej vojny a ZSSR vnímané veľmi negatívne, a tak sa v oficiálnych kruhoch používajú skôr iné termíny na označenie tohto informačného procesu (Řehka, 2017). Naďalej sa však používa širokým spektrom ľudí a skupín, akými sú napríklad politické strany, firmy, bežní užívatelia internetu a podobne.

Konšpiračná teória – je zmyslená teória, ktorá vysvetľuje udalosť alebo súbor okolností ako výsledok tajného sprisahania (konšpirácie) zvyčajne malou mocnou skupinou osôb. Takouto skupinou má byť zväčša vláda, predstavitelia tajných spolkov, organizácií alebo spravodajských služieb, jedna alebo viacero spoločne pôsobiacich firiem alebo predstavitelia štátov, národov alebo náboženstiev, či dokonca mimozemské civilizácie. Konšpiračné teórie odmietajú všeobecne akceptované vysvetlenie týchto udalostí²⁰ (NBÚ, 2021).

Paródia a satira – v kontexte informačnej operácie sa paródia a satira využívajú na agresívne šírenie zavádzajúcich informácií alebo na zosmiešňovanie a kritizovanie cieľa (osoby, skupiny ľudí, názoru a podobne), ktorá presahuje bežný rámec tohto žánru (NBÚ, 2021).

Malinformácia – informácia, ktorá je založená na realite, šírená zámerné s cieľom spôsobiť ujmu osobe, organizácii alebo štátu, napr. uniknuté informácie, nenávistné prejavy, obťažovanie (NBÚ, 2021). Táto informácia je šírená s účelom ublížiť cieľu, jedná sa napríklad aj o zverejňovanie súkromných informácií (Rogers, Niederer, 2020).

Dôležitým pojmom v terminológii, ktorý je potrebný správne odlišovať, je aj termín *misinformácia*. Nejedná sa o prvok informačných operácií, týmto pojmom označujeme informácie šírené v úprimnom presvedčení, že sú pravdivé. Táto informácia je však chybná alebo nepravdivá. Na rozdiel od napríklad dezinformácií bola však šírená nevedome a bez úmyslu poškodiť (Kollár, 2022). Tento rozdiel v terminológii podtrhuje podstatu falošných informácií, ktoré boli opísané vyššie, a teda ich šírenie za účelom niekoho ovplyvniť, niekomu ublížiť. Neúmyselné šírenie nepravd chápeme ako omyl, účelové klamanie a šírenie falošných informácií je na druhej strane čin úmyselný a zo svojej podstaty škodlivý.

Pomocou falošných informácií je možné dosiahnuť tzv. *a wilderness of mirrors*²¹ (z angl. divočina zrkadiel). To je také prostredie, kde pravda (a jej ustanovenie) už nie sú samozrejmé. Na dosiahnutie tohto stavu je použitá manipulačná taktika *media mirage* (z angl. mediálna fatamorgána). Informačné systémy sú navrhnuté tak, aby čo najviac pohltili a obklopili cieľové publikum. Publikum je tak zahalené do informačnej kakofónie, rovnaké

²⁰ Príkladom známej konšpiračnej teórie v kontexte informačnej vojny je konšpiračná teória o laboratóriách na biologické zbrane, ktoré sa nachádzajú na území Ukrajiny, a ich vznik sponzorovalo USA (Qiu, 2022).

²¹ *a wilderness of mirrors*- Pôvodom fráza z básne T.S.Elliota.

príbehy z tlače sa neustále obmieňajú, sú prerábané, dostávajú nového autora, interpretáciu alebo tón (Rogers, Niederer, 2020).

Hlbšie skúmanie falošných informácií ukazuje, že vykonávatelia informačných operácií nie sú obmedzení len na všeobecne známe dezinformácie a hoaxy, ale majú k dispozícii široké spektrum manipulačných taktík a spôsobov, ako môžu ovplyvňovať verejnosť a politické dianie. Falošné informácie sú rozmanité a majú množstvo foriem a spôsobov použitia, aby sa pomocou nich dosiahli strategické ciele informačnej vojny. To len zvyrazňuje ich silu a význam pri modernej informačnej vojne, nakoľko je často pre bežných používateľov internetu veľmi obtiažné určiť, čo je pravda, a čo pokus o informačnú manipuláciu. Existuje veľa spôsobov, ako sa nechať na internete ovplyvniť a praktiky informačných operácií sa neustále zlepšujú. Poskytnutá taxonómia umožňuje čitateľovi lepšie pochopiť praktiky informačných operácií v praxi a poskytuje pohľad na vyvíjajúce sa stratégie, ktoré Rusko používa na dosiahnutie svojich cieľov v informačnom priestore, čo bude obsahom nasledujúcej kapitoly.

2. Ruská informačná vojna a jej história

V dobe stúpajúceho počtu hybridných konfliktov, ktoré vo veľkej miere využívajú praktiky informačnej vojny, je Ruská federácia často skúmaným objektom v tejto oblasti. Korene ruskej informačnej vojny siahajú hlboko do rôznych historických precedensov a období ich dejín, akými sú napríklad praktiky propagandistickej mašinérie Sovietskeho zväzu alebo ich politika počas obdobia studenej vojny. Avšak dianie po rozpade sovietskej totality v roku 1991 a vzniku samostatného Ruska ukazuje, že informačná vojna je stále viac a viac pevnou súčasťou ruskej domácej i zahraničnej politiky. Cieľom tejto kapitoly je opísať dôležité aspekty vývoja histórie ruskej informačnej vojny, skúmať vývoj jej stratégií a taktík, definovať, na aké skupiny je cielená a čím je motivovaná. V časti o histórii ruskej informačnej vojny budú vybrané hlavne tie aspekty vojny, ktoré sú súčasťou ich stratégie aj v dnešnej dobe. V časti o súčasnej podobe ruskej informačnej vojny sa zameriame hlavne na informačnú vojnu smerovanú k zahraničnému publiku Ruska, ktorá bude dôležitá v kontexte Slovenskej republiky.

Najskôr bude v texte predstavená história ruskej informačnej vojny a falošných informácií. Politický predstavitelia sovietskeho Ruska boli priekopníci v oblasti používania informácií a dezinformácií ako zbraní proti nepriateľovi. Počiatky ich práce s informačnou manipuláciou siahajú až do medzivojnového obdobia. Prvé známe použitie slov „*aktívne opatrenia*“ (aktivnyye meropriyatiya), ktoré označujú širokú škálu operácií od propagandy, dezinformácií, špionáže až po teroristické útoky, boli použité v boľševickom dokumente z roku 1919. Aktívne opatrenia podľa definície zahŕňajú aktivity na ovplyvňovanie udalostí, vzorcov správania a následného rozhodovania zahraničných štátov²². Rozpočet na aktívne opatrenia v tej dobe predstavoval 3-4 miliardy dolárov ročne a zamestnával cez 15 000 pracovníkov. Aktívne opatrenia využívali sovieti na ovplyvňovanie krajín po celom svete, avšak hlavným nepriateľom a cieľom týchto aktivít bolo vždy USA. Sovieti pri vykonávaní týchto akcií nerozlišovali medzi mierovými a vojnovými časmi (Ajir, Vailant, 2018).

Tento postoj k informačným aktivitám pretrváva aj v súčasnej ruskej stratégii. V ruskom chápaní je informačná vojna činnosť, ktorá nie je obmedzená len vojnové obdobie alebo počiatočnú fázu konfliktu, ale naopak je neprestávajúcou činnosťou aj v časoch mieru

²² Generál Oleg Kalugin z KGB opísal aktívne opatrenia ako "srdce a dušu sovietskej rozviedky", ktorá je dobre integrovaná do sovietskej politiky (Abrams, 2016).

aplikovanou na všetkých oponentov²³. Neprihliada sa pri tom ani na to, v akom stave sú v danej dobe vzťahy s oponentom, na ktorého je cieľená informačná vojna (Giles, 2016).

Rozvoj taktík informačnej vojny pokračoval za sovietskej éry aj po nástupe Josifa V. Stalina k moci. V roku 1923 zriadilo sovietske politbyro²⁴ nový orgán s názvom Úrad pre dezinformácie (Dezinformbyro). Tento orgán fungoval v rámci sovietskej bezpečnostnej služby a jeho úlohou bolo koordinovať dezinformačné aktivity ZSSR. Medzi aktivity, ktoré dezinformbyro v tej dobe vykonávalo, patrila napríklad presvedčovacia kampaň soviетov, v ktorej šíрили falošné informácie o stave ZSSR. Jednalo sa hlavne o správy o ich vojenskej sile a pripravenosti. Ich cieľom bolo distribuovať po svete pozitívne informácie o stave sovietskej ekonomiky a červenej armády, aby boli ich oponenti presvedčení, že ZSSR je na tom lepšie, ako v skutočnosti bolo (Tolz, 2021).

Druhá svetová vojna bola zlatým vekom pre dezinformácie nielen pre rusov, ale aj pre celý svet. Totalitné režimy ako Sovietsky zväz a nacistické Nemecko majú všeobecne silné sklony k používaniu dezinformácií, avšak počas vojny ich vo veľkej miere používali všetky zapojené strany konfliktu (Tworek, 2021). Sovieti sa svojou informačnou kampanou počas tohto obdobia zameriavali okrem vojenských protivníkov aj na domáce obcenstvo ZSSR, na ktoré bola cieľená silná vojenská propaganda. Druhá svetová vojna bola pre ZSSR veľmi náročnou. Sovietska armáda nebola pripravená na nemecký útok na ZSSR v roku 1941 a to stálo životy mnohých sovietskych vojakov aj obyvateľov. Celkové straty na životoch ZSSR počas druhej svetovej vojny sú odhadované približne na 25 až 26 miliónov ľudí (Vydra, Řoutil, Komendová, Hloušková, Téra, 2022). Sovietska propaganda tak musela motivovať ľudí bojovať s nepriateľom a nevzdať sa. Silnými motívmi propagandy tej doby bol dôraz na vlastenectvo, obetavosť, hrdinstvo a boj proti fašizmu. Cieľom bolo podporovať morálku domáceho obyvateľstva, ktoré bolo na sovietskych plagátoch vyobrazované ako statoční vojaci obraňujúci vlasť. Zároveň taktiež pomocou propagandy podkopávali morálku nacistického Nemecka a jeho spojencov, ktorí boli vyobrazovaní posmešným spôsobom; t. j. Hitler ako strašiak v poli, Nacistické Nemecko ako divoké zviera a podobne²⁵.

²³ Podobne alebo totožne môžu informačnú vojnu chápať aj iné krajiny, práca sa však zameriava len na postoj Ruska.

²⁴ Najvyšší orgán komunistickej strany (Žaloudek, 1999).

²⁵ Plagáty sú dostupné na stránkach The Art Institute of Chicago: <https://archive.artic.edu/tass/abroad/>.

V 60. rokoch 20. storočia sa začal vyvíjať koncept reflexívnej kontroly, ktorý je významnou súčasťou ruskej dezinformačnej stratégie. Cieľom tejto sovietskej stratégie je zapojiť sa do uvažovania oponentov a účelovo ich naviesť k chybnému rozhodovaniu, k čomu presne slúži stratégia reflexívnej kontroly. V texte Timothyho Thomasa, ktorý skúmal tento koncept, je použitá pôvodná definícia sovietskeho psychológa V.A. Lefebvreho, ktorý ju opísal ako: „proces, ktorým jeden nepriateľ prenáša dôvody alebo základy pre rozhodovanie na druhého.“ (Thomas, 2004, p. 238). Cieľom riadiaceho aktéra manipulácie je predložiť svojmu nepriateľovi takú informáciu, ktorá ho povedie k požadovanému rozhodovaniu zo strany prvotného aktéra. Na to je potrebné u nepriateľa nájsť a využiť jeho slabé články tak, aby jeho kroky potom viedli k chybným rozhodnutiam v prospech ZSSR. Výsledné ovplyvnené rozhodnutie nepriateľa je preňho zväčša škodlivé. Cieľom reflexívnej kontroly nemusia byť len dôležití politici z iných krajín, ale aj široká zahraničná verejnosť. Tento koncept je používaný rusmi ako súčasť stratégie ich informačnej vojny aj v dnešnej dobe. Príkladom ruskej reflexívnej kontroly v súčasnosti je ruská kampaň na šírenie strachu z tretej svetovej vojny a ich hrozby jadrovými útokmi²⁶, ktoré majú vo výsledku presvedčiť verejnosť (hlavne ukrajinskú a zahraničnú), že ruské ciele na Ukrajine sú vlastne akceptovateľné a bolo by lepšie ich prijať²⁷ (Kollár, 2022).

Dezinformatsiya bola mimoriadne efektívnou zbraňou v rukách soviетov. Tento termín zahrňoval viaceré techniky a aktivity na šírenie falošných alebo zavádzajúcich informácií, ktoré sovietski odborníci na aktívne opatrenia zdieľali napríklad v zahraničných médiách. V knihe „Putin’s Propaganda Machine Soft Power and Russian Foreign Policy“ sa venuje autor Marcel H. Van Herpen aj tomu, kto prvý začal používať samotný termín „dezinformácia“. Dezinformácie boli podľa knihy používané už aj v minulosti inými politickými aktérmi, ale v roku 1963 vytvorilo KGB (sovietska tajná služba) špeciálne oddelenie, ktorého úlohou bolo vytvárať dezinformácie- v tomto dokumente sa údajne po prvý krát objavilo samotné slovo *dezinformatsiya*. Toto oddelenie malo za úlohu vytvárať dezinformácie v politický prospech ZSSR, medzi ich aktivity patrila napríklad falzifikácia rôznych dokumentov a fotiek (Herpen, 2016). V iných prácach sa uvádza odlišná doba vzniku termínu dezinformácia. Samotný termín *dezinformatsiya* bol soviетmi vybraný účelovo, aby znel ako francúzske slovo a zamaskoval

²⁶ „Ak nás nenecháte vyhrať, rozpútame jadrovú vojnu, varuje Dmitrij Medvedev.“ Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/645746-jadrovu-vojnu-odvrati-iba-nase-vitazstvo-znie-z-moskvy/>

²⁷ Ďalej napríklad Rusko šírilo kampaň na zakrytie a popieranie prítomnosti ruských vojenských síl v blízkosti Ukrajiny pred vypuknutím vojny 2022, masívna globálna kampaň o opodstatnenosti vojny na Ukrajina a pod. (Kollár, 2022).

tak jeho sovietsky pôvod. Vo svojom texte z roku 2021 uvádza Vera Tolz, že použitie slova dezinformácia nie je sovietskym vynálezom²⁸, avšak zriadenie Dezinformbyra v roku 1923 vytvorilo novú úroveň profesionálneho používania dezinformácií. To viedlo k tomu, že sa neskôr slovo *dezinformatsiya* začalo prekladať z ruštiny do ostatných jazykov. Z toho vyplýva, že soviety neboli prvotnými „vynálezcami“ termínu dezinformácia, ale ich mimoriadne efektívna dezinformačná mašinéria preslávila slovo *dezinformatsiya* natoľko, že sa ten termín preberal z ruštiny do iných jazykov. Vnímali ho teda ako ruský termín (Tolz, 2021).

KGB začalo používať sofistikované dezinformačné kampane v rámci svojich spravodajských a propagandistických operácií počas studenej vojny. Z pohľadu západných krajín boli dezinformácie jednoducho politicky motivované klamstvá. Sovietski propagandisti však verili, že pomocou dezinformácií len zdôrazňovali skutočnú pravdu, resp. odhaľovali pravú tvár kapitalizmu. Známu sa stala sovietska dezinformačná kampaň (ako súčasť aktívnych opatrení) o AIDSE s názvom *Operatsiya Infektsiya*. Prebiehala v 80. rokoch minulého storočia, v dobe sovietskeho útoku na Afganistan. Americký prezident Ronald Reagan ako odpoveď na tento útok začal viesť tvrdú politiku proti ZSSR. Sovietski tak začali chystať nové aktívne opatrenia proti USA. Sovietske aktívne opatrenia fungovali vždy najlepšie, keď zapadali do politického a kultúrneho prostredia danej krajiny a aktuálnych udalostí v nej. To platí aj pre dnešný ruský prístup k dezinformáciám. Moskva si uvedomovala, že chemické a biologické útoky boli pre obyvateľov Západu veľkým strašiakom. To sa rozhodli zneužiť vo svoj prospech. Zároveň boli 80. roky poznačené šírením vírusu HIV, ktorý ešte v tej dobe nebol dobre známy a nevedelo sa, odkiaľ sa šíril. Sovietski tak začali šíriť dezinformácie, podľa ktorých USA vytvorilo vírus HIV vo svojich laboratóriách a šíri ho pomocou biologických zbraní (Boghardt, 2009). V tomto prípade zase vidíme prepojenie so súčasnou ruskou dezinformačnou kampaňou, ktorá šíri dezinformácie o amerických biologických laboratóriách na území Ukrajiny.

Po rozpade sovietskeho zväzu nastali v Rusku veľké problémy s novonadobudnutou demokraciou a pre krajinu bolo ťažké nájsť si svoje pevné miesto v svetovej politike. Postupom rokov sa Rusko stále viac a viac vzdalo od ich krátkeho snaženia sa o demokratické štátne zriadenie, a čím ďalej tým viac sa ich politika vracala späť k autoritarizmu. Prezident Vladimír

²⁸ Termín sa objavoval už v 19. storočí v anglickej tlači, Dostupné z: <https://blogs.lse.ac.uk/medialse/2021/10/08/performing-disinformation-a-muddled-history-and-its-consequences/>

V. Putin je stelesneným tohto prechodu k etatizmu, odkazovaniu sa na slávnú sovietsku minulosť a návratu k myšlienke „veľkého Ruska“. Od svojho nástupu k moci na konci roku 1999 sa Putin postupne prepracoval k politike silných nacionalistických naratívov, a to hlavne od jeho tretieho prezidentského mandátu. Súčasťou tohto politického diskurzu je kombinácia presadzovania tradičných hodnôt spolu s potrebou návratu stratenej slávy a územnej dominancie Sovietskeho zväzu. Potreba obnovenia ruskej „veľkosti“ a antipatia k Západným hodnotám liberalizmu sú motivačnými faktormi pre súčasne politické kroky Ruska (Ajir, Vailant, 2018, p. 70- 71).

Pri skúmaní súčasnej ruskej informačnej vojny je zrejmá kontinuita od praktík ich sovietskych predchodcov. Samozrejme, moderná doba a technológie umožnili Rusku zefektívniť a vylepšiť ich dezinformačné aktivity. Rusko postupne vytvorilo modernizované propagandistické taktiky na vysokej úrovni so štyrmi hlavnými vývoji oproti minulosti:

1) bezprecedentný rozpočet na dezinformačné aktivity, 2) modernizovaná propagandistická mašinéria, ktorá využíva všetky moderné médiá a platformy na šírenie posolstva Kremľa, 3) sofistikované technické znalosti o informačnej vojne, ktoré umožňujú prístup k väčšiemu množstvu zahraničného publika, 4) využitie otvorenosti západných médií vo svoj prospech na ruskú propagandistickú ofenzívu (Ajir, Vailant, 2018, p. 74).

Zneužitie otvorenosti západných médií Ruskom opisoval vo svojej knihe „Cesta do neslobody“ aj Timothy Snyder. V nej opisoval fenomén *dark globalization* (temná globalizácia), čo je termín, ktorý opisuje ako vedomosti o problémoch západného sveta poskytujú iným krajinám príležitosti na ich zneužitie a následne ovplyvňovanie, hlavne zo strany Ruska a Číny (Snyder, 2018). Rusko vie efektívne vo svojej informačnej mašinérii využiť slobodu tlače a prejavu na Západe. Zo západných médií vie čerpať užitočné informácie a zároveň pomocou nich šíriť svoje dezinformácie zahraničnému publiku (Rogers, Niederer, 2020, p. 26-29).

Nespochybniteľnú dynamiku ruskej informačnej vojny najlepšie ilustruje fakt, že za posledné roky prešla najmenej dvoma veľkými strategickými zmenami: Prvá nastala po rusko-gruzínskej vojne v roku 2008 a druhá v roku 2014, keď Rusko započalo konflikt na Ukrajine a začalo byť vo svojej zahraničnej politike čoraz viac agresívne. Po začiatku vojny v Gruzínsku začalo Rusko významne renovovať svoje stratégie informačnej vojny hlavne preto, lebo aj keď sa im síce podarilo časť územia Gruzínska pomerne jednoducho vojensky obsadiť, zlyhali v

informačnej propagande aby tento útok opodstatnili v očiach medzinárodného spoločenstva. Vznikla tak vtedy zvýšená potreba lepšie propagovať politické kroky Ruska u domáceho aj zahraničného publika (Bokša, 2019).

Avšak literatúra zaoberajúca sa vývojom ruskej informačnej vojny opisuje obdobie začiatku konfliktu na východe Ukrajiny za veľký zlom v ruských informačných aktivitách, ktoré sa od anexie Krymu mnohonásobne zväčšili. Koncom roku 2013 (počas obdobia ukrajinského Majdanu²⁹) spustila Ruská federácia masívnu kampaň na diskreditáciu Ukrajiny a taktiež celého Západu. Základný mýtus ruskej zahraničnej politiky je pocit zrady zo strany Západu, a teda potreba ruskej sebakviktimizácie. Ukrajina a západné krajiny svojou politikou (napríklad rozširovanie vojenskej organizácie NATO do východnej časti Európy) podľa nich priamo ohrozujú bezpečnosť a stabilitu Ruska. Preto sa musia Rusi politicky a vojensky brániť. Kroky ruskej zahraničnej politiky v 21. storočí, akými sú napríklad vojna v Gruzínsku a na Ukrajine, potvrdzujú predpoklad, že informačná vojna predchádza vojenskému konfliktu. Následne po vypuknutí vojenského stretu informačná vojna neprestáva, ba naopak, naberá na svojej veľkosti a intenzite (Kollár, 2022).

Tento predpoklad potvrdzuje súčasne dianie v Rusku. Zvýšené úsilie o kontrolu informačného priestoru (a teda zintenzívnenie informačnej vojny) od začiatku vojny na Ukrajine je možné pozorovať napríklad prostredníctvom navýšenia rozpočtových výdavkov Ruska na štátne médiá, ktoré šíria len informácie zhodujúce sa s vládnym vysvetlením sveta. Vládne výdavky Ruskej federácie na masmédiá za prvý štvrt'rok roku 2022 boli o 322 % vyššie, ako za rovnaké obdobie roku 2021, kedy ešte neprebiehala vojna na Ukrajine. Výdavky dosiahli v prvom kvartáli roku 2022 výšku 17,4 miliardy rubľov, z čoho 70 % výdavkov bolo vynaložených v marci 2022, čiže tesne po začiatku invázie na Ukrajinu (The Moscow Times, 2022)³⁰.

Dôležitou súčasťou ruskej informačnej vojny je monitoring informácií, ktoré sa šíria na internete a ich prípadná cenzúra, ak sú podľa Ruska škodlivé. Ruská federácia používa množstvo prostriedkov na kontrolu informácií, ktoré sa šíria na domácej aj zahraničnej pôde.

²⁹ Alebo Euromajdan, názov pre sériu masových demonštrácií na konci roku 2013 a začiatku roku 2014, ktoré začali potom, čo ukrajinský prezident V. Janukovič odmietol podpísať (pod nátlakom Moskvy) už dojednanú asociačnú dohodu Ukrajiny s EU. To vyvolalo veľké protesty študentov a verejnosti v Kyjeve, ktoré neskôr prerástli v pouličné nepokoje a demonštrácie ľudí po celej Ukrajine. Udalosti viedli k ruskej anexii Krymu a ku konfliktu na Donbase a Luhansku (Rychlik, Zilynskyj, Magocsi, 2022, p.417-419).

³⁰ Graf v prílohe na strane 68.

Jedným z nich je federálny úrad Roskomnadzor. Plným názvom Federálna služba pre dohľad nad komunikáciami, informačnými technológiami a masmédiami, vykonáva boj štátu s informáciami, ktoré mu vadia. Úrad vznikol v roku 2008³¹ a jeho úlohou je monitorovať a cenzurovať informácie. Dva dni po invázii na Ukrajinu v roku 2022 Roskomnadzor oznámil, že ruské médiá a novinári môžu o vojne zverejňovať len informácie z oficiálnych vládnych zdrojov. Nariadil vymazanie správ a komentárov, v ktorých sa používali výrazy ako "invázia" a "vojna" (v Rusku sa tak povinne začal používať výraz "špeciálna vojenská operácia") a zastavil fungovanie posledných nezávislých médií, akými bola napríklad rozhlasová stanica Echo Moskvy.

Ich aktivity prebiehali intenzívne už aj pred vojnou na Ukrajine. Od septembra 2020 Roskomnadzor zintenzívnil monitorovanie protestov a protivojnových nálad na internete pomocou automatizovaného monitorovacieho systému s názvom "Úrad operatívnej interakcie". Systém monitoruje obsah masmédií a internetových komunikácií, ktoré by mohli byť teoreticky v rozpore s oficiálnymi postojmi vlády. To je napríklad kritika ruských politikov, tlak na sankcie, náboženské alebo etnické konflikty a taktiež prozápadné interpretácie dejín druhej svetovej vojny. Okrem cenzúry Roskomnadzoru bol jedným z najúčinnějších prostriedkov kontroly naratívov okolo ukrajinskej vojny v Rusku zákon o šírení "falošných správ" o ruských ozbrojených silách, ktorý prijala ruská Štátna дума 4. marca 2022. Zákon je zámerne nejednoznačný a umožňuje tak široké uplatnenie na rôzne prípady. Zákon sa napríklad vzťahuje na *"verejné šírenie zámerne nepravdivých informácií o použití ozbrojených síl Ruskej federácie"* bez toho, aby špecifikoval, čo sa konkrétne považuje za nepravdivé informácie (OECD, 2022)

Ruská história informačnej vojny je veľmi obsiahlou témou, ktorá by mohla byť predmetom samostatného výskumu. Táto práca sa však zameriava primárne na súčasnú ruskú informačnú vojnu a informačnú vojnu smerujúcu na Slovensko, čo bude predmetom ďalších častí textu. V tejto kapitole bola však predstavená stručná história ruskej informačnej vojny a boli preskúmané jej korene a spojitosti s dnešnou dobou. Tento typ konfliktu má hlboké korene v ruskej histórii siahajúce až do čias Sovietskeho zväzu.

Veľa postupov, ktoré vyvinuli soviety v minulom storočí, používajú Rusi v modernizovanej podobe dodnes. Praktiky aktívnych opatrení, koncept reflexívnej kontroly či neustála

³¹ Dekrétom prezidentom ruskej federácie, dostupné z: https://eng.rkn.gov.ru/about/background_information/

informačná kampaň aj v časoch mieru sú len niektoré body, ktoré spájajú ruskú informačnú vojnu za sovietskych čias a v dnešnej dobe. Ruská informačná vojna je veľmi prepracovaná a je na ňu vynakladaná značná časť financií a úsilia zo strany Ruska. Svedčia o tom nielen masívne investície do masmédií, ale aj široká škála aktivít, ktorá zahrňuje napríklad kontrolu internetového priestoru a účelovú manipuláciu s informáciami. V nasledujúcej kapitole sa bude práca venovať súčasnej podobe ruskej informačnej vojny, jej hlavným témam a na aké skupiny obyvateľstva je cielená.

2.1. Súčasná podoba ruskej informačnej vojny a jej ciele

Obsahom tejto podkapitoly bude súčasná podoba ruskej informačnej vojny a jej ciele. Cieľom bude hlavne predstaviť čitateľovi témy, ktorými sa ruská informačná vojna hlavne zaoberá a ďalej ich šíri do sveta, a obecnosť, na ktoré je ruská informačná vojna cielená. Na začiatku tejto podkapitoly budú predstavené základné piliere a témy súčasnej informačnej vojny a ciele, ktoré pomocou nich pravdepodobne na základe dostupných zdrojov chcú dosiahnuť. Dôležitou časťou tejto časti textu bude aj teória ohľadom cieľových skupín ruskej informačnej vojny, v ktorej sa v kontexte výskumu Slovenska zameriame aj na zahraničné publikum.

Ruská vláda používa často informačnú vojnu odlišne od tradičných foriem propagandy, aké poznáme z minulosti. Jej hlavným cieľom nie je presvedčať publikum o svojej pravde, ale primárne vytvárať chaos a nestabilitu v spoločnostiach, na ktoré celi svoje informačné útoky. Namiesto presvedčovania ľudí k nejakej akcii sa často snaží udržať ich zneistených a rozptýlených, pasívnych až paranoidných. Tento ruský prístup k informačnej vojne je vo vnútri Ruska známy ako koncept „informačno-psychologickej vojny“ (Lucas, Pomeranzev, 2016). Ruská informačná vojna sa riadi podľa oficiálnych doktrín a dokumentov, pomocou ktorých Rusko dosahuje svoje konkrétne stanovené ciele. Tieto ciele môžu byť rôzne- strategické, operačné, taktické, politické a podobne. Súčasťou ruských doktrín na informačnú vojnu sú aj metódy, ktoré sa pri operáciách majú používať. Zahrňujú teda aj rôzne princípy a postupy fungovania. Od nástupu prezidenta Putina k moci neexistuje len jedna komplexná doktrína informačnej vojny ale séria rôznych doktrín, pozostávajúcich z doktrín o informačnej bezpečnosti, koncepcií zahraničnej politiky, vojenských strategických doktrín a iných dokumentov, ktoré spolu vytvárajú ruský postoj k informačnej vojne (Wilde, Sherman, 2023).

Informačná vojna je v súčasnej dobe jedným z kľúčových nástrojov na dosahovanie strategických cieľov Ruska. Jej dôležitosť postupne od ruskej samostatnosti v 90. rokoch po dnešnú dobu narastá, čo sa odzrkadľuje aj v oficiálnych štátnych dokumentoch. Dokument z roku 2015 s názvom *Národná bezpečnostná stratégia* identifikuje informačnú bezpečnosť ako súčasť národnej bezpečnosti, spolu so štátnou, verejnou, environmentálnou, ekonomickou, dopravnou a energetickou bezpečnosťou. Tento dokument taktiež poukazuje na to, že USA a ich spojenci sa pokúšajú obmedziť Rusko tým, že naň vyvíjajú politický, ekonomický, vojenský a informačný tlak. Západné krajiny v ruskom výklade globálnej politiky využívajú informácie a komunikáciu na dosiahnutie svojich geopolitických cieľov a preto sa proti nim musia brániť rovnakým spôsobom (Tashev, Purcell, McLaughlin, 2019). V kontexte udalostí na Ukrajine v roku 2022 je dôležité spomenúť z dokumentu aj tú časť, ktorá opisuje aktivity ohrozujúce samotné Rusko: „*Aktivity spojené s využívaním informačných a komunikačných technológií na šírenie a presadzovanie ideológie fašizmu, extrémizmu, terorizmu a separatizmu a na ohrozenie občianskeho mieru a politickej a sociálnej stability v spoločnosti.*“ Téma fašizmu je v ruskej informačnej vojne zásadným naratívom, ktorý Kremľ používa na opodstatnenie svojich krokov a zároveň je častou témou dezinformácií v zahraničí (Wilde, Sherman, 2023).

Podstatné pri výskume informačnej vojny je aj to, ako ju Rusko chápe v dnešnej dobe. Dokument ruského ministerstva obrany definuje informačnú vojnu ako konflikt v informačnom priestore, ktorý sa snaží dosiahnuť nasledovné: Aby štát rozhodoval v záujme svojich protivníkov. To je podľa dokumentu dosiahnuté pomocou podkopávania politických, informačných, sociálnych alebo ekonomických systémov danej krajiny. Rusko ju ďalej definuje ako „*Informačná vojna je konfrontácia medzi dvoma alebo viacerými štátmi v informačnom priestore s cieľom spôsobiť poškodenie informačných systémov, procesov a zdrojov, kritických a iných štruktúr, podkopať politické, ekonomické a sociálne systémy, spôsobiť masívnu psychologickú manipuláciu obyvateľstva, destabilizovať štát a spoločnosť, ako aj vytvoriť nátlak na štát, aby prijímal rozhodnutia v prospech opozičnej sily*“³² (Министерство обороны Российской Федерации, n.d.). Všetky formy informácií sú pre Rusko legitímnym cieľom bez ohľadu na to, či je vojnový stav, alebo nie. Cieľom ich útokov môže byť podľa Mullaneyho napríklad obmedzenie schopnosti podávať relevantné správy o udalostiach alebo destabilizovanie protivníckej spoločnosti. Ďalej sa snažia o oslabenie

³² Originál textu ruského ministerstva obrany je dostupný z: <https://eng.mil.ru/en/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle>

morálky či dôvery obyvateľstva. A nakoniec sa snažia útokmi zničiť schopnosť mať objektívne empirické poznatky o svete. Tieto aktivity môžu viesť k tlaku na vládnych činiteľov a občanov, aby prijali rozhodnutia, ktoré by predtým z vlastnej vôle pravdepodobne neprijali, čím sa uzatvorí slučka procesu informačnej vojny (Mullaney, p. 193-196, 2022).

2.2. Hlavné témy a naratívy ruskej informačnej vojny

V ďalšej časti textu budú predstavené hlavné témy ruskej informačnej vojny, ktoré pomocou svojich operácii presadzujú vo svete. Je potrebné podotknúť, že témou pre informačné operácie sa môže stať prakticky akákoľvek téma. Či už sa jedná o vnútropolitické udalosti v Rusku, vývoj bojov na ukrajinskej fronte, komunálne voľby vo Francúzsku alebo kto je víťazom aktuálneho ročníka hudobnej súťaže Eurovízia- všetko môže byť použité a zneužitá za účelom informačného boja v prospech Ruskej federácie. Cieľom textu teda nie je vymenovať všetky témy ruskej informačnej vojny, keďže ich je nespočetne, ale opísať hlavné zastrešujúce témy ruských informačných operácií, ktoré bude text skúmať aj v súvislosti so Slovenskou republikou.

1. Zahraničná hrozba pre Rusko

Jednou z najhlavnejších tém ruskej politiky je ich paranoidný postoj k zahraničným krajinám a s tým súvisiace ich protiruské konšpiračné teórie. Inými slovami, Kremľ sa dlhodobo snaží vytvoriť obraz o *zahraničnej hrozbe pre Rusko*. Pomocou týchto myšlienok sa Rusko, na čele s Putinom, snaží o obnovenie jeho statusu svetovej veľmoci. Táto potreba vyplýva z nespokojnosti z moderného vývoja medzinárodných vzťahov, v ktorých majú dominanciu západne krajiny a spolky (NATO, EU), na čele so Spojenými štátmi americkými. Vladimir Putin, ktorý dominuje ruskému politickému diskurzu v 21. storočí, systematicky manipuluje s historickými aj súčasnými údajmi. Tento postup využíva na konštrukciu naratívu o zahraničných hrozbách, ktoré podľa neho ohrozujú vnútornú stabilitu Ruska. Toto „umenie útočnej obrany“ sa stalo neoddeliteľnou súčasťou ruskej zahraničnej politiky. Výsledkom je vytvorenie pocitu obrovskej zahraničnej hrozby pre Rusko. Pomocou tejto logiky vie Rusko vysvetľovať udalosti, ako je napríklad ukrajinský Majdan v roku 2013, ako zahraničné sprisahanie zorganizované USA na oslabenie stability Ruska (Wilde, Sherman, 2023). S touto témou súvisí aj ďalšia veľká téma v Ruskej politike- vnímanie vojenskej aliancie NATO ako

veľkú hrozbu pre medzinárodnú bezpečnosť a geopolitické záujmy Ruska. Zásadný problém pre Rusko vytvára rozširovanie NATO aj do krajín východnej Európy, čo Kremľ doposiaľ vníma ako svoju sféru vplyvu. Negatívne je vnímane hlavne rozširovanie smerom k ruským hraniciam, ktoré je pre Rusko neprijateľné. Týmto argumentom vedia ruský politici (a ďalej obsah informačnej vojny na internete) opodstatňovať politické kroky Ruska smerom k susedným krajinám, v prvom rade smerom k Ukrajine³³ (Lange-Ionatamišvili a kolektív 2015).

2. Rusko ako nevinná obeť

Častým sentimentom, ktorý šíria či už ruskí politici alebo ich kanále informačnej vojny, je vykresľovanie Ruska ako večnej obete. Táto sebviktimizácia sa vzťahuje hlavne smerom k USA a iným západným krajinám. Silný dôraz sa pritom kladie na rusofóbiu, ktorá je podľa tohto zmýšľania hnacím motorom pre v podstate akúkoľvek kritiku Ruska, či jeho krokov, zo strany zahraničia. Napríklad po invázii na Ukrajinu v roku 2014 začala ruská vláda a štátom kontrolované dezinformačné kanály obviňovať každého, kto spochybňoval kroky Ruska na Kryme, z toho že sú xenofóbni rusofóbovia. Podľa tohto diskurzu bola negatívna reakcia medzinárodného spoločenstva na inváziu Ruska do nezávislej krajiny spôsobená jednoducho tým, že sa ľudia Ruska báli a nenávideli ho (U.S. Department of State, 2022). Z myšlienky toho, že Rusko je opakovane obeťou zlého prístupu k nemu, vyplýva aj ďalšia dôležitá vec. Rusko podľa tejto logiky krivého obviňovania teda ani nemôže byť pravým vinníkom žiadnej udalosti, ktorú mu Západ dáva za vinu. Táto sebviktimizácia umožňuje Kremľu manipulovať s verejnosťou a vyhýbať sa tak zodpovednosti za svoju agresívnu zahraničnú politiku, poprípade za iné svoje pochybné činy (EU EAST STRATCOM TASK FORCE, 2020). Aktuálnym príkladom dezinformácií využívajúcich túto tému je vysvetlenie smrti ruského opozičného lídra Alexeja Navalného. Debatu o úmrtí opozičného politika v ruskom väzení dezinformácie vysvetľujú tak, že Západ využíva smrť Navalného na spustenie nenávistej kampane proti Putinovi s cieľom vyvolať u ľudí rusofóbiu. Americké a izraelské lobby sa podľa dezinformácií snažia zakryť svoje zločiny v pásme Gazy za debatu o smrti Navalného.

³³ Putin sa dlhodobo snaží použiť rozširovanie NATO ako ospravedlnenie pre svoju vlastnú agresívnu zahraničnú politiku. Pomocou tohto sentimentu vysvetľoval aj ruskú inváziu na Ukrajinu v roku 2022. V mesiacoch, ktoré predchádzali invázii, ruský prezident opakovane útočil na NATO a snažil sa naňho zhodiť vinu za rastúce napätie okolo Ukrajiny, príčinou mala byť expanzia vojenskej aliancie po skončení studenej vojny (Dickinson, 2022).

Rusko je teda zase obeťou Západu, ktorý naňho chce vrhnúť neprávom pozornosť za smrť Navalného obviňuje ho neopodstatnene z jeho smrti (z databázy EU vs. Disinfo, Lago, 2024).

3. Protizápadný sentiment a kritika liberálnej demokracie

Častou témou ruskej informačnej vojny sú protizápadné myšlienky, pod čo spadá aj kritika liberálnej demokracie a jej hodnôt. Protizápadný naratív je vo svojej podstate konflikt hodnotového systému Ruska na jednej strane a odlišných hodnotových systémov západných krajín na strane druhej. Konfrontácia hodnotových systémov zahrňuje napríklad tieto konflikty: tradičné a konzervatívne hodnoty rodiny verzus európske hodnoty tolerancie, duchovné (pravoslávne) ruské hodnoty kresťanstva verzus materiálne európske hodnoty, homogénne Rusko verzus európsky multikulturalizmus a podobne. V rámci tejto témy sa šíria dezinformácie o veľkom morálnom úpadku západných krajín, ktoré celkovo svojou politikou smerujú k svojmu zániku. Vladimir Putin často šíri myšlienky o tom, že Európska únia podľa neho už zlyhala v riešení migračnej otázky a podľahla islamskej invázii, ktorá Európu postupne úplne zničí.

Občania západných krajín sú v rámci týchto informačných operácií prezentovaní ako nerozmýšľajúci povrchní konzumenti, ktorí stratili zmysel pre vlastenectvo, rodinu a veľké ideály. Západniari sú taktiež vykresľovaní ako slabí ľudia, ateisti, homosexuáli či liberáli (v pejoratívnom chápaní), ktorí pohrdajú Ruskom a všetkými jeho tradičnými hodnotami. Podporovaním multikulturalizmu a rôznych liberálnych hodnôt, akými sú napríklad práva pre sexuálne menšiny, popierajú svoje korene a kresťanské hodnoty. Podľa Putina tieto krajiny popierajú morálne princípy a všetky tradičné identity: národnú, kultúrnu, náboženskú a dokonca aj sexuálnu. Európa je teda inými slovami vo fáze svojej dekadencie, zatiaľ čo Rusko sa nachádza vo vzostupnej fáze svojich dejín. Ruská propaganda zároveň posilňuje obraz zlého Západu tým, že spája sociálne konzervatívne a protizápadné postoje dokopy. Protizápadná téma sa stala v ruskej politike aj dezinformáciách všadeprítomnou - od rétoriky politikov na najvyšších pozíciách, v celoštátnom televíznom vysielaní až po malé lokálne iniciatívy (Christian, 2023).

4. Historický revizionizmus a glorifikácia ruskej minulosti

Poslednou témou, ktorá je často obsahom informačných kampaní Ruska, je historický revizionizmus dejín Ruskej Federácie. Hlavnou črtou tejto témy je prekrucovanie alebo popieranie historických faktov tak, aby súhlasili s aktuálnou politickou agendou a vyobrazili pozitívne Ruské dejiny. Dejiny sú často podávané tak, aby vyhovovali aktuálnym politickým cieľom Ruska, pričom sú niektoré udalosti nadmieru glorifikované, iné zas úplne popierané. Najznámejším príkladom tohto revizionizmu je postoj Ruska k druhej svetovej vojne a ich role v nej. Druhá svetová vojna sa v histórii Ruska prezentuje ako veľká vlastenecká vojna, v ktorej Rusi hrdinne vybojovali slobodu od nacistov pre seba a aj pre celú Európu. Je v súčasnosti neodmysliteľným základom modernej Ruskej identity. Ale v diskusii o druhej svetovej vojne sa často prekrúcajú alebo úplne vynechávajú historické udalosti, ktoré nie sú pre Rusko úplne vyhovujúce. Napríklad pakt o neútočení medzi Sovietskym zväzom a nacistickým Nemeckom z roku 1939, známy aj ako pakt Molotov - Ribbentrop, ktorý pomohol urýchliť začiatok druhej svetovej vojny, je Putinovým režimom bagatelizovaný.

V roku 2020 Putin zverejnil prekrútenú verziu začiatku druhej svetovej vojny, v ktorej bagatelizuje sovietsku úlohu v nej a vinu za vojnu prenáša na iné krajiny. Zo zapríčinenia začiatku druhej svetovej vojny vtedy obvinil Poľsko, ktoré paradoxne práve Rusko napadlo v nadväznosti na nemeckú inváziu Poľska (Applebaum, 2020). Obviňovanie Poľska zo zapríčinenia druhej svetovej vojny je opakujúcou sa frázou v Putinovej rétorike aj v roku 2024. Ďalšími obdobiami histórie, ktoré sú Ruskom často falzifikované, sú aj napríklad ich domáca politika počas sovietskeho režimu, ktorá bola mimoriadne krutá k domácomu obyvateľstvu³⁴, ďalej kto zapríčinil hladomor na Ukrajine v 20. storočí, prečo sa rozpadol Sovietsky zväz, vplyv NATO na historické udalosti a podobne (U.S. Department of State, 2022). Prekrúcanie alebo zneužívanie histórie sa vzťahuje aj na celkovú históriu Ruska ako štátu ruského národa. V tomto prípade sa hlavne jedná o historické obdobie stredovekej Kyjevskej Rusi, ktorá sa rozliehala aj na územiach mimo dnešného Ruska. To má v konečnom dôsledku negatívny dopad na jeho susediace krajiny, keďže si touto dávnou históriou ospravedľujú agresívne útoky voči nim³⁵.

³⁴ Popieranie alebo bagatelizovanie hlavne väzenského systému pracovných táborov- Gulagov.

³⁵ Kyjevská Rus je pravoslávny stredoveký štát považuje Rusko za východiskový bod histórie Rusov, Bielorusov aj Ukrajincov, a z toho Rusko odvodzuje že ukrajinský ľud je v skutočnosti ľud ruský. Aby bola opäť obnovená jednota národov ruských, musí si Rusko späť vziať „svoje“ územia (Mick, 2022).

Pomocou skresľovania minulosti vie ruská propaganda opodstatňovať svoje kroky v súčasnej politike a prostredníctvom dezinformácií vie presvedčiť ľudí, že sú tieto kroky správne a opodstatnené. Udalosť, ktorá prakticky zhrňuje všetky vyššie spomenuté aspekty, je rozhovor Vladimíra Putina s americkým novinárom Tuckerom Carlsonom z februára roku 2024. V rozhovore bola predstavená Putinova verzia ruskej histórie od 9. storočia, pomocou ktorej opísal Ukrajinu ako súčasť Ruska, znovu obvinil Poľsko zo zapríčinenia druhej svetovej vojny a Rusov opísal ako záchrancov Európy pred nacizmom, ukrajinský režim od ustanovenia ich samostatnosti označil za nacistický a podobné manipulácie historických faktov³⁶ (Marples, 2024). Táto interpretácia histórie a súčasnosti má z pohľadu ruskej propagandy opodstatniť vojenskú inváziu na Ukrajinu.

2.3. Štruktúra informačných kampaní Ruska

Pri skúmaní ruskej informačnej vojny je takisto dôležité porozumieť štruktúre ich informačných kampaní. To znamená porozumieť hlavne súvislostiam medzi ruskými naratívami (témy, ktoré sú pri informačných kampaniach použité) a platformami, ktoré používajú na účinné cielenie na spoločnosť (prostredia/skupiny, kde tieto kampane môžu prebiehať). Ruskú informačnú vojnu je podľa analytika AMO Michala Bokšu možné chápať ako takzvaný *system kaskádových naratívov*, v rámci ktorých sa mení intenzita ovplyvňovacích operácií a taktiež počet platforiem vhodných na ovplyvňovanie. To znamená, že niektoré spoločnosti- napríklad obyvatelia Poľska- sú vystavené vyššiemu riziku ovplyvňovania zo strany Ruska, keďže sa u nich vyskytuje väčšia rozmanitosť naratívov, ktoré je zo strany Ruska možné použiť na manipuláciu ľudí. Systém kaskádových naratívov poskytuje dobrý prehľad tém, ktoré Rusko volí v informačnej vojne, a skupín obyvateľov, na ktoré sú tieto témy cielené. Preto bude v nasledujúcej časti textu podrobne popísaný.

Systém kaskádových naratívov je podľa Michala Bokšu možné kategorizovať nasledovane: 0) Rusko, 1) Ruský svet, 2) Slovanská jednota, 3) Ostalgia³⁷, 4) Anti-rétorika, a nakoniec 5) Alternatívne informácie. Všetky tieto kategórie sú navzájom prepojené. To znamená, že keď

³⁶ Celý rozhovor Tuckera Carlsona a Vladimíra Putina je dostupný z: https://tuckercarlson.com/the-vladimir-putin-interview/?utm_source=google&utm_medium=paid

³⁷ Termín, ktorý vznikol spojením 2 nemeckých slov, opisuje nostalgický až pozitívny pohľad na komunistickú minulosť pred rokom 1989, ktorý je prítomný v bývalých komunistických krajinách (Bokša, 2019).

Rusko vie na cieľovú skupinu použiť jednu z týchto tém, vie pravdepodobne na tú istú skupinu do istej miery použiť prakticky všetky zvyšné témy na ovplyvňovanie. Miera intenzity rezonancie s témou sa však môže líšiť. Ďalej budú bližšie opísané témy, pomocou ktorých Rusko cieľi svoje informačné útoky na ľudí.

Obrázok č.1.: kategorizácia systému ruských kaskádových naratívov.

Ruský svet (ruskiy mir): je prvý ruský naratív, ktorý sa dá najlepšie aplikovať na k Rusku geograficky najbližšie krajiny, to znamená jeho susediace krajiny. Tieto krajiny sú vhodným cieľom pre tento naratív, pretože sú v bezprostrednom geografickom kontakte s Ruskom. A čo je ešte dôležitejšie, na ich územiach sa nachádzajú rusky hovoriace menšiny. Medzi tieto krajiny patrí napríklad Lotyšsko, Ukrajina, Estónsko, Litva či Bielorusko. V rámci tohto naratívu sa kladie silný dôraz na ruský patriotizmus, snaží sa vybudovať a prehĺbiť vzťah medzi „domovským“ Ruskom a týmito menšinami. Informačné operácie využívajú lingvistickú a kultúrnu blízkosť ruských menšín zmienených krajín na ich ovplyvňovanie (Bokša, 2019).

Tento naratív má silný politický význam, ktorý je nebezpečný pre susedné krajiny Ruska. Za súdržnosťou rusky hovoriacich ľudí a ich citové napojenie na domovské Rusko je skrytá manipulácia Kremľa, ktorý postupom rokov začal chápať ruský svet ako komplexný súbor ruských hodnôt. Nad touto oblasťou ruského sveta má Rusko podľa naratívu právo

vládnut'. Ruský stratég o naratívne ruského sveta hovorí nasledovne: „Ruský svet je tam, kde si ľudia vážia ruskú kultúru, obávajú sa ruských zbraní a uznávajú nášho Putina.“ Patríť do ruského sveta znamená podriaďiť sa Putinovi. Tento naratív je používaný na manipuláciu ruských menšín tak, že im vysvetľuje ako všetci Rusi patria pod Rusko a územia kde žijú by mali byť Rusku vrátené a zároveň je používaný na obhajobu svojich vojenských útokov aj mimo komunitu Rusov (Budraitskis, 2022).

Slovanská jednota: tento naratív sa snaží sa vyvolať pocit vzájomnej súdržnosti Slovanov cez ich spoločnú etnickú a lingvistickú blízkosť. Podstatou naratívu je dôraz na slovanské bratstvo, ktoré má spoločné korene, historickú skúsenosť a podobne znejúce jazyky. Cieľovou skupinou tohto naratívu sú všetky slovanské krajiny, takže napríklad krajiny strednej Európy vrátane Slovenska, ale aj niektoré krajiny Balkánu, ako je napríklad Srbsko či Bosna a Hercegovina. Jeho výhodou je široká uplatniteľnosť na veľkú časť východnej Európy, ktorá môže s myšlienkami slovanskej vzájomnosti rezonovať (Bokša, 2019). Príkladom tohto naratívu je tvrdenie premiéra SR Róberta Fica, ktorý tvrdí, že Západ podporuje vojensky Ukrajinu len preto, lebo má EÚ v pláne podporovať vzájomné zabíjanie sa Slovanov (Denník N, 2024).

Ostalgia: hlavnou myšlienkou tohto naratívu je vzbudzovanie nostalgických a pozitívnych pocitov z komunistickej minulosti krajín východnej Európy a existencie ZSSR. Je to pro-ruský a konzervatívny naratív. Zároveň sa opiera o myšlienky boja proti dominancii USA vo svetovej politike a čiastočne aj o niektoré ľavicové sociálne témy. Preto nemusí byť nutne uplatniteľný len v krajinách s komunistickou minulosťou, ale aj na miestach, kde občania viac inklinujú k ľavicovej politike. V praxi napríklad podporuje ľavicové a pro-ruské strany, ako bola napríklad strana KSČM v Česku. Tento naratív je široko uplatniteľný v mnohých krajinách z východného bloku s komunistickou minulosťou, ale je možné ho aplikovať aj v krajinách so silnými ľavicovými stranami, ako je napríklad Grécka strana Syriza alebo španielska strana PODEMOS (Bokša, 2019).

Anti-rétorika: obsahom tohto naratívu sú primárne myšlienky odporu voči politickým organizáciám ako sú Európska únia a NATO, ale taktiež odpor k západným krajinám, hlavne USA. Podstatou je teda odpor voči niečomu, nejakej autorite či myšlienkovému prúdu, z čoho vyplýva aj názov tohto naratívu. Rovnako tento naratív obsahuje myšlienky odporu proti liberalizmu, migrácii, západným hodnotám či sexuálnym menšinám. Stojí teda primárne na konzervatívnych myšlienkach a nacionalizme. Tento naratív je aplikovateľný prakticky v celej

západnej spoločnosti, pričom sa mimo iné snaží podporovať pravicové strany v týchto krajinách (Bokša, 2019).

Alternatívne informácie: posledný naratív sa snaží cieľovému publiku vnútiť presvedčenie o tom, že objektívna pravda o svete v podstate neexistuje. Rôznymi informačnými kampaňami cieľi na ľudí, ktorých sa snaží presvedčiť, že vláda a mainstreamové médiá neposkytujú občanom neutrálne či pravdivé informácie. Tento cieľ je dosiahnutý tak, že Rusko začne v internetovom prostredí šíriť rôzne vysvetlenia určitých udalostí, pričom každé toto vysvetlenie je podložené aspoň čiastočnou pravdou, takže sa pravda javí len ako jedno z možných vysvetlení³⁸. Ciele tohto naratívu sú dosahované pomocou rôznych konšpiračných a dezinformačných webových stránok, internetových trollov a podobne. Ľudia ovplyvnení týmto naratívom potom cítia nedôveru v tradičné médiá alebo mainstreamových politikov. Následne si sami začnú vyhľadávať informácie na alternatívnych weboch, cez ktoré sa k nim dostanú ďalšie falošné informácie a konšpiračné teórie (Bokša, 2019). Tieto alternatívne informácie sa môžu zaoberať prakticky akoukoľvek témou- či už medzinárodnými konfliktami, ako sú vojna v Sýrii alebo na Ukrajine, alebo inými politickými ale aj nepolitickými udalosťami.

Z teórie kaskádových naratívov vyplýva, že niektoré oblasti sveta alebo krajiny môžu byť viac náchylné na ovplyvňovanie týmito naratívmi, keďže na nich môžu byť uplatnené viaceré až všetky vyššie uvedené naratívy. Jednou z týchto náchylných oblastí je aj oblasť strednej Európy, do ktorej patrí v tejto práci skúmaná Slovenská republika. V strednej Európe môžu byť do istej miery uplatnené všetky kaskádové naratívy, keďže do nej patria slovanské krajiny (samozrejme s výnimkou Maďarska) s komunistickou minulosťou. Takisto je táto oblasť, vrátane Slovenska, typická ďalšími znakmi, ktoré prispievajú k úspešnosti ruských informačných operácií. Medzi tieto znaky patrí napríklad slabšia občianska spoločnosť, hlavne v porovnaní so západnými krajinami (Bokša, 2019). Ďalej sa pri skúmaní úrovne demokracie strednej Európy uvádza problém slabých politických štruktúr a celková politická nestabilita. Problémom je aj korupcia, ktorá je prítomná aj na úrovni vysoko postavených politických

³⁸ Príkladom tejto aktivity je známa ruská kauza „Skripal“ - v roku 2018 bol vo Veľkej Británii otrávený bývalý ruský špión a jeho rodina Sergej Skripal. Z činu bolo následne obvinené Rusko (Novák, 2018). Rusko začalo do sveta púšťať rôzne vysvetlenia tejto udalosti, len za prvý mesiac po tejto kauze vypustilo do sveta odhadom až 24 rôznych možných vysvetlení, ako a prečo táto otrava prebiehala (Bokša, 2019).

predstaviteľov. V prípade Poľska a Maďarska je nutné spomenúť politicky motivované zmeny vo fungovaní ústavných súdov, ktorým boli upravované ich právomoci a menilo sa ich zloženie. Maďarsko taktiež výrazne obmedzilo slobodu slova tým, ako sťažilo fungovanie nezávislým médiám (Markowski, 2015).

Slovensko a celá stredná Európa je teda ideálny cieľ na informačné útoky pre Rusko. Ruská informačná vojna má vo svojej podstate 2 hlavné ciele, ktoré platia aj v prípade informačnej vojny smerovanej na strednú Európu. Prvým cieľom je šíriť príbehy, ktoré musia byť vnímané ľuďmi ako realistické a dôveryhodné. V ideálnom prípade ich tak bude vnímať veľká časť ľudí, na ktorých informačný útok cielia. Druhým cieľom je veľkosť zasiahnutej skupiny. Operácie musia zasiahnuť čo najväčšiu skupinu ľudí, v najlepšom prípade sa šírená informácia stane virálnou na sociálnych sieťach. Ideálny prípad je, keď sa tieto informácie začnú šíriť bez toho, aby už Rusko preto muselo niečo robiť. To znamená, že skupina, na ktorú bol cielený informačný útok, si ho začne medzi sebou šíriť sama a dobrovoľne. *Dezinformácie* (informácie, o ktorých je známe, že sú nepravdivé a šíria sa zámerné so zlým úmyslom), sa stanú v ruskej informačnej operácii najúčinnjšími, keď sa úspešne pretransformujú na *misinformáciu* (informácie, o ktorých šíriteľ už nevie, že sú nepravdivé. Šíria sa bez vedomia toho, že sa pôvodne jedná o dezinformáciu). Tento kolobeh dezinformácie zosilňuje efekt informačných operácií (Bokša, 2019).

2.4. Prostriedky na šírenie ruskej informačnej vojny vo svete

Jednou z hlavných výhod informačných operácií je fakt, že zistiť pôvod dezinformácie (kto ju ako prvý začal šíriť) je mimoriadne ťažké. Informačné operácie väčšinou pôsobia na rôznych internetových platformách, ako sú napríklad sociálne siete, webstránky, email a pod. Rusko prostredníctvom rôznych dezinformačných platforiem po svete často zdieľa „najhorší“ dezinformačný obsah prostredníctvom tých kanálov, u ktorých je veľmi ťažké určiť, aký štát sponzoruje ich fungovanie. Následne pomocou oficiálnych kanálov, ako je napríklad ruská televízia alebo politici, podporujú tieto naratívy distingvovanejším spôsobom. Ako už bolo napísané, ruskému šíreniu informačných operácií pomáha aj fakt, že zasiahnutá spoločnosť si začne sama medzi sebou šíriť obsah s falošnými informáciami. Táto nevedomá amplifikácia dezinformácií- ľudia uveria obsahu dezinformácií a potom ich ešte aj dobrovoľne šíria- zohráva veľkú úlohu pri fungovaní modernej ruskej informačnej mašinerie. Taktiež týmto

procesom získava informačná operácia legitimitu, keďže cieľová skupina sama šíri a spoluvytvára obsah, ktorý potom Rusko opätovne zdieľa na ďalších kanáloch.

Ruské informačné operácie majú niekoľko kľúčových elementov, ktoré podporujú ich efektívnosť a účinnosť: odmietajú akúkoľvek kritiku, prekrúcajú fakty, zámerne odvádzajú pozornosť od hlavného problému a zneisťujú publikum, na ktoré cieľia útoky. Všetky tieto elementy ďalej v spoločnosti budujú napätie medzi obyvateľmi a spôsobujú všeobecný informačný chaos.

Dôležitou súčasťou ruskej informačnej vojny sú štátne médiá. Štátom financované médiá sú tie mediálne organizácie a operácie, ktoré sú aspoň do určitej miery finančne závislé od ruského štátu. Financovanie štátom ale znamená, že štát môže mať vplyv nad publikovaným obsahom sponzorovaného média. Tak ako za sovietskych čias, aj dnešné ruské médiá a spravodajstvo sú silne kontrolované ruskou vládou. To umožňuje rusom používať ich štátne médiá ako nástroje na šírenie rôznych dezinformácií a propagandy. V minulosti za sovietskej éry tento účel slúžil predovšetkým na manipuláciu a kontrolu domáceho obyvateľstva, v dnešnej dobe majú ruské médiá globálny dosah - vysielajú v mnohých krajinách sveta, v rôznych jazykoch a na rôznych typoch mediálnych platforiem (Spaulding, 2019).

Najznámejšími príkladmi týchto medzinárodných médií sú televízny kanál Russia Today (RT) a spravodajský kanál Sputnik. RT a Sputnik sú hlavnými zdrojmi ruskej medzinárodnej mediálnej mašinérie a zdroje pre ostatné dezinformačné platformy. Obsahom ich spravodajstva je striktné dodržiavanie oficiálnej kremel'skej agendy. To znamená, že informujú o udalostiach tak, ako ich vysvetľuje ruská vláda, pričom zároveň podporujú ich politické postoje a ciele. Keďže je cieľom súčasnej ruskej informačnej vojny zasiahnuť čo najväčšie publikum, poskytujú spravodajské služby v mnohých jazykoch. Napríklad RT vysiela svoj obsah v arabčine, angličtine, francúzštine aj španielčine. Kanál Sputnik, ako dezinformačná spravodajská platforma, vie svoje texty písať vo viacerých jazykoch. V roku 2017 poskytovali informácie až v 32 jazykoch (Cunningham, 2020). V roku 2023 je to už podľa oficiálnych zdrojov len 30³⁹ jazykov (Rossiya segodnya, 2023).

³⁹ Zoznam jazykov, v ktorých operuje Sputnik, je dostupný z: <https://rossiyasegodnya.com/brand/94485.html>

Ruské štátne médiá a médiá kontrolované ruskou vládou sa teda stali kľúčovými prvkami súčasnej ruskej informačnej vojny. Ich hlavnou úlohou je presadzovanie ruskej verzie svetových udalostí, ktoré sú v súlade s aktuálnymi cieľmi zahraničnej politiky Ruska. Medzi zahraničné ciele ruskej politiky patrí narušovanie medzinárodného systému po skončení studenej vojny (dominancia USA, Západu) a podkopávanie globálnych demokratických inštitúcií. Svojou činnosťou pomáhajú posilniť extrémizmus na oboch stranách politického spektra v zahraničných krajinách a zámerne pomáhajú Rusku v jeho zahraničných operáciách (Cunningham, 2020).

Moderná ruská informačná vojna využíva mnohé sofistikované techniky, pomocou ktorých dosahujú tieto ciele. Záverom je potrebné konštatovať, že operácie využívajú vo svojom obsahu mnohé témy, pričom niektoré z nich boli zmienené aj v tomto texte. Témy ako zahraničná hrozba pre Rusko alebo historický revizionizmus pomáhajú dosahovať Rusku ciele jeho informačnej vojny, čo bolo taktiež obsahom tejto kapitoly. Slovenská republika sa na základe teórie kaskádových naratívov javí ako ideálna oblasť pre informačné útoky Ruska z niekoľkých dôvodov. Slovensko je k Rusku relatívne geograficky blízke, spája nás spoločná komunistická minulosť, blízkosť slovanských jazykov a občania Slovenska podľa rôznych prieskumov a dát prejavujú značnú náklonnosť k alternatívnym zdrojom informácií a protizápadným naratívom v politike. Okrem toho, slovenská spoločnosť disponuje ďalšími aspektmi zraniteľnosti voči ruským útokom, ako je nestabilná politická kultúra alebo slabá občianska spoločnosť. Vplyv ruskej informačnej vojny na Slovenskú republiku bude podrobne skúmaný v praktickej časti tejto diplomovej práce.

3. Praktická časť- metodológia

Praktická časť práce bude rozdelená na 2 časti. Obsahom prvej časti bude aplikovanie teoretických poznatkov z prvých dvoch kapitol diplomovej práce na prípad Slovenskej republiky. Skúmané budú naratívy, ktoré Rusko môže použiť vo svojej informačnej vojne proti slovenskému publiku a témy ruských dezinformácií, ktoré sa aktuálne vyskytujú v slovenskom informačnom priestore (k roku 2024). Cieľom je identifikovať, ktoré naratívy ruskej informačnej vojny sú na Slovensku uplatniteľné, a ktoré nie. Táto časť poskytne odpoveď na prvú výskumnú otázku práce: *Aké sú hlavné témy a naratívy, ktoré ruské informačné operácie na Slovensku využívajú?*

Metóda: analýza obsahu slovenských médií, sociálnych sietí, dezinformačných platforiem a takisto prieskumov verejnej mienky a vedeckých štúdií na potvrdenie nájdených skutočností. Výstupy: identifikácia naratívov, ktoré vie ruská informačná vojna uplatniť na Slovensku a identifikácia hlavných tém ruských dezinformácií na Slovensku.

Druhá časť sa bude venovať analýze dvoch konkrétnych prípadov informačných operácií Ruskej federácie na Slovensku, ktoré boli vykonané v období kampane predčasných parlamentných volieb do NR SR v roku 2023. Zámerom tejto časti je na základe teoretických poznatkov skúmať konkrétne informačné operácie z časovo ohraničeného obdobia a analyzovať ich z pohľadu identifikovaných teórií a naratívov. Táto časť poskytne odpoveď na druhú a tretiu výskumnú otázku práce: *Akú motiváciu má Ruská federácia na ovplyvňovanie slovenského publika? a Akú konkrétnu podobu majú ruské informačné operácie na Slovensku?*

Metóda: séria dvoch prípadových štúdií vybraných informačných operácií v období predvolebnej kampane v roku 2023, pričom bude u týchto informačných operácií hodnotená prítomnosť nasledujúcich kategórii:

1. útok bol cielene zameraný na slovenské publikum,
2. odhalený pôvodný zdroj dezinformácie,
3. prítomný naratív alebo téma ruskej informačnej vojny,
4. zámer ovplyvniť voľby.

Výstupy: Detailná analýza každej vybranej informačnej operácie, pričom bude na konci kapitoly vytvorená tabuľka hodnotiaca prítomnosť štyroch vybraných kategórií u jednotlivých informačných operácií.

3.1. Ruská informačná vojna na Slovensku

“Slovensko sa zdá, že je dneska prvou skutočnou obeťou štátov NATO v tejto hybridnej ruskej vojne.”

-Rastislav Káčer, slovenský diplomat a politik, ktorý sa podieľal na vstupe Slovenskej republiky do organizácie NATO (in Závodský, 2024).

Ruská informačná vojna sa vo veľkej miere zaoberá jak manipuláciou svojho domáceho obyvateľstva, tak manipuláciou obyvateľov susedných krajín Ruska (COE, 2015). Slovenská republika sa ako krajina ležiaca v strednej Európe zdá na prvý pohľad ako veľmi vzdialená od Ruska a jeho záujmov, a teda že sa o ňu ruské informačné útoky nebudú zaujímať. Ale ako je známe z teórie kaskádových naratívov, cieľom ruských informačných operácií je vo veľkej miere aj medzinárodné obecnstvo. Prípád Slovenska, s jeho geopolitickou polohou a historickou skúsenosťou, nie je v tomto kontexte výnimkou. Slovensko, ako pevná súčasť Európskej únie a NATO, sa taktiež stalo terčom rôznych foriem ruských informačných operácií, či už prostredníctvom ruských médií, sociálnych sietí, dezinformačných webových stránok alebo dokonca aj slovenských politikov. Táto kapitola sa bude venovať analýze ruských informačných aktivít na Slovensku a ich vplyvu na vnímanie aktuálneho politického diania s dôrazom na vojnu na Ukrajine. Kapitola sa zameria na to, aké sú hlavné témy a naratívy, ktoré ruské informačné operácie na Slovensku využívajú, a ako to na základe dostupných výskumov vplýva na postoj slovenskej verejnosti k Rusku a k témam, ktoré Rusko vo svojich informačných operáciách šíri. Kapitola sa zameria na identifikáciu a analýzu konkrétnych prípadov ruských informačných aktivít na Slovensku a opíše aktuálne témy dezinformácií. Cieľom analýzy je poskytnúť čo najnovšie dáta z overených zdrojov, aby bolo možné pozorovať efekt ruských informačných operácií od spustenia vojny na Ukrajine, ktorá začala v roku 2022, až po súčasnosť v roku 2024. Dôvodom tohto výberu je skutočnosť, že po

začiatku vojny na Ukrajine sa zintenzívnila ruská informačná vojna. Ďalej bola v roku 2023 zvolená nová vláda Roberta Fica, ktorá taktiež prispieva k šíreniu naratívov ruskej informačnej vojny (Odarchenko, 2024).

Rusko šíri svoju informačnú vojnu na Slovensku pomocou svojich zdrojov, ale aj miestnych slovenských aktérov. Medzi vlastné zdroje Ruska na šírenie informačných operácií patrí primárne Ruské veľvyslanectvo na Slovensku⁴⁰, ďalej tiež ruskí špióni, oligarchovia a vlastný dezinformačný obsah (Ružičková, 2023). Ten sa často zdieľa pomocou sociálnych sietí, napríklad pomocou Telegramu (Hodás, 2023). Umocneniu ruského vplyvu na Slovensku napomáhajú aj domáci sympatizanti a dezinformační aktéri, ktorí preberajú obsah prokremel'ských kanálov, ako aj oficiálne stanoviská ruských vojenských a politických predstaviteľov. Tento obsah ďalej šíria na svojich sociálnych sieťach alebo na rôznych dezinformačných weboch či platformách (Ružičková, 2023). Medzi týchto domácich aktérov na Slovensku patria napríklad politici alebo rôzni influenceri. Tí často šíria napríklad obsah z ruských telegramových kanálov na svojich sociálnych sieťach. Hlavnou sociálnou sieťou na toto šírenie v Slovenskom informačnom priestore je Facebook. Facebookový status s dezinformačným obsahom sa ďalej často stáva zdrojom pre slovenské dezinformačné weby, ktoré obsah statusu preberú a vydávajú ho za vlastný článok (Hodás, 2023). Rusku tak pomáhajú v očiach slovenskej verejnosti legitimizovať jeho politiku a diskreditovať Ukrajinu, Západ a demokratické a medzinárodné inštitúcie. Vďaka ich úsiliu v slovenskej verejnosti silno rezonujú viaceré naratívy ruskej informačnej vojny (Ružičková, 2023).

3.2. Naratívy ruskej informačnej vojny na Slovensku

Analýza Slovenského inštitútu pre bezpečnostnú politiku z roku 2021 (zber dát prebiehal ešte v roku 2020) potvrdzuje, že úspešnosť ruskej propagandy na Slovensku je umožnená viacerými dostupnými platformami ruských kaskádových naratívov. V nasledujúcej časti textu budú predstavené platformy, ktoré na Slovensku môže ruská informačná vojna využiť.

⁴⁰ Údaje ukazujú, že ruské veľvyslanectvo na Slovensku je v porovnaní s inými ruskými veľvyslanectvami po celom svete mimoriadne aktívne na sociálnych sieťach. Po začiatku invázie na Ukrajinu v roku 2022 vygenerovali tisíce príspevkov na sociálnej sieti Facebook a umiestnili sa na prvom mieste v rebríčku aktivity veľvyslanectiev v tejto oblasti (Ružičková, 2023).

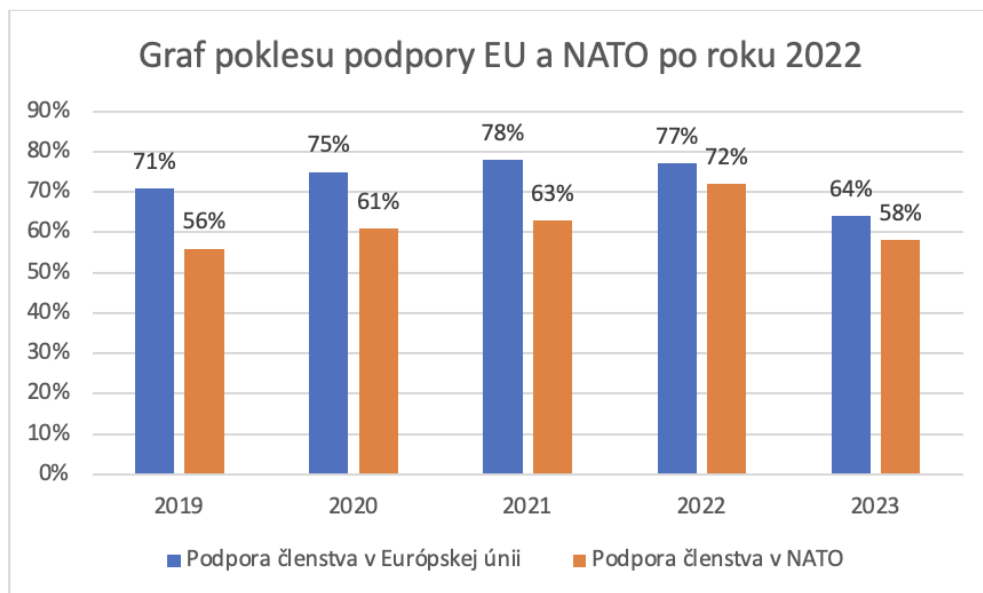
Slovenská republika vznikla ako suverénny štát v roku 1993, po páde 41 rokov trvajúceho komunistického režimu a následnom rozpade Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky. To znamená, že značná časť slovenského obyvateľstva si stále pamätá bývalý komunistický režim a môže k nemu prechovávať nostalgické pocity⁴¹. Rozpad východného bloku a prechod na demokratické štátne zriadenie boli sprevádzané turbulentným politickým a spoločenským obdobím 90. rokov 20. storočia. Následne krízy v politike 21. storočia, finančná recesia alebo migračná kríza umocňujú tento nostalgicky pocit za „starými dobrými časmi“ za komunizmu. U určitej časti obyvateľstva stále pretrváva pocit toho, že Rusko- teda bývalý Sovietsky zväz- je náš „najbližší spojenec“, ktorý nás chráni pred zlým Západom (Köles a kolektív, 2021). Na Slovensku je teda z pohľadu Ruska uplatniteľný *naratív Ostalgie*.

Ďalej analýza potvrdzuje, že v Slovenskom kontexte je uplatniteľný aj *naratív Slovenskej jednoty*. Spoločná etnická a jazyková skupina Slovenska a Ruska vplýva na sympatizujúci a často nekritický pohľad na Rusko u určitej skupiny obyvateľstva. V slovenskej spoločnosti existuje predstava akéhosi bratského puta s Ruskom, s ktorým by sme mali mať ako slovanskí bratia spolupatričnosť. Táto predstava je čisto emocionálna a vytvorená na základe apelu na spoluprácu slovanských národov. Dôraz sa kladie na návrat ku spoločným koreňom Slovanov, ku ktorým nie je vhodné byť kritický či ostražitý. Blízka jazyková podobnosť umožňuje taktiež jednoduchší preklad dezinformácií z ruštiny do slovenčiny alebo ich rovno čerpať priamo z ruského zdroja (Köles a kolektív, 2021). Mnoho slovenských domácností malo pred vypuknutím vojny na Ukrajine v roku 2022 v bežnej ponuke televíznych kanálov aj ruské kanály ako je Russia Today (SatelitnaTV, 2022). Z teórie vieme, že RT je štátom kontrolované médiu, ktoré šíri ruskú propagandu. Vysoké množstvo ruských dezinformácií na Slovensku umožňuje aj jeho geografická a jazyková blízkosť s Českou republikou a Poľskom. Šírenie a zdieľanie ruských dezinformácií je medzi týmito krajinami pomerne jednoduché a výskumy potvrdzujú, že množstvo dezinformácií šíriacich sa na Slovensku je napísaných v českom jazyku. To znamená, že existuje ešte viac zdrojov ruských dezinformácií pre Slovensko, ako tomu je v prípade jazykovo viac izolovaných krajín (Köles a kolektív, 2021).

Slovensko leží na pomyselných východnej hranici Európy, keďže zdieľa necelých 100 km dlhý úsek hraníc s Ukrajinou (Štatistický úrad SR, 2015). Je teda štátom na pomedzí východnej a západnej Európy, pričom tvorí východné hranice aj pre Európsku úniu a NATO.

⁴¹ Na základe údajov štatistického úradu SR, trendu nízkej pôrodnosti a starnutia obyvateľstva sa môže táto časť obyvateľstva pohybovať okolo 40% Slovákov (Štatistický úrad SR, 2023).

Ovplyvňovanie verejnej mienky pomocou informačných aktivít je pre Rusko na tomto území strategicky výhodné. Podnecovanie nejednotnosti medzi členskými štátmi v rámci Európskej únie alebo NATO oslabuje schopnosť týchto organizácií vytvárať silnú jednotnú politiku alebo reagovať na hrozby zo strany Ruska. Preto sú častou témou dezinformácií na Slovensku západné krajiny a aliancie, keďže na Slovensku je uplatniteľný aj *naratív anti-rétoriky*, ktorý tu u obyvateľstva silno rezonuje (Köles a kolektív, 2021). Podstatou tohto naratívu je odpor voči organizáciám ako EÚ alebo NATO, ďalej odpor k USA, liberalizmu, migrácii a podobne. Prieskumy verejnej mienky na Slovensku potvrdzujú prepad popularity západných organizácií ako je NATO, EU alebo OSN po vypuknutí vojny na Ukrajine. Po začiatku vojny sa zintenzívnila ruská informačná kampaň, čo sa v prípade Slovenska začalo prejavovať na percentách z roku 2023 (GLOBSEC, 2023).

Graf č.1: Pokles podpory EU a NATO po roku 2022⁴² (GLOBSEC, 2023).

Dáta z roku 2023 od mimovládnej organizácie GLOBSEC, ktoré skúmali výsledky verejnej mienky z 8 krajín Európskej únie⁴³, ukázali prepad Slovenskej republiky vo vnímaní Európske únie, NATO, vojny na Ukrajine, ruskej hrozby a podobne. Z analýzy boli použité do prvého grafu dáta, ktoré skúmali podporu obyvateľov členstva v NATO a EÚ. Podpora členstva v EÚ sa pri poslednom skúmaní prepada z 77% v roku 2022, na 64% v roku 2023.

⁴² Dáta pochádzajú z publikácie GLOBSEC Trends 2023, strany 29 a 66.

⁴³ Slovensko, Česko, Poľsko, Bulharsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko.

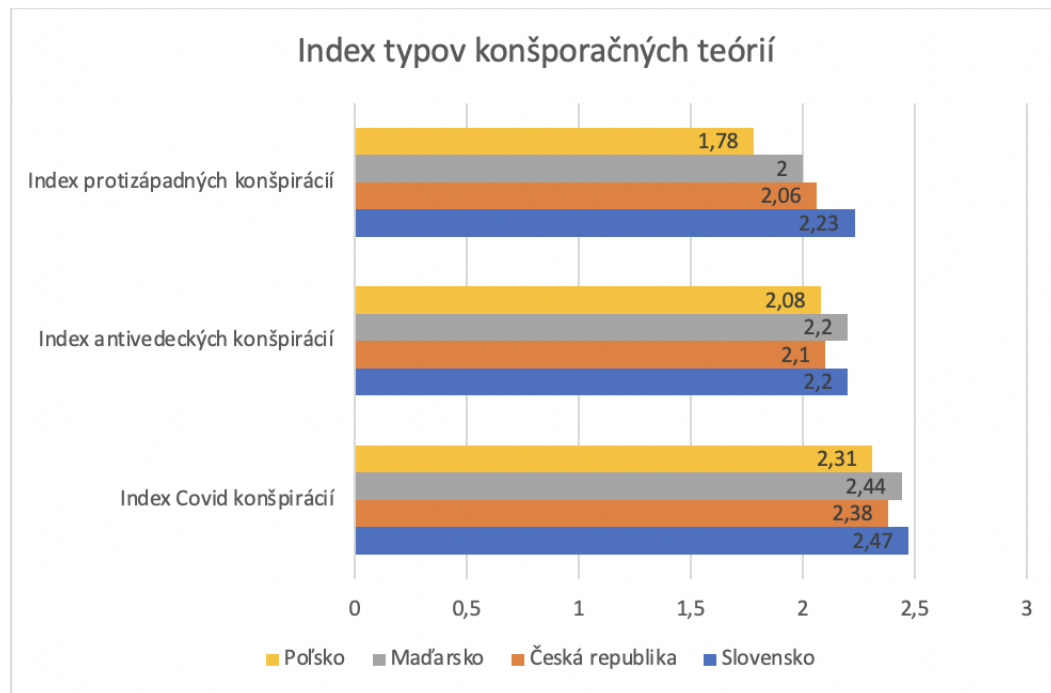
Podpora NATO klesla ešte viac, z 72% v roku 2022, na 58% v roku 2023. V oboch prípadoch sa jedná o najväčší prepád podpory týchto organizácií spomedzi pozorovaných krajín.

Za zmienku stoja aj ďalšie dáta z tohto výskumu. Z 8 pozorovaných krajín dosiahlo Slovensko najvyššie percento ľudí, ktorí veria tomu, že Západ vyprovokoval Rusko k vojenskému útoku na Ukrajinu- tomuto ruskému naratívu verí až 34% respondentov. Zároveň Slovensko dosiahlo najnižšie percento ľudí, ktorí veria, že za vojnu na Ukrajinu je zodpovedné Rusko, a to len 40% respondentov. Pre porovnanie 85% respondentov z Poľska verí, že za vojnu na Ukrajinu môže Rusko a len 4% respondentov veria verzii, že Západ vyprovokoval Rusko k napadnutiu Ukrajiny. Slovensko dosiahlo najvyššie hodnoty v porovnaní s ostatnými skúmanými krajinami aj v ďalších otázkach, ktoré sú bežnými témami ruskej informačnej vojny: až 69% slovenských respondentov verí, že poskytnutím vojenskej podpory a zbraní Ukrajine krajina provokuje Rusko a ohrozuje sa tak možnosťou vojny. Len 31% Slovákov pozitívne vníma ukrajinského prezidenta Volodymyra Zelenského. Naopak ruský prezident Vladimir Putin je pozitívne vnímaný u 27% obyvateľov a negatívne len u 66% obyvateľov, čo sú druhé najvyššie hodnoty po Bulharsku. V roku 2022 vnímalo 62% Slovákov Rusko ako hrozbu pre bezpečnosť svojej krajiny, v roku 2023 toto číslo kleslo na 54% ľudí. Analýza z výsledkov verejnej mienky hodnotí, že na Slovensku je v roku 2023 výrazný prepád podpory Ukrajiny, EU a NATO, pričom je vo vysokej miere pozorovaná podpora naratívov z dezinformačných webov. Taktiež je na Slovensku vysoká podpora ďalších dezinformačných naratívov, akými sú demonizovanie LGBTI+ ľudí alebo tvrdenie, že liberálna demokracia nie je dobrým spôsobom vládnutia (GLOBSEC, 2023, p. 13-77).

Taktiež je na Slovensku možné uplatniť aj *naratív alternatívnych informácií*. Tento naratív má za cieľ vytvoriť pocit, že objektívna pravda o svete neexistuje. To je dosahované pomocou dezinformácií a konšpiračných teórií na rôzne témy. Výskum Slovenskej akadémie vied (SAV) z roku 2024 (zber dát od respondentov prebiehal na konci roku 2023) potvrdzuje predpoklad, že na Slovensku sa dá uplatniť naratív alternatívnych informácií. Porovnanie výsledkov dát z krajín V4⁴⁴ ukázalo, že konšpiračným teóriám najviac podliehajú Slováci. Slovenskí respondenti dosiahli najvyššie hodnoty súhlasu s konšpiráciami vo všetkých troch kategóriách- konšpiračné teórie o pandémie Covidu-19, anti-vedecké konšpiračné teórie a protizápadné konšpiračné teórie. Slovensko dosiahlo v tomto výskume najvyššie hodnoty vo všetkých skúmaných kategóriách konšpiračných teórií. Z oblasti protizápadných

⁴⁴ Krajiny V4- Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko.

konšpiračných teórii najviac rezonovali Slováci s konšpiráciami, ktoré sa týkajú mimovládnych organizácií, „gender ideológie“ a biologických zbraní na Ukrajine. Tieto témy sa zhodujú s obsahom, ktorý je šírený aj ruskou informačnou vojnou. Výskum tiež ukázal, že najviac konšpiračným teóriám veria na Slovensku ľudia s nízkymi finančnými príjmami a voliči ľavicových strán. Nasledujúci graf ukazuje index súhlasu s konšpiračnými teóriami v jednotlivých krajinách V4.

Graf č.2: Indexy typov konšpiračných teórií na škále od 1 do 4 (vyššia hodnota označuje väčšiu mieru súhlasu s konšpiračnými tvrdeniami) (Klobucký, Mrva, 2024).

Slovensko dosiahlo najvyššiu mieru súhlasu s konšpiračnými teóriami vo všetkých troch kategóriách. Z týchto štyroch komparovaných krajín najmenej veria konšpiračným teóriám respondenti z Poľska (Klobucký, Mrva, 2024).

A na záver, naratív *ruského sveta* je v prostredí Slovenska uplatniteľný len veľmi obmedzene, nakoľko Slovensko priamo nesusedí s Ruskom a v krajine žije len veľmi malá skupina rusky hovoriacich občanov spadajúcich pod ruskú menšinu. Podľa údajov zo sčítania obyvateľov SR veľkosť ruskej menšiny na Slovensku dosiahla 1997 ľudí, jedná sa teda o veľmi málopočetnú menšinu (Štatistický úrad SR, 2011).

3.3. Aktuálne témy ruských dezinformácií na Slovensku

Analýza od Center for European Policy Analysis (CEPA) sa pri skúmaní ruskej informačnej vojny v prostredí strednej a východnej Európy venovala aj prípadu Slovenskej republiky. Analýza CEPA zhodnotila, že hlavným cieľom ruskej informačnej vojny je na Slovensku ovplyvniť verejnú mienku o Západe a západných demokratických inštitúciách. Pro-ruské platformy na Slovensku často opakujú vo svojom obsahu protizápadný naratív. Analýza opísala ruské dezinformácie na Slovensku nasledovne: Spojené štáty majú podľa tohto naratívu v úmysle ovládnuť celý svet a každý politik, ktorý je považovaný za pro-západného, je automaticky skorumpovaný alebo proti-slovenský. Zároveň všetky médiá, ktoré nezdieľajú podobné názory s nimi (čiže dezinformačný obsah), sú zmanipulovaní sluhovia liberálneho Západu. Rusko je vnímané ako morálna autorita a garant svetového mieru, pričom je dávané do kontrastu s chaotickým a upadajúcim Západom. Cieľovým publikom na Slovensku je podľa tejto analýzy primárne okrajové publikum- krajnej pravice aj krajnej ľavice- ktoré je naladené protivládne a proti mainstreamu (Lucas, Pomerantsev, 2016). Analýza však pochádza z roku 2016 a pre účely našej práce sú potrebné novšie a podrobnejšie dáta o aktuálnych témach ruskej informačnej vojny na Slovensku.

Obsahová analýza slovenských novinových článkov od Slovenského inštitútu pre bezpečnostnú politiku (SSPI) ukázala témy, ktorým sa najčastejšie venujú dezinformácie na Slovensku. Analýza potvrdzuje predpoklad, že na Slovensku najčastejšie a najintenzívnejšie dochádza k presadzovaniu zahraničného vplyvu práve zo strany Ruskej federácie, a to prostredníctvom cielenej propagandy a dezinformácií. Častou témou mnohých článkov boli dezinformácie o komunite LGBTI+ menšiny. Články obsahovali informácie o „agende LGBTI+“ a rôzne kritické a zosmiešňujúce dezinformácie na adresu týchto ľudí. Opakovali sa často dezinformácie o „gender ideológii“⁴⁵, ktorá je prezentovaná ako zhubná liberálna ideológia ohrozujúca tradičnú rodinu (Köles a kolektív, 2021).

U tejto témy vidíme prepojenie s analýzou dôvery konšpiračným teóriám Slovenskej akadémie vied z roku 2024, ktorá taktiež potvrdila, že Slováci vo veľkej miere veria

⁴⁵ „Gender ideológia“ je konštrukt, ktorý vytvorili odporcovia práv LGBTI+ ľudí a ich rovnosti v rámci našej spoločnosti (Strand, Svensson, 2021).

konšpiráciám o „gender ideológii“. Správa Európskeho parlamentu z roku 2021 potvrdila, že dezinformácie o „gender ideológii“, a s tým spojené anti-gender hnutia, v Európskom prostredí sponzoruje z veľkej časti primárne Rusko. Cieľenie dezinformácií Ruska na LGBTI+ ľudí vo veľkej miere súvisí s ústrednou témou ich informačnej vojny- *protizápadný sentiment*. Rusko sa sebaidentifikuje ako opozícia voči morálnej dekadencii Západu, považuje sa za strážcu európskej civilizácie a ochrancu tradičnej rodiny (ktorá je v kontraste s LGBTI+ hnutím). Pro-ruské informačné platformy a dezinformácie sa na Slovensku snažia touto témou posilňovať antipatie voči Západu a jeho inštitúciám. Taktiež opakovane obhajujú názor, že našu civilizáciu môže pred hrozbami, ako je gender ideológia, zachrániť len Rusko (Strand, Svensson, 2021).

Obrázok č.2.: Príspevok z roku 2022 vo Facebookovej skupine „SLOVENSKO-RUSKÁ SPOLOČNOSŤ“, ktorý oslavuje Ruské represie voči LGBTI+ menšine a označuje ich ako Západné hodnoty, ktoré na Slovensko nepatria.

Častou témou na Slovensku sú aj dezinformácie o NATO a Európskej únii. Primárne sa zaoberajú spochybňovaním členstva Slovenska v štruktúrach NATO a EÚ. V prípade NATO sú často dezinformácie o ňom spojené s predstavou, že sa nejedná o samostatne fungujúcu medzinárodnú organizáciu, ale o nástroj moci v rukách USA. Kritizujú expanziu NATO do východnej Európy, ktorá ohrozuje záujmy Ruska a teda aj bezprostrednú bezpečnosť

Slovenska. Dezinformácie o NATO sú často prepojené s témou vojny na Ukrajine. Silnou témou je kritika aktivít NATO na území Slovenska, akými sú tvorba vojenských základní NATO na území Slovenska, spoločné cvičenia vojsk NATO, presuny vojska a presuny vojenskej techniky cez územie Slovenska⁴⁶. Pri týchto falošných správach sa často zámerne nerozlišuje medzi NATO a USA, pojmy sú zámerne stotožňované s cieľom manipulovať s čitateľom.

Čo sa týka dezinformácií o Európskej únii, v slovenskom informačnom priestore je dlhodobo prítomný naratív „*diktátu Bruselu*“. Jeho obsahom je kritika Európskej únie a skreslené vnímanie aktivít EÚ, čo zahŕňa napríklad ňou prijímanú legislatívu. Podľa týchto dezinformácií majú kroky EÚ postupne smerovať k úplnému odstráneniu národnej suverenity Slovenska. To je dosahované napríklad pomocou LGBTI+ propagandy, už spomínanej gender ideológie, diktátom zelenej politiky (ekologické opatrenia) alebo utlačovaním domácej poľnohospodárskej produkcie. Obsah čerpá myšlienky z témy *Protizápadný sentiment a kritika liberálnej demokracie* ruskej informačnej vojny, pričom dezinformácie prezentujú EÚ ako dekadentnú Západnú kultúru, ktorá ničí domácu tradičnú kultúru členských štátov, akými je napríklad národné cítěnie, kresťanstvo, morálka, rodina a podobne. EÚ je teda často prezentovaná ako liberálny terorista.

U mnohých analyzovaných textov zároveň platilo, že ak autor článku označil NATO alebo EÚ ako nebezpečenstvo pre Slovensko, vzápätí označil aj možné riešenie tohto nebezpečenstva- Rusko a slovenské spojenectvo s ním (Köles a kolektív, 2021, p. 23-30). Riaditeľ Centra boja proti hybridným hrozbám na Slovensku Daniel Milo označil otázku vnímania Ruska a USA ako „dvoch strán mince“, za dlhodobo najviac rezonujúcu tému ruských dezinformácií na Slovensku. Ruská informačná vojna prispôsobuje svoj obsah cieľovému publiku a vysoká miera odmietania USA a zároveň nekritický prístup k Rusku je jednoznačne oblasť, ktorú môžu využiť na Slovensku (Hodás, 2023). Príkladom tohto je text z magazínu Zem a Vek:

⁴⁶ Príkladom je debata okolo slovenskej obrannej dohody s USA v roku 2022. Cieľom tejto dohody bolo legálne umožniť pobyt americkým vojakom na 2 slovenských leteckých základniach. Tento proces bol sprevádzaný dezinformačnou kampaňou a silnou kritikou vtedajšej opozície. V roku 2024 už slovenský premiér Róbert Fico vtedy tvrdil, že dohoda obmedzuje suverenitu Slovenska a že jediným cieľom zmluvy je vraj priblížiť americké vojsko k ruskej hranici (natoaktual.cz, 2022).

Obrázok č.3.: Článok magazínu Zem a Vek z 24.1.2024 s názvom „NATO je zločinecká organizácia a jej vlastníkom sú USA. Je čas z NATO vystúpiť“.

Tento dezinformačný text zo začiatku roku 2024 opisuje NATO ako zbraň USA na zaistenie ich svetovej nadvlády. NATO je prezentované ako zločinecká organizácia, ktorá spôsobuje vojny a genocídy. V tomto rozporuplnom texte autor analyzuje články zmluvy NATO a text zakončuje myšlienkou: „Začiatkom roku 2022 ruský prezident V.V.Putin poslal americkému prezidentovi návrh zmluvy, ktorá by **zaručila mier v Európe**. Američania túto ponuku okamžite odmietli, pričom ignorovali požiadavky Ruska, aby NATO zastavilo expanziu, stiahlo americké jadrové zbrane z Európy, demontovalo základne a vojenské vybavenie, ktoré tam umiestnilo.“⁴⁷ (údajný Štubňa, 2024). Opäť sa tu objavuje myšlienka, že Rusko by Európu ochránilo pred zlým vplyvom Západu.

S tým súvisí aj v súčasnosti najčastejšia téma ruskej informačnej vojny na Slovensku- vojna na Ukrajine. Častou témou ruských dezinformácií sú správy informujúce o vojenskom dianí v rusko-ukrajinskej vojne a s tým súvisiace témy. Táto téma nezačala po veľkej Ruskej invázii na Ukrajinu v roku 2022, ale vyskytuje sa v slovenských dezinformáciách už dlhodobo. Podľa Warsaw Institute začal výrazný prienik prokremel'ských propagandistických naratívov do slovenského informačného priestoru v roku 2014, kedy sa kládol dôraz na dezinformácie o

⁴⁷ Text je dostupný na stránkach Zem a Vek: <https://zemavek.sk/nato-je-zlocinecka-organizacia-a-jej-vlastnikom-su-usa-je-cas-z-nato-vystupit/>

údajnom útlaku ruskej menšiny na Ukrajine, politickej a spoločenskej dekadencii západných krajín či o nacifikácii Ukrajiny (Ružičková, 2023).

Predtým ruské dezinformácie taktiež obhajovali anexiu ukrajinského Krymu v roku 2014, rovnako ako útok na ukrajinské oblasti Doneck a Luhansk. Zaoberali sa tiež kritikou sankcií Európskej únie po vojenskom útoku voči Rusku, čo je téma, ktorá v dezinformáciách pretrváva aj po roku 2022. Hlavným cieľom dezinformácií o Ukrajine je obhájiť oprávnenosť ruského útoku na Ukrajinu v roku 2014 aj 2022, pričom sa snažia navodiť dojem o správnosti krokov Ruska a ich právu vládnuť nad ukrajinskými územiaми. Dezinformačné platformy uznávajú anexiu Krymu a aj referendum o jeho pričlenení k Rusku. Podľa platformy ExtraPlus⁴⁸ bolo „...referendum na Kryme odpoveďou na štátny prevrat v Kyjeve, ktorý organizovali USA a štáty EÚ.“- opäť téma spojená aj s kritikou Západu (Köles a kolektív, 2021, p. 9-19).

Dezinformácie o Ukrajine často zhadzujú vinu za vojenské kroky Ruska na iných aktérov alebo okolnosti. Tieto vysvetlenia cudzej viny za kroky Ruska vychádzajú napríklad z témy informačnej vojny, ktorou je *zahraničná hrozba pre Rusko*. Ruské dezinformácie vysvetľujú vojnu na Ukrajine viacerými spôsobmi, v práci budú uvedené aktuálne najčastejšie argumenty: Západ spolu s Ukrajinou vyprovokoval Rusko svojim agresívnym a ohrozujúcim chovaním k útoku na Ukrajinu; Ukrajinci vykonávali genocídu na rusky hovoriacich občanov na svojom území a Rusko ich teda musí pred Ukrajinou brániť; Ukrajina vyrába biologické zbrane ohrozujúce Rusko/na jej území si USA stavia biologické laboratória; rozširovanie NATO do východnej Európy ohrozuje Rusko a to sa musí brániť a podobne (Evropská komise, 2022). Aktuálne sa objavuje aj naratív, že vojna ešte neskončila, pretože jej mierovému riešeniu zabraňujú západne štáty a aliancie. To vysvetľujú tak, že západné mocnosti posielajú na Ukrajinu vojenskú a finančnú pomoc, čím sa podľa dezinformačného naratívu predlžuje dĺžka trvania konfliktu alebo tým, že krajiny neustále odmietajú ponuky Ruska na mierovú dohodu (Strauszová, Žugecová, 2023).

Pri tomto platí, že slovenskí pro-kremeľskí aktéri prezentujú udalosti v súlade s témou ruskej informačnej vojny *Rusko ako nevinnú obeť*. Súčasťou sebakviktimitizačného modelu je označovanie oponentov Ruska za rusofóbov, pričom sa už od roku 2014 označujú negatívne

⁴⁸ Dezinformačná slovenská webstránka, ktorá formou napodobňovania spravodajstva často šíri naratívy ruskej informačnej vojny (antipropaganda.sk, 2020).

kroky proti Rusku⁴⁹ ako rusofóbne. Západné štáty sa podľa týchto dezinformácií snažia pomocou sankcií a podporou Ukrajiny o zničenie Ruska, pričom sú u toho poháňaní rusofóbiou a nenávisťou k Rusku (Ružičková, 2023). Naratív rusofóbie šíril napríklad slovenský europoslanec za stranu ĽSNS Milan Uhrík alebo aj súčasný slovenský premiér Róbert Fico. Premiér Fico v prejave pri príležitosti druhého výročia začiatku vojny na Ukrajine v roku 2024 povedal: „Západ nemôže priznať, že stratégia využiť konflikt na Ukrajine na zničenie Ruskej federácie nefunguje. Krátko po začatí konfliktu bolo Ukrajincom znemožnené dosiahnuť mierovú dohodu s Rusmi, hoci boli k tomu veľmi blízko. Padlo rozhodnutie, že masívna podpora Ukrajiny, finančná aj vojenská, spojená so sankciami proti Rusku a falošným démonizovaním prezidenta Ruskej federácie Putina dostane Rusko na kolena.“ (Smer-Sociálna demokracia, 2024). Západ teda neprávom démonizuje Rusko a snaží sa ho pod zámienkou pomoci Ukrajine zničiť.

A na záver sa na Slovensku vyskytujú aj dezinformácie, ktoré by sme na základe teórie mohli zaradiť pod tému *Historický revizionizmus a glorifikácia ruskej minulosti ruskej informačnej vojny*. V slovenskom prípade sa tieto dezinformácie zameriavajú na prekrúcanie historických faktov a vytváranie falošných interpretácií historických udalostí. Rovnako ako v prípade Ruska, aj na Slovensku sa využíva na dezinformácie úloha sovietskeho zväzu pri potláčaní nacizmu a oslobodzovaní Európy. Slovenským špecifikom sú dezinformácie, ktoré zneužívajú rolu Sovietskeho zväzu v Slovenskom národnom povstaní (SNP), ktoré svojim dielom prispelo k porážke nacistického Nemecka v druhej svetovej vojne⁵⁰. Dezinformácie zanedbávajú úlohu západných spojencov alebo slovenských skupín, ktoré boli aktívne pri povstaní. Udalosti sa prezentujú v súlade s ruskou propagandou a v súlade s glorifikáciou ruskej minulosti, hlavne tej počas Druhej svetovej vojny. Cieľom týchto dezinformácií je prispieť k pozitívnemu vnímaniu Ruska a ruského režimu u slovenských obyvateľov (Ružičková, 2023).

Napríklad na výročie víťazstva v Druhej svetovej vojne v roku 2023 napísal ruský veľvyslanec na Slovensku I.B.Bratčikov otvorený list predsedovi strany SMER-SD Robertovi Ficovi, v ktorom oslavuje „posvätný deň v dejinách Ruska, Slovenska a celej Európy“. Kládol dôraz na to, aby sa nikdy nezabudlo na hrdinov a obeť vojny, a to aj v dobe návratu nacizmu do Európy. V chápaní ruskej vojenskej propagandy je pod týmto návratom nacizmu myslený

⁴⁹ Ako napríklad sankcie EU proti Rusku.

⁵⁰ Ako súčasť širokého spektra proti-nacistických aktivít po svete.

prípád Ukrajiny a jej podporovateľov. V závere otvoreného listu oceňuje veľvyslanec prístup slovenského ľudu, ktorý zachováva pravdu o spoločnej histórii, citlivý prístup k ruským pamätníkom a miestam posledného odpočinku vojakov Červenej armády (Veľvyslanectvo Ruskej federácie v Slovenskej republike, 2023).

Príkladom ruskej informačnej operácie na Slovensku s historickým obsahom sú udalosti z roku 2022 v obci Ladomirová na východnom Slovensku. V tejto obci sa nachádza cintorín, v ktorom sú pochovaní padlí vojaci z 1. svetovej vojny. V roku 2022 sa začali šíriť správy, že cintorín, ktorého rekonštrukciu v roku 2014 financovalo Veľvyslanectvo Ruskej federácie na Slovensku, bol zničený na pokyn starostu obce. Tieto správy boli spočiatku hlavne šírené ruským veľvyslanectvom na Slovensku a vzápätí aj ruskými štátnymi médiami či dezinformačnými webmi. Ruské štátne médiá využili tento vykonštruovaný incident na propagandu zameranú na zahraničné aj domáce publikum.

Šírili správy o zneuctení ruských hrdinov z prvej svetovej vojny a porušovaní medzinárodných dohôd (VRFSR, 2022). Správy o zničení pamiatky ruských vojakov boli však vyvrátené, pretože boli z cintorína odstránené iba obrubníky kvôli lepšej údržbe miesta. Hlavným kanálom informačnej operácie bola samotná ruská ambasáda, ktorá nepretržite ovplyvňovala verejnú mienku na Slovensku (Ružičková, 2023).

O situácii na cintoríne ruských bojovníkov v Ladomirovej

13. septembra 2014 bol v Ladomirovej (východné Slovensko, Prešovský kraj) po nákladnej rekonštrukcii financovanej Veľvyslanectvom Ruska slávnostne otvorený cintorín vojakov Ruskej cárskej armády, ktorí padli na Slovensku počas prvej svetovej vojny. Pamätník posvätili duchovní Pravoslávnej Cirkvi a ruská diplomatická misia bola zastupovaná na vysokej úrovni, zúčastnil sa podujatí chargé d'affaires A.V.Šabanov.

O osem rokov neskôr, 13. septembra tohto roku, počas pracovnej cesty Veľvyslancu I.B. Bratčíkova do východných regiónov krajiny, sa zistilo, že hroby zosnulých hrdinov boli takmer zničené. Pred dvoma mesiacmi boli na príkaz starostu obce Ladomirová bagrom zrovnané so zemou.

ПОСЛЕДНИЕ НОВОСТИ

ВЧЕРА

Voľáka všetkým, ktorí prejavujú solidaritu, zdieľajú našu bolesť a sú pripravení celú atmosféru n...

24 MÄRCA

O otvorení elektronickej kondolenčnej knihy Veľvyslanectvom Ruska na Slovensku v súvislosti s ter...

17 MÄRCA

Vo volebnej miestnosti č. 8270 na Veľvyslanectve Ruskej federácie v Bratislave volilo 17. marca 7...

Все новости

Obrázok č.4.: Článok na stránke veľvyslanectva Ruskej federácie v Slovenskej republike šíriaci dezinformáciu o zničení hrobov ruských vojakov v obci Ladomirová.

To, že sa jednalo o informačnú operáciu Ruskej federácie, potvrdzuje aj správa Polície Slovenskej republiky. V tej sa píše, že ruské veľvyslanectvo vytvorilo dezinformáciu o poškodenom cintoríne z čias 1. svetovej vojny za účelom vyvolania senzácie a odpútania pozornosti od vojny na Ukrajine (operácia prebiehala v roku 2022). Cieľom bolo podľa polície prehlásenie informačného priestoru na úkor nových správ z Ukrajiny, svedčiacich o možných vojnových zločinoch zo strany ruskej armády⁵¹ (CBHH MV SR, 2022).

⁵¹ V tom čase sa začali objavovať správy o masových hrobách vojnových obetí, ktoré vytvorila ruská armáda na Ukrajine (CBHH MV SR, 2022).

4. Príklady informačných operácií Ruska: analýza informačných operácií na Slovensku v období predvolebnej kampane parlamentných volieb 30.9.2023

Záverečná časť textu sa bude venovať analýze dvoch vybraných informačných operácií, ktoré prebiehali počas predvolebného obdobia na Slovensku v roku 2023. Prípady budú teda vyberané z časovo ohraničeného obdobia, ktoré je v práci určené na január 2023 až september 2023. Pri výbere informačných operácií sa teda zameriame na konkrétnu udalosť z oblasti slovenskej politiky, s ktorou budú operácie potencionálne súvisieť. Tou udalosťou budú predčasné voľby do Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) v roku 2023. U vybraných informačných operácií bude hodnotená prítomnosť nasledujúcich kategórii:

1. útok bol cielene zameraný na slovenské publikum,
2. odhalený pôvodný zdroj dezinformácie,
3. prítomný naratív alebo téma ruskej informačnej vojny,
4. zámer ovplyvniť slovenské voľby.

Na konci kapitoly bude vytvorená tabuľka hodnotiaca prítomnosť štyroch vybraných kategórii u jednotlivých informačných operácií.

Parlamentné voľby sa odohrali dňa 30.9.2023 a zúčastnilo sa ich 68,5% oprávnených voličov Slovenskej republiky. V parlamentných voľbách si volia občania do najvyššieho legislatívneho orgánu Slovenskej republiky 150 poslancov jednokomorového parlamentu vo všeobecných a priamych voľbách. Voľby sa konajú raz za štyri roky, v prípade parlamentných volieb z dňa 30.9.2023 sa jednalo o predčasné voľby, ktorým predchádzal pád vlády Eduarda Hegera (ktorý vo funkcii nahradil Igora Matoviča) a úradnícka vláda Ľudovíta Ódora. Voľby skončili víťazstvom strany SMER-SD predsedu Róberta Fica, ktorá získala od voličov 22,96% hlasov. Strana SMER-SD po voľbách zostavila vládu so stranami Hlas (14,70%), ktorej predsedá Peter Pellegrini, a so stranou SNS (5,62%) Andreja Danka. Opozičné strany získali od voličov nasledujúce percentá hlasov: 17,96% pre stranu Progresívne Slovensko, ďalej 8,89% hlasov pre stranu OĽANO a priatelia, potom 6,82% hlasov pre stranu Kresťanskodemokratického hnutia (KDH) a na záver, 6,32% hlasov pre stranu Sloboda a Solidarita (SAS). Vládna koalícia získala spolu 79 parlamentných kresiel NR SR

a premiérom Slovenska sa po štvrtý krát stal predseda strany SMER-SD Róbert Fico (SME, 2023).

Predčasné parlamentné voľby na Slovensku v roku 2023 boli ako predmet do práce vybrané z nasledujúcich dôvodov: V prvom rade sa jedná o nedávnu politickú a celospoločenskú udalosť, ktorá vie do práce poskytnúť aktuálne informácie o trendoch v oblasti dezinformácií, o možnom ruskom vplyve na voľby a možnom výskyte pro-ruských naratívov v predvolebnej kampani. Voľby 2023 taktiež umožnia v práci aplikovať teoretické poznatky z predchádzajúcich kapitol textu a analyzovať vplyv ruskej informačnej vojny na konkrétnych slovenských prípadoch z nedávnej minulosti. Konkrétne prípady z obdobia predvolebnej kampane umožnia čitateľovi lepšie porozumieť vplyvu ruskej informačnej vojny v dnešnej dobe.

Ďalej, voľby sa konali rok a pol po vypuknutí vojny na Ukrajine a teda tu existuje predpoklad, že Rusko bude mať záujem o ovplyvňovanie volieb v Európskej únii, ktorá podporuje Ukrajinu, a v krajine priamo susediacej s napadnutou Ukrajinou. Slovensko po vypuknutí vojny podporovalo Ukrajinu vojensky aj humanitárne (MZV, n.d.), čo sa po zvolení novej vlády postupne začína meniť. Nová vláda Roberta Fica po zvolení deklaruje, že chce poskytovať nulovú vojenskú pomoc pre Ukrajinu a za Slovensko bude poskytovať Ukrajine len humanitárnu pomoc. Vláda sa taktiež začala stavať proti sankciám EÚ proti Rusku (aktuality.sk, 2023).

Predčasné parlamentné voľby na Slovensku v roku 2023 považuje autor práce za významné, nakoľko sa konali v zložitej politickej a spoločenskej situácii. Od posledných parlamentných volieb na Slovensku v roku 2020 sa udiali 2 významné udalosti, ktoré poznamenali slovenskú spoločnosť. Vláda, ktorá začala na čele s premiérom Igorom Matovičom zo súčasného opozičného OĽANO⁵², sa musela najprv vysporiadať s celosvetovou pandémiou Covidu-19 a následne s vojnou na Ukrajine. Oba udalosti poznamenali výrazne Slovensku spoločnosť a dali priestor slovenským populistom na komunikáciu s voličmi a taktiež obsah dezinformačným kanálom (Štefančík, 2022, p. 9-14). Voľby skončili víťazstvom strany SMER-SD a zostavením ich koalície, čo je v kontexte tejto práce zaujímavé, nakoľko častou témou ich predvolebnej kampane boli dezinformácie o Ukrajine, šírenie pro-ruských naratívov, takisto prezentovali postoj k Rusku, ktorý sa vymyká pro-Ukrajinskému

⁵² Strana OĽANO a po voľbách v roku 2023 premenovala na stranu s názvom SLOVENSKO (Denník N, 2023).

postoji Európskej únie, útočili na prezidentku Zuzanu Čaputovú a celkovo prebiehala veľmi silná dezinformačná kampaň (ČT24, 2023).

Parlamentné voľby zo dňa 30.9.2023 boli teda voľbami predčasnými, pričom vo slovenskej politike predstavovali návrat Roberta Fica k vládnej moci (SME, 2023). Predvolebná kampaň je pre každú krajinu citlivé obdobie, počas ktorého sa na Slovensku rovnako, ako aj v iných krajinách- voľby môžu stať terčom informačných útokov a snáh o zasahovanie do priebehu volieb zo strany rôznych domácich či zahraničných aktérov (autorský tím Centra boja proti hybridným hrozbám ISBA MV SR, 2023, p. 3). Termín predčasných volieb vyhlásil bývalý premiér Eduard Heger v januári roku 2023 (Mikušovič, 2023). Kampaň teda prebiehala prakticky už od začiatku roka, pričom už v prvom dni roku 2023 médiá avizovali, že Slovensko čaká „neprijemná kampaň, voľby budú plné znechutenia“ (Janešíková, 2023). V predvolebnom období sa práca zameria na informačné operácie, ktoré súvisia s Ruskou federáciou, nie na všetky dezinformácie a informačné útoky, ktoré sa počas nej potencionálne vyskytli.

4.1. Vybrané motivácie Ruska na ovplyvňovanie slovenských volieb pomocou informačných operácií

Táto podkapitola sa bude zaoberať vybranými motiváciami Ruska na ovplyvňovanie slovenských volieb. Nejedná sa o vymenovanie všetkých motívov na ovplyvňovanie volieb, ktoré môže mať Rusko, ale o vybrané motivácie na základe poznatkov z teórie. Aký by však mohlo mať Rusko záujem o ovplyvňovanie volieb na Slovensku pomocou informačných operácií? Na základe teoretickej časti tejto práce vieme odvodiť nasledujúce dôvody, prečo by mohla mať Ruská federácia záujem o ovplyvňovanie volieb na Slovensku:

1. *Rozkol v rámci Európskej únie a NATO*- Slovenská republika je členským štátom oboch týchto organizácií, proti ktorým Rusko smeruje svoje informačné útoky. Oba tieto organizácie sú cieľom strategických a geopolitických záujmov Ruska. Ovplyvňovanie volieb v členských štátoch týchto organizácií môže narušiť ich jednotu a spoluprácu, keďže sa dá predpokladať, že Rusko bude svojou informačnou kampaňou napomáhať kandidátom s euroskeptickou a anti-NATO agendou.
2. *Polarizácia slovenskej spoločnosti*- cieľom informačnej vojny Ruska je polarizácia spoločnosti a vytváranie rozdelených skupín obyvateľstva, ktoré navzájom nevedia

a nechcú komunikovať. Vytvorenie zmätku a chaosu v spoločnosti môže byť ruským cieľom aj v prípade Slovenska, pričom predvolebné napäté obdobie môže byť ideálnym časom na podnecovanie polarizácie spoločnosti. Polarizácia oslabuje krajinu, ktorá v jej následku nemusí byť potom schopná adekvátne reagovať na vnútorne a- hlavne v prípade Ruska- vonkajšie hrozby.

3. *Podpora Ruska a jeho krokov-* ovplyvňovanie slovenských volieb, a tým pádom slovenskej spoločnosti, môže mať za cieľ získať väčšiu podporu Ruska u obyvateľov Slovenska. Zároveň môžu byť počas volieb podporované pro-ruské strany alebo pro-ruskí politici, ktorí budú následne vytvárať geopolitickú podporu Ruska v Európe.
4. *Podkopávanie demokratických hodnôt a nedôvera v demokratické inštitúcie-* cieľom informačnej vojny je aj podkopávať demokratické hodnoty krajín EU a narúšať fungovanie ich demokratických inštitúcií. Voľby sú jedným z hlavných prvkov demokratického štátneho zriadenia a šírením dezinformácií, napríklad aj o tom, že voľby sú zmanipulované, je narúšaný demokratický proces a v konečnom dôsledku aj dôvera v politický systém a inštitúcie.
5. *Strategický vplyv a vojna na Ukrajine-* Slovensko má ako krajina v strednej Európe, ktorá hraničí s Ukrajinou, pre Rusko zaujímavú strategickú a geopolitickú polohu. Cieľom ovplyvňovania volieb na Slovensku môže byť získanie strategického partnera v tomto regióne. Vďaka tomu sa tu obmedzí rozširovanie západného vplyvu, pričom sa sťažuje vojenská a iná pomoc Ukrajine. Rusko sa tiež môže týmto spôsobom dostať napríklad k novým ekonomickým príležitostiam v regióne. Zjednodušene, Rusko takto rozšíri sféru svojho vplyvu v okolí Ukrajiny.

Nasledujúca časť textu sa už bude venovať samotnej analýze vybraných prípadov informačných operácií počas obdobia predvolebnej kampane k predčasným voľbám do NR SR 2023.

Prípád č.1: informačná operácia o tom, že sa na Slovensku šíri nebezpečná radiácia z Ukrajiny

V máji 2023 začala na Slovensku prebiehať informačná operácia Ruska o tom, že sa na Slovensku šíri nebezpečná radiácia z Ukrajiny. Hlavným asistentom pri šírení tejto dezinformácie v slovenskom informačnom priestore sa opäť stalo Ruské veľvyslanectvo na Slovensku. Príčinou šírenia nebezpečnej radiácie malo byť zničenie muničného skladu v

ukrajinskom meste Chmelnickij. Dôležitým šíriteľom dezinformácie bolo teda v slovenskom informačnom priestore Ruské veľvyslanectvo na Slovensku a vzápätí aj rôzne ruské a slovenské dezinformačné platformy. Správa bola na Slovensku šírená primárne pomocou sietí Facebook a WhatsApp, kde si užívatelia napríklad navzájom zdieľali rady ako sa brániť nebezpečnej radiácii. Šírenie dezinformácie prebiehalo primárne formou reťazových správ, ktoré informovali o zvýšenej radiácii po celom Slovensku. Túto dezinformáciu museli následne vyvracať mnohé slovenské úrady ale aj Slovenský hydrometeorologický ústav, nakoľko vyvolala u časti obyvateľstva strach (Polícia SR, 2023).

V tom istom období prebiehala podobná informačná operácia aj v Poľsku, ktoré sa takisto vysporiadalo s dezinformáciami o radiácii. Polícia SR, ktorá sa v dobe šírenia dezinformácie intenzívne venovala jej vyšetrovaniu, uvádza, že jedným z hlavných cieľov tejto operácie bolo vystrašiť Ukrajincov a znížiť podporu Ukrajiny na Západe (Polícia SR, 2023). Z dostupných informácií o tom, čo bolo cieľom operácie, a kde sa šírila, vieme vyvodiť že slovenské publikum nebolo prvotným cieľom tejto operácie. Zdá sa, že cieľom tvorcov tejto dezinformácie bolo primárne zasiahnuť ukrajinské publikum a sekundárne zahraničné. Slovensko sa však ako susediaca a blízka krajina stala taktiež terčom tejto operácie a vďaka slovenským šíriteľom mala na Slovensku veľký dosah.

Cieľom informačnej operácie tohto typu je vyvolať v spoločnosti chaos, paniku a strach u obyvateľov (omediach.com, 2023). Okrem vytvorenia paniky u obyvateľov má táto konkrétna dezinformácia v kontexte Slovenska aj ďalší zámer: kritika poskytovania vojenskej pomoci Ukrajine, keďže radiácia sa šírila zo skladu ukrajinskej munície. Zámerom je znížiť podporu Ukrajiny zo strany spojencov aj obyvateľov spojeneckých krajín a zároveň znížiť dôveryhodnosť ukrajinských orgánov u nich.

Šíriteľom tejto dezinformácie v slovenskom prostredí bol napríklad aj časopis Zem a Vek, ktorý o udalosti informoval v súlade s obsahom ruskej informačnej vojny. Autor textu napísal, že v ukrajinskom sklade boli uložené náboje s ochudobneným uránom, ktoré Ukrajine poskytla *Veľká Británia*. Poskytnutie uránových zbraní od zahraničného spojencu a jej následný výbuch teda v chápaní tejto dezinformácie spôsobilo radiáciu na Slovensku. Autor časopisu Zem a Vek sa pri tom odvolával na svoj zdroj- telegramový kanál. Článok ďalej kladie dôraz na to, akú paniku tento výbuch vyvolal, a dôraz na to, že výbuch vyzeral ako

*jadrový hríb*⁵³. Článok opisoval, ako obyvatelia Ukrajiny v reakcii na túto udalosť z mesta vynášali deti, dospelí vyprázdňovali lekárne a kupovali lieky s jódom, za účelom podpory paniky aj u Slovákov.

Predpoklad, že účelom tejto informačnej operácie je okrem vyvolania paniky aj snaha skompromitovať zahraničnú vojenskú pomoc Ukrajine potvrdzuje druhá časť tohto dezinformačného textu. Autor tvrdí, že Rusko opakovane varovalo Veľkú Britániu, aby Ukrajine nedodávalo uránovú muníciu, pretože to môže vážne ohroziť celú Európu. Záverom textu autor priamo naráža vojenskú pomoc Ukrajine: *„Protiruský kolektívny Západ celé mesiace zhromažďoval a zbieral pre Ukrajinu všetky možné zbrane, ťažkú techniku, muníciu a palivo z vlastných zásob...drahé dary zo Západu sa na Ukrajinu skladovali v pripravených skladoch, ktoré pochádzajú ešte z čias Sovietskeho zväzu. Samozrejme, tieto staré depá sú výhodne ľahko dostupné útok“* (údajný Wagner, 2023).

Spočiatku možno nevýrazná informačná operácia o rádioaktívite na Slovensku v konečnom dôsledku obsahuje mnohé aspekty ruskej informačnej vojny, ktoré sú známe z teoretickej časti diplomovej práce: snaha vyvolať u cieľového publika dezinformácie strach a chaos, kritika činov kolektívneho Západu, kritika poskytovania vojenskej pomoci Ukrajine a samozrejme Rusko, ktoré pred týmto celým problémom Západ varovalo, snažilo sa to zastaviť a ochrániť nás všetkých. Tieto naratívy sú presadzované pomocou falošných alebo prekrútených informácií, pričom dezinformačné kanály počas celej udalosti úplne ignorovali fakt, že muničný sklad vybuchol v následku ruského neoprávneného vojnového útoku na Ukrajinu.

⁵³ S cieľom umocniť strach z danej udalosti, obrázok pripomínajúci jadrový hríb bol aj použitý na titulnú fotku textu.

Zvýšená úroveň radiácie zaznamenaná po ruskom útoku na muničné sklady Ukrajiny

17.05.2023 · AUTOR: ADAM WAGNER

Obrázok č.6: Titulok článku časopisu Zem a Vek, ktorý informuje o zvýšenej radiácii na Ukrajine následkom ruského útoku na muničný sklad.

Podobný dezinformačný obsah o Ukrajine bol súčasťou toho, čoho sa týkala jedna z hlavných tém predvolebnej kampane- vojna na Ukrajine. Víťazná strana volieb SMER-SD má straníckych členov, ktorí otvorene sympatizujú s Ruskom⁵⁴, a do predvolebnej kampane túto tému opakovane vnášali. Strana si svoju kampaň na voľby postavila primárne na motívoch kritiky USA a Západu, pričom sa jej členovia pravidelne vyjadrovali pozitívne smerom k Rusku (Katuška, 2023). V ich rétorike bolo opakovane možné pozorovať to, čo je možné označiť ako ruské naratívy. Napríklad Robert Fico na adresu svojich politických súperov povedal: *"Tam sa stretli ľudia, ktorí prehlbujú neuveriteľnú rusofóbiu, ktorú musíme odmietnuť!.. Zapamätajte si, pani Čaputová, pán Kollár, pán Ódor a všetci ostatní vojnoví štváči a rusofóbni ľudia....toto je mimoriadne nebezpečné, čo robíte..My sme veľmi vďační bývalému Sovietskemu zväzu za oslobodenie Slovenska a Československa⁵⁵"* (Robert Fico, 2023). Tento výrok padol na predvolebnom mítingu strany, ktorý sa konal 29.8.2023, teda 33 dní pred predčasnými voľbami. Robert Fico označil ako vojnových štváčov tých politikov,

⁵⁴ Príkladom je predseda Róbert Fico, u ktorého sú sympatie k Rusku doložené až do začiatku jeho politickej kariéry, napríklad už ako radový poslanec bez významnej funkcie cestoval v roku 2001 na stretnutie s V. Putinom, pričom na to stretnutie nemal žiaden mandát, ďalej napríklad Ľuboš Blaha, ktorý je radikálny zástanca Ruska (Katuška, 2023).

⁵⁵ Výrok z predvolebného mítingu strany SMER-SD, ktorý sa konal pod zámenkou osláv SNP. V práci je skrátená verzia prejavu, v plnom znení je dostupný na Facebook profile Roberta Fica: <https://www.facebook.com/robertficosk/videos/3628869640722354/>

ktorí sa zastávajú vojenskej pomoci Ruskom napadnutej Ukrajine. Vojenská pomoc Ukrajine bola ďalším pilierom predvolebnej kampane, pričom strana SMER-SD k nej zaujala negatívny postoj (Katuška, 2023).

Na tento míting strany SMER-SD bol pozvaný aj ruský veľvyslanec, čo je z pohľadu diplomovej práce zaujímavé preto, lebo analýzou ruských informačných operácií na Slovensku- aj tejto konkrétnej, o radiácii šíriacej sa z Ukrajiny na Slovensko- je možné označiť *Ruské veľvyslanectvo na Slovensku ako jedného z hlavných šíriteľov ruskej informačnej vojny na Slovensku.*

Ak teda túto informačnú operáciu zhrnieme, útok bol zameraný na slovenské publikum až sekundárne, keďže sa dezinformácie z Ukrajiny začali šíriť aj na Slovensku vďaka Ruskému veľvyslanectvu a následne sa šírili pomocou sociálnych sietí. Výbuch skladu na Ukrajine sa odohral 13.5.2023 a dezinformácie o radiácii sa prostredníctvom sociálnej siete Telegram začali šíriť prakticky hneď. Dňa 15.5. 2023 už Poľská strana informovala o tom, že na ich území nezaznamenali žiadnu zvýšenú rádioaktivitu. Už o pár dní neskôr, konkrétne dňa 18.5. 2023, vydala Slovenská polícia podrobnú správu o tejto informačnej operácii (SPRAVDI, 2023). Napriek tomu, že sa jednalo o jednoznačne ruskú operáciu, nie je možné v tomto prípade určiť jednoznačný pôvodný zdroj dezinformácie šírenej cez Telegram a iné sociálne siete. Dezinformačný útok obsahoval niekoľko naratívov ruskej informačnej vojny, ktoré boli opísané vyššie. Na záver, v prípade tejto operácie sa nejednalo priamo o zámer ovplyvniť slovenské predčasné voľby zo strany Ruska, ale cieľom bola primárne snaha vyvolať paniku u ľudí a zdiskreditovať Ukrajinu.

Tabuľka k prípadu č.1: informačná operácia o tom, že sa na Slovensku šíri nebezpečná radiácia z Ukrajiny.

Prípud informačného útoku	Kategória 1.	Kategória 2.	Kategória 3.	Kategória 4.
Na Slovensku sa šíri nebezpečná radiácia z Ukrajiny	Útok bol cielene zameraný na slovenské publikum	Odhalený pôvodný zdroj dezinformácie	Prítomný naratív alebo téma ruskej informačnej vojny	Zámer ovplyvniť slovenské voľby
	nie	áno	áno	nie

Prípád č.2: informačná operácia o zasahovaní USA do slovenských volieb

Analýza šírenia klamlivého a zavádzajúceho obsahu súvisiaceho s voľbami 2023 od Centra boja proti hybridným hrozbám vyhodnotila, že v predvolebnej kampani sa vyskytovalo zvýšené množstvo príspevkov na sociálnych sieťach, ktoré sponchybňovali dôveryhodnosť parlamentných volieb. Tie sa na sociálnej sieti Facebook začali objavovať už začiatkom roka 2023, pričom prieskumy potvrdili, že tento dezinformačný obsah mal vplyv na verejnú mienku v predvolebnom období. Prieskum agentúry AKO ukázal, že zmanipulovania volieb 2023 sa obáva až 41% opýtaných respondentov a 53% respondentov sa obáva falšovania výsledkov volieb (autorský tím Centra boja proti hybridným hrozbám ISBA MV SR, 2023, p. 4). Z teórie vieme, že motiváciou na ovplyvňovanie volieb v cudzej zemi môže byť vytvorenie nedôvery k voľbám a demokratickým inštitúciám u občanov. Nasledujúce riadky opíšu jeden z pokusov Ruska o sponchybňovanie volieb.

Tento prípad informačnej operácie Ruska sa stal tesne pred samotnými voľbami. Dva dni pred voľbami, už počas volebného moratória, sa dňa 28.9.2023 začala sociálnymi sieťami šíriť správa Služby zahraničnej rozvedky Ruskej Federácie (SVR) o zasahovaní do slovenských volieb zo strany USA. SVR zverejnila v ten deň na svojej webovej stránke vyhlásenie, v ktorom tvrdí, že USA ovplyvňuje rôznymi formami voľby na Slovensku v prospech strany Progresívne Slovensko. Malo sa jednať aktivity ako napríklad úplatky, zastrašovanie, nátlak a podobne. Správa tvrdila, že predseda strany Progresívne Slovensko Michal Šimečka po svojom víťazstve na pokyn USA vytvorí vládu lojálnu Washingtonu (teda USA), ktorá bude na Slovensku rozvíjať „euroatlantické hodnoty“. Správu ďalej šírili ruské štátne médiá a následne sociálne siete a dezinformačné platformy na Slovensku (autorský tím Centra boja proti hybridným hrozbám ISBA MV SR, 2023, p. 4-7).

США И ВЫБОРЫ В СЛОВАКИИ

Пресс-бюро СВР России, 28 Сентября 2023

Директор Службы внешней разведки Российской Федерации С.Е. Нарышкин заявил, что в последнее время администрация Дж. Байдена усилила вмешательство во внутривнутриполитическую ситуацию в Словакии. Повышенный интерес Вашингтона к этой восточноевропейской стране неслучайно совпал с ее подготовкой к внеочередным парламентским выборам, к которым привела провальная политика прежних ставленников США. По итогам голосования, судя по ряду прогнозов, могут одержать победу противники курса нынешних властей на безусловное следование в фарватере американской политики. В Вашингтоне, однако, явно не хотят получить в Европе еще одного "национальноориентированного В. Орбана".

В этих целях, по имеющейся у СВР информации, Госдепартамент направил ряду своих европейских союзников указание провести целенаправленную работу с местными политическими и деловыми кругами для обеспечения требуемых американцами результатов голосования. Отмечается, что ради решения этой задачи могут быть использованы любые средства - давление, шантаж, запугивание, подкуп. В итоге, как рассчитывают в США, победу должны одержать их ставленники - либеральная партия "Прогрессивная Словакия" во главе с зампреда Европарламента М. Шимечкой. В случае успеха ему предписано сформировать полностью лояльный Вашингтону кабинет министров, ориентированный на продвижение так называемых евроатлантических ценностей.

Obrázok č.5: Správa na webovej stránke Služby zahraničnej rozviedky Ruskej Federácie s názvom США И ВЫБОРЫ В СЛОВАКИИ (USA A VOLBY NA SLOVENSKU).

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR si v reakcii na toto ruské zasahovanie do volieb predvolalo zástupcu Veľvyslanectva Ruskej federácie na Slovensku. Akcia ruskej rozviedky bola označená ako dezinformačný útok na integritu slobodných volieb na Slovensku a zasahovanie do slobodného volebného procesu (tvnoviny.sk, 2023). Informačná operácia na dosiahnutie svojho cieľa a spochybnenia integrity slovenských volieb využila témy kritiky Západu, NATO aj liberalizmu.

V prípade tejto informačnej operácie bolo jednoduché určiť, kto bol tvorcom dezinformácie, nakoľko sa správa o manipulácii slovenských volieb s názvom „USA a voľby na Slovensku“ nachádza na webových stránkach ruskej rozviedky SVR aj v apríli 2024. Taktiež vieme pri tomto útoku jednoznačne tvrdiť, že bol zameraný na slovenské publikum, ktoré sa nachádzalo tesne pred predčasnými voľbami a jeho cieľom bolo upevniť už existujúce obavy z manipulácie volieb. Informačná operácia obsahovala naratívy ruskej informačnej vojny, keďže bolo za manipulátora zvolené priamo USA, ktoré bude po zvolení Progresívneho Slovenska presadzovať v krajine „euroatlantické hodnoty“. V texte rozviedky síce nie je konkrétne uvedené, čo si pod euroatlantickými hodnotami Rusko predstavuje, avšak na základe logiky ruských dezinformácií sa dá predpokladať že to bude podpora USA, NATO, Západu,

liberalizmu a podobne. Jednoznačným zámerom bolo ovplyvniť slovenské voľby pomocou spochybnenia ich demokratickosti. Text označuje „rozkazy“ USA za podobné veliteľom Tretej ríše (keďže ruská propaganda sa rada odkazuje na Druhú svetovú vojnu) úplne spochybnil slovenské voľby: „Vzhľadom na tieto skutočnosti možno nadchádzajúce voľby na Slovensku len ťažko vnímať ako demokratický prejav vôle ľudu bez vonkajších vplyvov“ (SVR, 2023).

Prebehol teda pokus o ich ovplyvnenie. Táto informačná operácia Ruska bola v analýze šírenia klamlivého a zavádzajúceho obsahu súvisiaceho s voľbami do Národnej rady Slovenskej republiky 2023 od Centra boja proti hybridným hrozbám označená ako akcia s významným dopadom na dôveryhodnosť volieb (autorský tím Centra boja proti hybridným hrozbám ISBA MV SR, 2023, p. 7).

Tabuľka k prípadu č.2: informačná operácia o zasahovaní USA do slovenských volieb.

Prípado informačného útoku	Kategória 1.	Kategória 2.	Kategória 3.	Kategória 4.
Zasahovanie USA do slovenských volieb	Útok bol cielene zameraný na slovenské publikum	Odhalený pôvodný zdroj dezinformácie	Prítomný naratív alebo téma ruskej informačnej vojny	Zámer ovplyvniť slovenské voľby
	áno	áno	áno	áno

4.2. Záver k prípadom informačných operácií Ruska na Slovensku v období predvolebnej kampane predčasných parlamentných volieb 30.9.2023

Obsahom záverečnej časti diplomovej práce bola analýza dvoch vybraných prípadov ruských informačných operácií, ktoré sa odohrali počas obdobia predvolebnej kampane na Slovensku v roku 2023. Prvá operácia, ktorá na Slovensku šírila dezinformácie o nebezpečnej radiácii z Ukrajiny, mala za cieľ vyvolať strach v slovenskej populácii a zdiskreditovať Ukrajinu. Druhá operácia, ktorá klamlivo informovala o ovplyvňovaní slovenských parlamentných volieb 2023 zo strany USA, sa naopak snažila vyvolať nedôveru v demokratický volebný proces na Slovensku a podporiť odpor voči USA.

Obidva tieto operácie využívali na dosahovanie svojich cieľov sofistikované metódy ruskej informačnej vojny, pričom boli do ich šírenia zapojení mnohí domáci aj zahraniční aktéri. Operácie cielenie šírili nepravdivé informácie za účelom manipulácie so slovenskou verejnosťou a podkopávania nedôvery v systém. Analýza operácií odhalila, že veľmi aktívnym aktérom pri šírení ruských dezinformácií je v slovenskom prostredí ruské veľvyslanectvo na Slovensku.

V oboch prípadoch je možné zhodnotiť, že domáci aktéri sú veľmi aktívnym prvkom pri šírení ruských naratívov a dezinformácií medzi slovenskou spoločnosťou. Obsah oboch informačných operácií a témy, ktoré zneužíva na manipuláciu s verejnosťou, sa zhodujú s témami ruskej informačnej vojny známych z teoretickej časti práce. Z tej vieme, že informačná vojna funguje najlepšie, ak zapadá do politického a kultúrneho prostredia krajiny. Inými slovami, funguje najlepšie, keď je „šitá na mieru“ cieľovému publiku. Na základe analýzy je možné hodnotiť, že medzi hlavné témy dezinformácií, ktoré sú úspešné na Slovensku, patrí odpor k USA (a teda tým pádom aj NATO), nenávisť k tzv. gender ideológii a aktuálne aj narastajúci odpor k otázke vojny na Ukrajine a s tým súvisiace témy.

Záver

Táto diplomová práca sa venovala analýze ruskej informačnej vojny v kontexte Slovenskej republiky. Téma práce bola postupne predstavená v štyroch kapitolách textu, pričom prvé 2 kapitoly uviedli čitateľa do problematiky informačnej vojny. Následne bola opísaná informačná vojna v ruskom podaní. Zámerom bolo presne definovať, čo je informačná vojna, a akú podobu informačnej vojny je možné pozorovať zo strany Ruskej Federácie. Kapitola venujúca sa samotnej ruskej informačnej vojne opísala históriu vývoja jej prostriedkov a jej súčasnú podobu v 21. storočí. Z teoretickej časti práce je dôležité zdôrazniť teóriu o témach a naratívoch ruskej informačnej vojny, ktoré boli významné pri analýze jej podoby na Slovensku. Rusko vie pri svojich informačných operáciách cielene využívať rôzne naratívy, ktoré dokáže prispôbiť cieľovému publiku. Tieto naratívy sú v práci kategorizované do systému kaskádových naratívov, ktorý je možné kategorizovať nasledovane: 0) Rusko, 1) Ruský svet, 2) Slovanská jednota, 3) Ostalgia, 4) Anti-rétorika, a nakoniec 5) Alternatívne informácie. Systém poskytuje dobrý prehľad tém, ktoré Rusko volí v informačnej vojne, a skupín obyvateľov, na ktoré sú tieto témy ciele. Tieto kategórie sú uplatniteľné v spoločnostiach, ktorých sa témy ich naratívov dotýkajú. Ďalej boli v teoretickej časti opísané aj aktuálne hlavné témy ruskej informačnej vojny, ktorými sú zahraničná hrozba pre Rusko, Rusko ako nevinná obeť, protizápadný sentiment a kritika liberálnej demokracie a nakoniec historický revizionizmus a glorifikácia ruskej minulosti. Všetky tieto témy a naratívy slúžia na podporu ruských geopolitických záujmov vo svete, ospravedlňovanie politických krokov Ruska, ovplyvňovanie verejnej mienky v domácom aj zahraničnom prostredí alebo na destabilizáciu spoločnosti.

Praktická časť textu sa venovala už samotnej analýze ruskej informačnej vojny na Slovensku. Cieľom praktickej časti bolo odpovedať na výskumné otázky textu, ktoré boli zodpovedané v tretej a štvrtej kapitole. Prvá výskumná otázka práce- *Aké sú hlavné témy a naratívy, ktoré ruské informačné operácie na Slovensku využívajú?*- bola zodpovedaná v tretej kapitole textu. V nej boli postupne opísané naratívy, ktoré môže a nemôže Rusko aplikovať v slovenskom kontexte, a aktuálne témy ruských dezinformácií na Slovensku. Na základe analýzy Slovenskej republiky práca zhodnotila, že sú v krajine uplatniteľné všetky ruské kaskádové naratívy, okrem naratívu ruského sveta. V slovenskom prípade je teda možné uplatniť naratívy slovanskej jednoty, ostalgie, anti-rétoriky a taktiež alternatívnych informácií.

Ako hlavné témy ruských dezinformácií na Slovensku boli označené dezinformácie s tematikou LGBTI+ hrozby a „gender ideológie“, dezinformácie s protizápadným sentimentom, dezinformácie kritizujúce NATO a Európsku úniu (diktát Bruselu), dezinformácie o Ukrajine resp. o vojne na Ukrajine a na koniec dezinformácie, ktorých cieľom je vytvoriť pozitívne vnímanie Ruska a jeho histórie. Dáta z posledných rokov potvrdzujú, že slovenské publikum verí týmto dezinformáciám viac aj v porovnaní s jeho susednými krajinami, ktoré majú podobné spoločenské a ekonomické podmienky ako Slovensko.

Druhá výskumná otázka práce- *Akú motiváciu má Ruská federácia na ovplyvňovanie slovenského publika?*- bola zodpovedaná na začiatku štvrtej kapitoly, pričom vychádzala z teoretických poznatkov o ruskej informačnej vojne a analýzy slovenského informačného priestoru. Na základe toho boli vybrané tieto motivácie Ruskej federácie na ovplyvňovanie slovenského publika: rozkol v rámci Európskej únie a NATO (ktorých je Slovensko členom), polarizácia slovenskej spoločnosti, podpora Ruska a jeho krokov u slovenského publika, podkopávanie demokratických hodnôt a nedôvera v demokratické inštitúcie na Slovensku a na záver môže byť pre Rusko motiváciou aj strategický vplyv v tomto regióne a vojna na Ukrajine (keďže Slovensko s Ukrajinou susedí a na začiatku vojny jej vojensky pomáhalo).

Na záver sa práca venovala poslednej výskumnej otázke: *Akú konkrétnu podobu majú ruské informačné operácie na Slovensku?* Na tento účel boli do práce vybrané 2 konkrétne prípady informačných operácií, ktoré sa stali v nedávnej dobe. Príklady boli vybrané z obdobia predvolebnej kampane k predčasným parlamentným voľbám na Slovensku v roku 2023. Toto obdobie bolo do práce zvolené preto, lebo predvolebná kampaň predstavuje potencionálny terč na ovplyvňovanie zo zahraničia a zároveň predstavuje relatívne nedávnu udalosť zo slovenskej politiky, ktorá do práce poskytla aktuálne informácie o dezinformáciách. Do práce boli teda vybrané a analyzované 2 informačné operácie. Na základe teórie boli analyzované informačné operácie o šírení nebezpečnej radiácie z Ukrajiny, ktorá prebiehala v máji 2023, a operácia o ovplyvňovaní predčasných volieb zo strany USA, ktorá bola šírená pár dní pred voľbami (september 2023). Príklady umožnili hĺbkovú analýzu toho, ako sa ruské dezinformácie šíria v slovenskom informačnom prostredí, a aké témy sú do ich obsahu volené. Zároveň bolo možné pozorovať ciele, ktoré môže Rusko prostredníctvom šírenia týchto dezinformácií sledovať. Z pozorovania je možné vyvodiť aj to, kto je šíriteľom ruských dezinformácií na Slovensku. Konkrétne prípady ukázali, že aktívnym aktérom pri ich šírení je ruské veľvyslanectvo na Slovensku. Ale aj domáci aktéri sú pri šírení dezinformácií rovnako veľmi

aktívni a často ruskú propagandu preberajú a šíria samostatne. V závere práce autor konštatuje, že výskum dezinformačnej scény na Slovensku ukázal ďalšie 2 veci: dostať sa k dezinformáciám je veľmi jednoduché a ich množstvo je skutočne veľké. Pri výskume bolo veľmi jednoduché sa pomocou vyhľadávača Google dostať k veľkému počtu dezinformačných webov, pomocou pár klikov sa dostať do Facebookových alebo telegramových skupín alebo čítať ruskú propagandu priamo na oficiálnych stránkach ruského veľvyslanectva na Slovensku. Množstvo jednoducho prístupného dezinformačného obsahu potvrdzuje, že výskum tejto oblasti bude stále naberať na dôležitosti.

Tato práca poskytla rámec na skúmanie ruských informačných operácií, na základe ktorého je možné analyzovať do budúcnosti aj ďalší problematyczny obsah v informačnom priestore. Podobným spôsobom by v budúcom výskume mohla byť skúmaná napríklad aj predvolebná kampaň počas volieb prezidenta Slovenskej republiky v roku 2024, ktorej obsahom boli mnohé ruské naratívy. Na záver tejto práce je z pohľadu autora potrebné konštatovať, že na výskum tejto problematiky by sa mal klásť na Slovensku väčší dôraz. Výsledky tejto práce potvrdzujú, že ruská informačná kampaň má veľký vplyv na slovenskú spoločnosť, u ktorej je už v roku 2024 možné konštatovať, že do veľkej miery už podľahla dezinformáciám. Výsledky parlamentných volieb v roku 2023 a prezidentských volieb v roku 2024 potvrdzujú, že obyvatelia Slovenska volia politikov šíriacich ruské naratívy a v krajine neexistuje výraznejšia iniciatíva na boj proti dezinformácii mimo sektor neziskových organizácií. Hlbší výskum tejto oblasti aj z akademickej sféry považuje autor práce za kľúčový pre budúci vývoj Slovenskej republiky.

Conclusion

This thesis has analysed Russian information warfare in the context of the Slovak Republic. The topic of the thesis was presented in four chapters of the text, with the first 2 chapters introducing the reader to the issue of information warfare. Subsequently, information warfare in the Russian context was described. The intention was to define exactly what information warfare is, and what form of information warfare can be observed from the side of the Russian Federation. The chapter on Russian information warfare itself described the history of the development of its means and its current form in the 21st century. From the theoretical part of the thesis, it is important to highlight the theory on the themes and narratives of Russian information warfare, which were significant in the analysis of its form in Slovakia. Russia can make targeted use of different narratives in its information operations, which it is able to adapt to the target audience. These narratives are categorized in the thesis into a system of cascading narratives that can be categorized as follows: 0) Russia, 1) Russian World, 2) Slavic Unity, 3) Ostalgia, 4) Anti-rhetoric, and finally 5) Alternative Information. The system provides a good overview of the topics Russia chooses in the information war and the population groups targeted by these topics. These categories are applicable to the societies affected by the themes of their narratives. Furthermore, the theoretical part also described the current main themes of the Russian information war, which are the foreign threat to Russia, Russia as an innocent victim, anti-Western sentiment and criticism of liberal democracy, and finally historical revisionism and glorification of Russia's past. All these themes and narratives serve to promote Russian geopolitical interests in the world, justify Russia's political actions, influence public opinion at home and abroad, or destabilise society.

The practical part of the text was devoted to the analysis of the Russian information war in Slovakia. The aim of the practical part was to answer the research questions of the text, which were answered in the third and fourth chapters. The first research question of the thesis - What are the main themes and narratives used by Russian information operations in Slovakia? - was answered in the third chapter of the text. In it, the narratives that Russia can and cannot apply in the Slovak context and the current themes of Russian disinformation in Slovakia were described in turn. Based on the analysis of the Slovak Republic, the thesis assessed that all Russian cascading narratives are applicable in the country, except for the Russian world narrative. Thus, the narratives of Slavic Unity, Ostalgia, Anti-rhetoric and Alternative

Information are applicable in the Slovak case. The main themes of Russian disinformation in Slovakia have been identified as disinformation with the themes of LGBTI+ threat and "gender ideology", disinformation with anti-Western sentiment, disinformation criticising NATO and the European Union (dictated by Brussels), disinformation about Ukraine or the war in Ukraine, and finally disinformation that aims to create a positive perception of Russia and its history. Data from recent years confirm that the Slovak public believes this disinformation more, even compared to its neighbouring countries, which have similar social and economic conditions to Slovakia.

The second research question of the thesis- What motivation does the Russian Federation have for influencing the Slovak audience? - was answered at the beginning of the fourth chapter, based on the theoretical knowledge of the Russian information war and the analysis of the Slovak information space. Based on this, the following motivations of the Russian Federation for influencing the Slovak audience were selected: division within the European Union and NATO (of which Slovakia is a member), polarisation of Slovak society, support for Russia and its actions among the Slovak audience, undermining of democratic values and distrust in democratic institutions in Slovakia, and finally, strategic influence in the region and the war in Ukraine (since Slovakia is neighbouring Ukraine and at the beginning of the war was militarily assisting it) may also be a motivation for Russia.

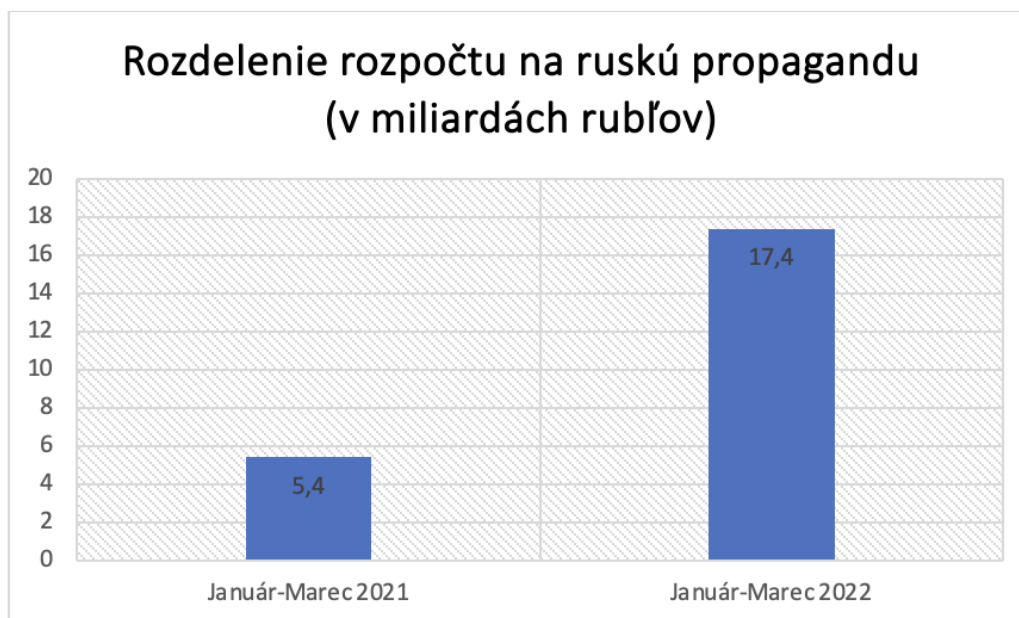
Finally, the thesis addressed the last research question: what is the concrete form of Russian information operations in Slovakia? For this purpose, the thesis selected 2 specific cases of information operations that have taken place in recent times. The examples were chosen from the period of the pre-election campaign for the early parliamentary elections in Slovakia in 2023. This period was chosen for the thesis because the pre-election campaign represents a potential target for influence from abroad and represents a relatively recent event in Slovak politics that provided the thesis with up-to-date information on disinformation. Thus, 2 information operations were selected and analysed for the thesis. Based on the theory, the information operations on the spread of dangerous radiation from Ukraine, which took place in May 2023, and the operation on the influence of early elections by the US, which was disseminated a few days before the elections (September 2023), were analysed. The examples allowed for an in-depth analysis of how Russian disinformation is disseminated in the Slovak information environment and what topics are chosen for its content. At the same time, it was possible to observe the goals that Russia may pursue through the dissemination of this

disinformation. From the observation, it is also possible to deduce who is spreading Russian disinformation in Slovakia. Specific cases have shown that the Russian Embassy in Slovakia is an active actor in spreading it. But domestic actors are also very active in spreading disinformation and often take over and spread Russian propaganda independently. In the conclusion of the thesis, the author states that the research of the disinformation scene in Slovakia has shown 2 more things: it is very easy to get hold of disinformation and the amount of disinformation is big. During the research it was very easy to access many disinformation sites using Google search engine, to get into Facebook or Telegram groups with a few clicks or to read Russian propaganda directly on the official website of the Russian embassy in Slovakia. The amount of easily accessible disinformation content confirms that research in this area will become increasingly important.

This thesis has provided a framework for examining Russian information operations, which can be used to analyse other problematic content in the information space in the future. For example, the election campaign during the 2024 Slovak presidential election, for example, which contained many Russian narratives, could be examined in a similar way in future research. To conclude this thesis, from the author's perspective, it is necessary to state that more emphasis should be placed on research on this issue in Slovakia. The results of this thesis confirm that the Russian information campaign has a great influence on Slovak society, which can already be said to have succumbed to disinformation largely in 2024. The results of the parliamentary elections in 2023 and the presidential elections in 2024 confirm that the Slovak population votes for politicians spreading Russian narratives, and there is no significant initiative in the country to combat disinformation outside the NGO sector. The author of the thesis considers deeper research in this area also from the academic sphere as crucial for the future development of the Slovak Republic.

Príloha číslo 1

Zvýšenie rozpočtu Ruskej Federácie na propagandu po začiatku vojny na Ukrajine v roku 2022.

Graf č.3: Zvýšenie rozpočtu Ruskej Federácie na propagandu po začiatku vojny na Ukrajine v roku 2022- komparácia obdobia prvého kvartálu rokov 2021 a 2022 (The Moscow Times, 2022).

Zoznam Zdrojov

Abrams, S. (2016). Beyond Propaganda: Soviet Active Measures in Putin's Russia. *Connections*, 15(1), 5–31. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26326426>

Ajir, M., & Vailliant, B. (2018). Russian Information Warfare: Implications for Deterrence Theory. *Strategic Studies Quarterly*, 12(3), 70–89. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/26481910>

Andersen, K., Shehata, A., & Andersson, D. (2023). Alternative News Orientation and Trust in Mainstream Media: A Longitudinal Audience Perspective. *Digital Journalism*, 11(5), 833–852. <https://doi.org/10.1080/21670811.2021.1986412>

Antipropaganda.Sk. (2020, 1. Augusta). *Slovenské dezinformační médium: Extra plus*. Manipulátoři.cz. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/slovenske-dezinformacni-medium-extra-plus/>

Applebaum, A. (2020, 5. Januára). Putin's Big Lie. In a series of comments in late December, the Russian president appeared to blame Poland for the outbreak of the Second World War. *The Atlantic*. Dostupné z: <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2020/01/putin-blames-poland-world-war-ii/604426/>

Aron, L. (2015). Russian Propaganda: Ways and Means. American Enterprise Institute. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep03227>

Autorský tím Centra boja proti hybridným hrozbám ISBA MV SR. (2023, október). Vol'by 2023 a dezinformácie: Analýza šírenia klamlivého a zavádzajúceho obsahu súvisiaceho s voľbami do Národnej rady Slovenskej republiky 2023. Centrum boja proti hybridným hrozbám- Inštitút správnych a bezpečnostných analýz MV SR. Dostupné z: <https://www.hybridnehrozby.sk/wp-content/uploads/2023/11/Zaverecna-analyza-k-doveryhodnosti-volieb.pdf>

Boghardt, T. (2009). Operation INFEKTION: Soviet Bloc Intelligence and Its AIDS Disinformation Campaign. Dostupné z: <https://digitallibrary.tsu.ge/book/2019/september/books/Soviet-Bloc-Intelligence-and-Its-AIDS.pdf>

BOKŠA, M. (2019). RUSSIAN INFORMATION WARFARE IN CENTRAL AND EASTERN EUROPE: STRATEGIES, IMPACT, COUNTERMEASURES. German Marshall Fund of the United States. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep21238>

Boyte, K. (2017). An Analysis of the Social-Media Technology, Tactics, and Narratives Used to Control Perception in the Propaganda War Over Ukraine. *Journal of Information Warfare*, 16(1), 88–111. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/26502878>

Bratčíkov, I. B. (2023, 5. Máj). Otvorený list Veľvyslanca Ruska I.B.Bratčíkova predsedovi strany SMER - SSD R.Ficovi. Web stránky Veľvyslanectva Ruskej Federácie v Slovenskej

republike. Dostupné z: https://slovakia.mid.ru/sk/o_velvyslanectve/spravy/otvoren_list_ve_vyslanca_ruska_i_b_brat_ikova_predsedovi_strany_smer_ssd_r_ficovi/

Brexit: EU-UK relationship. (n.d.). EUR-Lex. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/content/news/Brexit-UK-withdrawal-from-the-eu.html>

Brown, S. (2020, 5. októbra). *MIT Sloan research about social media, misinformation, and elections*. MIT Sloan. Dostupné z: <https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/mit-sloan-research-about-social-media-misinformation-and-elections>

Budraitskis, I. (2022, 14. júla). *Zrození a smrt „ruského světa“: dějiny konceptu*. A2larm. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2022/07/zrozeni-a-smrt-ruskeho-sveta-dejiny-konceptu/>

Carlson, T. (2024, 8. február). *The Vladimir Putin interview*. Tucker Carlson Network. Video je dostupné z: https://tuckercarlson.com/the-vladimir-putin-interview/?utm_source=google&utm_medium=paid

Centrum proti hybridním hrozbám. (n.d.). Definice dezinformací a propagandy. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

Clausewitz, C. v. (2008). *O válce*. Česko: Academia.

Colomina, C., Margalef, H. S., Youngs, R., & Jones, K. (2021). *The impact of disinformation on democratic processes and human rights in the world*. Brussels: European Parliament, 1-19. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU\(2021\)653635_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/653635/EXPO_STU(2021)653635_EN.pdf)

Cunningham, N. (2020, 12. novembra). *A Russian Federation information warfare primer*. University of Washington. Dostupné z: <https://jsis.washington.edu/news/a-russian-federation-information-warfare-primer/>

Červenka, T. (2023, február). *Disinformation vocabulary*. Mladioevropani z.s.

Čevelová, J. (2023, 25. októbra). *OLaNO zmenilo svoj názov na SLOVENSKO*. Denník N. Dostupné z: <https://dennikn.sk/minuta/3644979/>

Davies, J. (2021). *Foreign Election Interference and Hybrid Warfare*. Senior Independent Study Theses. Paper 9443. Dostupné z: <https://openworks.wooster.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=12164&context=independentstudy>

Definice dezinformací a propagandy. (n.d.-b). MVČR-Centrum proti hybridním hrozbám. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/chh/clanek/definice-dezinformaci-a-propagandy.aspx>

Demiger, M. (2024, 24. februára). *Fico: EÚ podporuje vzájomné zabíjanie Slovanov*. *Denník N*. Dostupné z: <https://dennikn.sk/minuta/3848084/>

Dickinson, P. (2022, 8. november). *NATO, Nazis, Satanists: Putin is running out of excuses for his imperial war.* Atlantic Council. Dostupné z: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/nato-nazis-satanists-putin-is-running-out-of-excuses-for-his-imperial-war/>

DNES.Cz. (2015, 15. júla). *Hybridní válce se musí bránit celá společnost. I česká, tvrdí experti.* iDNES.cz. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/nato/eperti-chteji-popsat-hybridni-boj.A150715_134014_zpr_nato_inc

Donovan, G. T., Jr. (2009). *Russian operational art in the Russo-Georgian War of 2008.* United States Army. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA500627.pdf>

Dougherty, J. (2014). *Everyone Lies: The Ukraine Conflict and Russia's Media Transformation.* Shorenstein Center Discussion Paper Series 2014.D-88, Harvard University, Cambridge, MA. Dostupné z: <https://shorensteincenter.org/wp-content/uploads/2014/07/d88-dougherty.pdf>

Drábek, I. (2022, 3. novembra). *Jadrovú vojnu odvráti iba naše víťazstvo, znie z Moskvy.* Pravda.sk. Dostupné z: <https://spravy.pravda.sk/svet/clanok/645746-jadrovu-vojnu-odvrti-iba-nase-vitazstvo-znie-z-moskvy/>

Dubois, E., & Blank, G. (2018, 8. marca). *The myth of the echo chamber.* The Conversation. Dostupné z: <https://theconversation.com/the-myth-of-the-echo-chamber-92544>

Force, E. E. S. T. (2020, 21. decembra). *Russia's self-victimization as propaganda tool for evading responsibility: disinformation review.* Euromaidan Press. Dostupné z: <https://euromaidanpress.com/2020/12/10/russias-self-victimization-as-propaganda-tool-for-evading-responsibility-disinformation-review/>

Galeotti, M. (2014, 6. júla). *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian non-linear war.* Moscow's Shadows. Dostupné z: <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>

Galeotti, M. (2018, 5. marca). *I'm Sorry for Creating the 'Gerasimov Doctrine.'* Foreign Policy. Dostupné z: <https://foreignpolicy.com/2018/03/05/im-sorry-for-creating-the-gerasimov-doctrine/>

Gerasimov, V. V. (2013). *The Value of Science is in the foresight.* Military-Industrial Kurier. V anglickom preklade dostupné z: https://www.armyupress.army.mil/portals/7/military-review/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf

Giles, K. (2016). *Handbook of Russian Information Warfare.* Itálie: NATO Defence College Research Division. Dostupné z: https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/NDC%20fm_9.pdf

Hajdu, D., Kazaz, J., Klingová, K., Szicherle, P., & Musilová, V. (2023). *GLOBSEC Trends 2023: United we (still) stand.* GLOBSEC. Dostupné z: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf>

Herpen, M. H. v. (2016). *Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy*. Velká Británie: Rowman & Littlefield.

Hizballáh. (n.d.) Seznam Zprávy. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/tag/hizballah-56236>

Hodás, M., & Příbelský, M. (2023, 7. septembra). *Slováci konzumujú ruskú propagandu „na milióny“: Je im šitá na mieru (rozhovor)*. Živé.Sk. Dostupné z: <https://zive.aktuality.sk/clanok/aHlrlwZ/slovaci-konzumuju-rusku-propagandu-na-miliony-je-im-sita-na-mieru-rozhovor/>

How Kremlin Enriches Disinformation with Depleted Uranium (2023, 24. mája) SPRAVDI. Dostupné z: <https://spravdi.gov.ua/en/how-kremlin-enriches-disinformation-with-depleted-uranium/>

Christian. (2023, 8. decembra). *PUTIN'S ANTI-WESTERN NARRATIVE*. *Association of Accredited Public policy advocates to the European Union*. Dostupné z: <https://www.aalep.eu/putin%E2%80%99s-anti-western-narrative>

Ivančík, R. (2016). Hybridná vojna – vojna 21. storočia. *Kultura Bezpečnosti*. Nauka – Prax – Refleksje, (22), 205-239. Dostupné z: <https://shorturl.at/fgGJ3>

Ivančík, R., & Müllerová, J. (n.d.). Dezinformácie ako hybridná hrozba šírená prostredníctvom sociálnych sietí [Disinformation as a hybrid threat spread through social networks]. Dostupné z: <https://shorturl.at/djAPS>

Janešíková, N. (2023, 1. januára). *Politika v roku 2023: Začijeme neprijemnú kampaň, voľby plné znechutenia aj začiatok bitky o palác*. *Hospodárske Noviny*. Dostupné z: <https://hnonline.sk/slovensko/96058790-politika-v-roku-2023-zazijeme-neprijemnu-kampan-volby-plne-znechutenia-aj-zaciatok-bitky-o-palac>

Katuška, M. (2023, 2. novembra). *Pre Fica je príklon k Rusku nielen výhodný, ale aj osobný. Ukrajinci ho ponížili (analýza)*. *SME*. Dostupné z: <https://domov.sme.sk/c/23234309/ako-putinova-vojna-vratila-smeru-moc.html>

Klobucký, R. & Mrva, M. (2024, 21. februára). *Prívrženci konšpirácií v krajinách V4 nie sú rovnakí, dôležitú úlohu zohrávajú politické preferencie*. *Sociologický ústav SAV*. Dostupné z: https://www.sav.sk/?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=11756

Kollár, D. (2022). Dezinformácie ako kľúčová bezpečnostná výzva súčasnosti v kontexte rusko-ukrajinského konfliktu [Disinformation as a contemporary key security challenge in the context of the Russian-Ukrainian conflict]. *Politické Vedy*, (3), 87-109. <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2022.25.3.87-109>

Kopecký, K. (2022). *Fact-checking vs. debunking*. *E-Bezpečí*. <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/clanky-komentare/2854-fact-checking-vs-debunking>

Kříž, J., Shevchuk, P., & Števkov, I. (2016). *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. Pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000.

Dostupné z: https://data.idnes.cz/soubory/na_knihovna/A161212_M02_021_HH16_PP-V1.PDF

Köles, P., Dubóczy, P., Ružičková, M., Hasáková, M. A., Mamuladze, N., Lachashvili, I., Naroushvili, D., & Tsitsikashvili, M. (2021). Analýza dezinformačných naratívov v kontexte parlamentných volieb 2020 na Slovensku a Gruzínsku. Slovenský inštitút pre bezpečnostnú politiku & Georgia's Reforms Associates. Dostupné z: <https://slovaksecurity.org/wp-content/uploads/2021/11/Anal%C3%BDza-dezinforma%C4%8Dn%C3%BDch-narat%C3%ADvov.pdf>

Lago, L. (2024, 18. februára). *Disinfo: The West is exploiting Navalny's death to launch a campaign of hatred against Putin*. EUvsDisinfo. Dostupné z: <https://euvsdisinfo.eu/report/the-west-is-exploiting-navalnys-death-to-launch-a-campaign-of-hatred-against-putin/>

Lange-Ionatamišvili, E., Bērziņš, J., Jaeski, A., Laity, M., Maliukevicius, N., Navys, A., Osborne, G., Pszczel, R., & Tatham, S. (2015). ANALYSIS OF RUSSIA'S INFORMATION CAMPAIGN AGAINST UKRAINE, Examining non-military aspects of the crisis in Ukraine from a strategic communications perspective. NATO StratCom Centre of Excellence. Dostupné z: https://stratcomcoe.org/cuploads/pfiles/russian_information_campaign_public_12012016fin.pdf

Lasswell, H. D. (1927). The Theory of Political Propaganda. *The American Political Science Review*, 21(3), 627–631. <https://doi.org/10.2307/1945515> Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/1945515>

Lucas, E & Pomeranzev, P. (2016). Winning the Information War Techniques and Counterstrategies to Russian Propaganda in Central and Eastern Europe. CEPA. Dostupné z: <https://cepa.org/comprehensive-reports/winning-the-information-war/>

Manko, O., & Mikhieiev, Y. (2018). Defining the Concept of 'Hybrid Warfare' Based on the Analysis of Russia's Aggression against Ukraine. *Information & Security: An International Journal*, 41, 11-20. <https://doi.org/10.11610/isij.4107>

Markowski, R. *The state of democracy in Central and Eastern Europe. Sciences Po CERJ*. (2015, február). Dostupné z: <https://www.sciencespo.fr/ceji/en/content/state-democracy-central-and-eastern-europe>

Marples, D. R. (2024, 15. február). *Vladimir Putin justifies his imperial aims in Tucker Carlson interview*. The Conversation. Dostupné z: <https://theconversation.com/vladimir-putin-justifies-his-imperial-aims-in-tucker-carlson-interview-223395>

Matasick, C., Alfonsi, C., & Bellantoni, A. (2020). Governance responses to disinformation: How open government principles can inform policy options (OECD Working Papers on Public Governance, No. 39). OECD Publishing. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/d6237c85-en>

Měřička, J. (2022). Informační válka na Ukrajině jako prvek vojenské strategie. *Vojenské Rozhledy*, 1, 21-37. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1028257>

Mick, C. (2022, 8. marca). *How Moscow has long used the historic Kyivan Rus state to justify expansionism*. The Conversation. Dostupné z: <https://theconversation.com/how-moscow-has-long-used-the-historic-kyivan-rus-state-to-justify-expansionism-178092>

Mikušovič, D. (2023, 22. januára). *Predčasné voľby budú 30. septembra, oznámil premiér Heger. 90 hlasov majú dodať strany bývalej koalície*. Denník N. Dostupné z: <https://dennikn.sk/3204469/predcasne-volby-budu-30-septembra-oznamil-premier-heger-90-hlasov-maju-dodat-strany-byvalej-koalicie/>

Ministry of Defence of the Russian Federation. (n.d.) Russian Federation Armed Forces' Information Space Activities Concept. Dostupné z: <https://eng.mil.ru/en/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle>

MK. (2023, 18. mája). *Mimoriadne: Na Slovensku prebieha informačná operácia Ruskej federácie o nebezpečnej radiácii*. Omediach.com. Dostupné z: <https://www.omeiach.com/internet/24817-mimoriadne-na-slovensku-prebieha-informacna-operacia-ruskej-federacie-o-nebezpecnej-radiacii>

Mullaney, S. (2022). *Everything Flows: Russian Information Warfare Forms and Tactics in Ukraine and the US Between 2014 and 2020*. The Cyber Defense Review, 7(4), 193–212. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/48703300>

Musil, A. (2023, 29. septembra). *Slovensko má za sebou ostrou kampaň, voľby môžu priniesť pat*. ČT24. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/slovensko-ma-za-sebou-ostrou-kampan-volby-mohou-prinest-pat-837>

Národný bezpečnostný úrad SR. (2021). *Hybridné hrozby a dezinformácie*. Dostupné z: <https://www.nbu.gov.sk/urad/o-urade/hybridne-hrozby-a-dezinformacie/index.html>

NatoAktual.Cz. (2022, 9. februára). *Slovenský parlament po obstrukciách opozície schválil obrannou dohodu s USA*. Natoaktual.cz. Dostupné z: https://www.natoaktual.cz/zpravy/slovensko-dohoda-usa-sliac-malacky-fico-nad-kotleba-parlam.A220209_181600_na_zpravy_m00

Novák, M. (2018, 19. júla). *Přiletí, udeří, odletí. Kauza Skripal kopíruje osvědčené metody zabijáků, hlavní je rychle zmizet*. Aktuálně.Cz. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/prileti-uder-odleti-kauz-skripal-kopiruje-osvedcene-zabija/r~e0a176608b4f11e88bcd0cc47ab5f122/>

Odarchenko, K. (2024, 31. január). *Slovak vote shows need for NATO action on Russian disinformation*. CEPA. Dostupné z: <https://cepa.org/article/slovak-vote-shows-need-for-nato-action-on-russian-disinformation/>

Office of the Spokesperson. (2022, 21. januára). *Russia's top five persistent disinformation narratives*. United States Department of State. Dostupné z: <https://www.state.gov/russias-top-five-persistent-disinformation-narratives/>

Polícia Slovenskej republiky. (2023, 18. mája). *MIMORIADNE: NA SLOVENSKU PREBIEHA INFORMAČNÁ OPERÁCIA RUSKEJ FEDERÁCIE, ASISTUJTE JEJ AJ RUSKÁ AMBASÁDA, NA DIANIE REAGUJE POĽSKO*. Facebook. Dostupné z:

<https://www.facebook.com/policiaslovakia/posts/pfbid0QXjUba1K5JoGd1NDNghoocPANxfcofZeRkr9Hinjn1SxbYP7w7Gtnk33fmuMVKLtl>

Qiu, L. (2022, 11. marca). *Theory About U.S.-Funded Bioweapons Labs in Ukraine Is Unfounded*. The New York Times. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2022/03/11/us/politics/us-bioweapons-ukraine-misinformation.html>

Rogers, R., & Niederer, S. (2020). The politics of social media manipulation. In R. Rogers & S. Niederer (Eds.), *The Politics of Social Media Manipulation* (pp. 19–70). Amsterdam University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv1b0fvs5.3>. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1b0fvs5.3>

Roozenbeek, J., & Van der Linden, S. (2021). Inoculation Theory and Misinformation. NATO Strategic Communications Centre of Excellence. Dostupné z: <https://stratcomcoe.org/publications/inoculation-theory-and-misinformation/217>

Rossiya segodnya. (n.d.). Sputnik- International news agency and radio broadcaster. Dostupné z: <https://rossiyasegodnya.com/brand/94485.html>

Russian Federation Armed Forces' Information Space Activities Concept (n.d.) Министерство обороны Российской Федерации. Dostupné z: <https://eng.mil.ru/en/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle>

Ružičková, M. (2023, 25. júla). *Russian bear of influence in Slovakia*. Warsaw Institute. Dostupné z: <https://warsawinstitute.org/russian-bear-of-influence-in-slovakia/>

Rychlík, J., & et al. (2012). *Dějiny Ukrajiny* (2nd ed.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7106-409-1.

Řehka, K. (2017). *Informační válka*. Academia. ISBN 978-80-200-2770-2.

SatelitnáTV.sk. (2022, 28. februára). *Operátori vyradujú z ponúk ruský spravodajský kanál Russia Today*. SatelitnáTV.sk. Dostupné z: <https://www.satelitnatv.sk/2022/02/operatori-vyraduju-z-ponuk-rusky-spravodajsky-kanal-russia-today/>

Shane, S., & Frenkel, S. (2018, 18. februára). Russian Operatives Flooded the U.S. With Fake News, Facebook and Twitter Say. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2018/02/18/us/politics/russian-operatives-facebook-twitter.html>

Slovenská pomoc Ukrajine. (n.d.) Ministerstvo zahraničných vecí a europských záležitostí SR. Dostupné z: <https://www.mzv.sk/documents/10182/16962371/230307-Slovenska-pomoc-Ukrajine.pdf/fe148d62-2d1d-f61f-d35f-763e0b9f1d82>

SME. (2023). *Výsledky parlamentných volieb 2023*. Dostupné z: <https://volby.sme.sk/parlamentne-volby/2023/vysledky>

SMER - Sociálna Demokracia. (2024, 24. február). *Dovoľte mi, aby som pri 2. výročí vojny na Ukrajine povedal aj niečo iné ako povinnú reč* [Video]. YouTube. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=seSdHYuoZ4Q>

Snyder, T. (2018). *The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America*. Spojené státy americké: Crown. Dostupné z: https://www.google.cz/books/edition/The_Road_to_Unfreedom/OeMxDwAAQBAJ?hl=cs&gbpv=1

Soviet Posters Abroad (n.d.). The Art Institute of Chicago. Dostupné z: <https://archive.artic.edu/tass/abroad/>

Spaulding, S., Nair, D., & Nelson, A. (2019). The Propaganda Channels. In *Beyond the Ballot: HOW THE KREMLIN WORKS TO UNDERMINE THE U.S. JUSTICE SYSTEM* (pp. 9–18). Center for Strategic and International Studies (CSIS). Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/resrep22556.6>

Statute of Roskomnadzor. (2009, 16. marca). Roskomnadzor. Dostupné z: https://eng.rkn.gov.ru/about/background_information/

Strand, C. & Svensson, J. (2021). Disinformation campaigns about LGBTI+ people in the EU and foreign influence. European Parliament. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI\(2021\)653644](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI(2021)653644)

Strauszová, K. & Žugecová, A. (2023). Monitoring naratívov o voľbách. GLOBSEC. Dostupné z: <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-08/Monitoring%20narat%C3%ADvov%20o%20vo%C4%BEB%C3%A1ch.pdf>

Světnička, L. (2015, 15. júla). *Hybridní válce se musí bránit celá společnost. I česká, tvrdí experti - iDNES.cz*. iDNES.cz. https://www.idnes.cz/zpravy/nato/eperti-chteji-popsat-hybridni-boj.A150715_134014_zpr_nato_inc

Šír, J. a kolektív. (2017). *Ruská agrese proti Ukrajině*. Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-246-3711-2.

Štatistický úrad Slovenskej Republiky. (2015). *Slovenská republika v číloch 2015*. Dostupné z: ISBN 978-80-8121-372-4

Štefančík, Radoslav. (2022). *Radikálny populizmus v ére pandémie COVID-19 a vojny na Ukrajine*.

Štubňa, I. (2024, 24. januára). *NATO je zločinecká organizácia a jej vlastníkom sú USA. Je čas z NATO vystúpiť*. Zem a Vek. Dostupné z: <https://zemavek.sk/nato-je-zlocinecka-organizacia-a-jej-vlastnikom-su-usa-je-cas-z-nato-vystupit/>

Tashev, B., Purcell, M., McLaughlin, B. (2019). *Russia's Information Warfare Exploring the Cognitive Dimension*. Marine Corps Center for Advanced Operational Culture Learning Quantico United States. Dostupné z: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/AD1101048.pdf>

TASR. (2023, 2. novembra). *Ministerstvo zahraničia si predvolalo zástupcu ruského veľvyslanectva. Súvisí to s volebným moratóriom*. Tvnoviny.sk. Dostupné z:

https://tvnoviny.sk/domace/clanok/860266-ministerstvo-zahranicia-si-predvolalo-zastupcu-ruskeho-velvyslanectva-suvisi-to-s-volebnym-moratoriom?campaignsrc=tn_clipboard

TASR. (2023, october 26). *Kremel odkazuje, že slovenské zastavenie vojenskej pomoci Ukrajine vojnu neovplyvní.* Aktuality.sk. Dostupné z: <https://www.aktuality.sk/clanok/tDP7a5w/kremel-odkazuje-ze-slovenske-zastavenie-vojenskej-pomoci-ukrajine-vojnu-neovplyvni/>

Terracino, J. & Matasick, C. (2022). Disinformation and Russia's war of aggression against Ukraine. Organisation for Economic Co-operation and Development. Dostupné z: <https://www.oecd.org/ukraine-hub/policy-responses/disinformation-and-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine-37186bde/#contact-d4e6699>

THOMAS, T. (2004). Russia's Reflexive Control Theory and the Military. *The Journal of Slavic Military Studies*, 17(2), 237–256. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13518040490450529>

Times, P. C. M. (2022, 13. apríl). Миллиарды на пропаганду: Расходы бюджета на гос СМИ подскочили втрое на фоне войны. Русская Служба The Moscow Times. Dostupné z: <https://www.moscowtimes.ru/2022/04/12/milliardi-na-propagandu-rashodi-byudzheta-na-gossmi-podskochili-vtroe-na-fone-vojni-a19511>

Tolz, V. & Hutchings, S. (2021, 8. oktobra). Performing disinformation: A muddled history and its consequences. LSE Media Policy Project Blog. Dostupné z: <https://blogs.lse.ac.uk/medialse/2021/10/08/performing-disinformation-a-muddled-history-and-its-consequen>

Tworek, H. (2021, 14. júla). *Disinformation: it's history.* Centre for International Governance Innovation. Dostupné z: <https://www.cigionline.org/articles/disinformation-its-history/>

Vel'vyslanectvo Ruskej Federácie v Slovenskej republike. (2022, 15. septembra). O situácii na cintoríne ruských bojovníkov v Ladomirovej. Web stránky VRFSR. Dostupné z: https://slovakia.mid.ru/sk/o_velvyslanectve/spravy/o_situ_cii_na_cintor_ne_rusk_ch_bojovnikov_v_ladomirovej/

Vydra, Z., & et al. (2022). *Dějiny Ruska* (2nd ed.). Praha: NLN. ISBN 978-80-7422-903-9.

Wagner, A. (2023, 17. mája). Zvýšená úroveň radiácie zaznamenaná po ruskom útoku na municné sklady Ukrajiny. Zem a Vek. Dostupné z: <https://zemavek.sk/zvysena-uroven-radiacie-zaznamenana-po-ruskom-utoku-na-municne-sklady-ukrajiny/>

Wilde, G., & Sherman, J. (2023). No Water's Edge: Russia's Information War and Regime Security. Retrieved April 12, 2024. CID: 20.500.12592/gzm6qq. Dostupné z: <https://carnegieendowment.org/2023/01/04/no-water-s-edge-russia-s-information-war-and-regime-security-pub-88644>

Yapolitic.ru. (2024, 16. februára). *Disinfo: NATO plans to attack Russia.* EUvsDisinfo. Dostupné z: <https://euvsdisinfo.eu/report/nato-plans-to-attack-russia>

Zastoupení v České Republice. (2022, 7. februára). *Dezinformace o současném konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou – vyvrácení sedmi mýtů*. Evropská komise. Dostupné z: https://czechia.representation.ec.europa.eu/dezinformace-o-soucasnem-konfliktu-meziruskem-ukrajinou-vyvraceni-sedmi-mytu-2022-02-07_cs

Závodský, B. (2024, 27. marca). *Káčer: Zvolanie Bezpečnostnej rady pre riziko teroristického útoku je paródia a predstieraný záujem*. In Braňo Závodský Naživo. Rádio Expres. Dostupné z: <https://www.expres.sk/325408/kacer-zvolanie-bezpecnostnej-rady-pre-riziko-teroristickeho-utoku-je-parodia-a-predstierany-zaujem/>

Žaloudek, K. (1999). *Encyklopedie politiky*. Česko: Libri.

Служба внешней разведки Российской Федерации. (2023, 28. Septembra). США И ВЫБОРЫ В СЛОВАКИИ. Служба внешней разведки Российской Федерации. Dostupné z: <http://svr.gov.ru/smi/2023/09/ssha-i-vybory-v-slovakii.htm>